

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. December 4.

49. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

Méltóságos és Főtiszteletű Egyházkerületi
Közgyűlés!

Teljes megnyugvással és a kötelességteljesítés öntudatával járulunk a Méltóságos és Főtiszteletű Közgyűlés ítélő széke elé, a midőn most letelt, tizenhárom hónapos, munka-évünkről köteles jelentésünket megteendők, felsoroljuk mindazokat a fontosabb mozzanatokat, a melyek a munka nehéz, de gyönyörűsége utjának kiemelkedőbb pontjait jelölik. Általánosságban véve, ugyan, a mi munkánk egyhangú és minden változat nélkül való. A Krisztus szent vallásának egyik alaptételén: az egyéni szabadság és egyéni felelősség elvén fölépült protestáns egyházalkotmány őseredeti és változatlan határozmányai, a Törvény szakaszaiban lefektetve, szabják az egyházi hatóságok minden működését, melynek célja egyetlen: isten országának megvalósítása önmunkásságunk által minmagunkban és a gondjainkra bízott szőlőhegyekben s csak eszközei sokasok, a szerint, a mint a gyarlóság, a mulasztás, vagy éppen visszaélés, meg a szegénység, erőtlenség és szükség mindenekre nézve, mindenütt és mindenkor más-más alakokban lép föl.

Istennek hála, anyaszentegyházunkat nagyobb szabásu veszteség nem érte ez évben s ha a nemzetnek egy nagy halottja minden magyar, és így Anyaszentegyházunk bánatára is gyászba borítá szívünket s ha, ehez képest, főt. püspök aa. egyházkerületünk nevében csik-szent-királyi és kraszna-horkai gróf Andrássy Gyula gyászravatalánál megjelent is, viszont, Ig.-Tanácsunk örvendező hódolattal fejezte ki háromszázötvenezer hívünk fenkölt érzelmeit és boldogságot esdő imáiba foglalt szerencsekívánatait a magyar királykisasszony, Mária Valéria császári és királyi Főhercegnő, boldog s boldogító frigyre kelése alkalmával, minek viszonzásául ő Császári és Apostoli

Királyi Felsege gróf Csáky Albin m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter ur ő Nagyméltósága utján értesítette hatóságunkat, hogy az Egyházkerület nevében kifejezett szerencsekívánatot legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott.

A mult évben egyházkerületünk egy főgondnokát és a császári és apostoli királyi korona dicső örökösét kelle megsiratnunk, most egy nagy hazafi elköltöztének boruját a nemzet és az egyházak királyi atyjának atyai öröme enyhíti fény-sugárzásával.

És a büszke önérzettel párosult kegyeletes megemlékezés ünnepét is megülhetők ez évben, az egyetemes magyar protestáns egyház ama közös ünnepét, melylyel a magyar protestántizmus és a magyar nemzeti nyelv s irodalom irányában elévülhetetlen érdemü Károlyi Gáspárnak, az első teljes magyar biblia fordítójának emlékszobra leleplezési ünnepélyén, főtiszteletű püspök aa. vezetése alatt Sárkány Ferenc, Domokos Antal, ig. tanácsosok, nt. Nagy László közügyigazgató, nt. Hegedüs János, theol. tanár és t. Herepei Gergely egyhm. jegyző aai., mint egyházkerületünk képviselői, voltak jelen a gönci ünnepen, hol nem csak a magyar ágostai hitü testvéregyház, hanem küldöttje által, a brit és külföldi bibliaterjesztő társaság is jelen volt és együtt ünnepelt velünk. Érdemesnek tartjuk e helyütt fölemlíteni, hogy egyházkerületünből a Károlyi-alapra és a szobor költségeihez 852 frt 88 krnyi összeg gyűlt, a mi, szegénységünkhöz mérve, elég jelentékeny összegnek mondható.

Mint általános érdekü s örvendetes eseményt jelezhetjük, továbbá, hogy állami segélyben részesedő kollegiumaink közül a sepsi-szent-györgyi Mikó-, és a zilahi kollegiumok főgimnáziumainak segélyügyi szerződése immár végérvényesen megkötöttetett s a szászvárosi Kuunkollegium szerződésének ügye is megoldásához közeledik.

Áttérve immár szorosabb értelemben vett egyházkerületi életünk fontosabb mozzanatainak felsorolására:

I. Egyetemes konventünk idei ülészsaka is korszakos jelentőségű vala. Ez úttal lépett életbe az egyházközségek tőkebefektetéssel és a papi javadalmak föl-emelésével való segélyezésének tőkeszerző rendszere; ez alkalommal lón kezdeményezve a közalap tőkéjének rendkívüli bevétel útján való gyarapítása és ez ülészsakon tették meg a szükséges előintézkedések a jövő évben megtartandó egyetemes zsinat összehívására nézve.

A közalap 1889. évi bevételei összesen 106,105 frt. 01 krt. tettek, 28,413 frt. 73 krral többet, mint az előző évben — de e nagy emelkedést nem egészen az évi bevallások és befizetések szaporodásának, hanem a hátralékok erélyes fölajtásának is kell tulajdonitanunk; mind e mellett is, azonban, míg az előző évben a kiosztható összeg csak 63,029 frt. vala, ez idén 87,305 frt. 68 kr. fölött rendelkezhetett a konvent, miután ez úttal a közalap tőkéjének kamatai is a törvényes célra fordítottak. Így esett aztán, hogy missiói céljaink 5,750 frtot, egyszer s mindenkorra szóló segélyekben egyházközségeink 3,425 frtot, papjaink 1,430 frtot nyertek, tőkeszerző segélyekben, pedig, 41 egyházközségünk 3504 és 53 papunk 2,210 frtot 32 éven át, az ily tőkeszerző segélyekre ez évben megállapított 23,020 frtból tehát, egyházkerületünk nyert 5,714 frtot s az ily célra még ki nem adott 1,126 frtra is előjegyeztetett egy egyházközségünk.

Ugyancsak a közalap ügyeinek konventi elintézése rendjén tette meg nmlgu Tisza Kálmán dunántúli egyházkerületi főgondnok aa. nagy jelentőségű indítványát abban az értelemben, hogy az ágostai hitű egyház főhatóságával egyetértve és a két testvér-egyház céljaira, illetőleg közalapunk tőkéjének gyarapítására, egy sorsjegykölcsön tétessék lehetővé, mely indítványt az e. konvent nemes lelkesedéssel magáévá tevén, a konventi elnökség elnöklete alatt kiküldött tizenötös bizottság még e. ülészsak alatt megtevé előterjesztését, mely szerint az e. konvent jóváhagyta, hogy «a kiküldött bizottság az együttes közreműködésre s eljárásra a régebben úgynevezett magyarországi testvér ágostai egyház négy kerülete hivatik föl általa; a sorsjegy-kölcsönből bejövő haszonban, tehát, a két evangélikus hitfelekezet a népesség aránya szerint fog részesülni»; továbbá — «a központban egy végrehajtó bizottságot alkotott a maga kebeléből, melynek elnöke Tisza Kálmán, előadója György Endre». Megjegyezzük, hogy amaz intéző bizottságban egyházkerületünk képviselői Báró Bánffy Dezső, Szász Domokos, Szász Gerő — és, hogy nm. Wekerle Sándor, m. kir. pénzügyminiszter úr, a magyar képviselőházban ez év őszén tartott pénzügyi exposéja rendén, már be is jelentette, hogy e sorsjegy-kölcsön ügyében való javaslatát ez ülészsak folyamán be fogja nyújtani. Isten vezérelje a nagy vállalatot a szent célhoz méltó sikerre!

És megtette az e. konvent ez évi ülészsakán a kellő intézkedéseket a jövő évi egyetemes zsinat előkészítése érdekében, a törvény értelmében is, de a tiszáninneri egyházkerület indítványára és valamennyinek hozzájárulásával, annál fogva is, mert szükségét érezte a magyar protestáns életében korszakos 1790/1 évi momentuosus törvények századik évfordulója megünneplésének

és a változott idők változott szükségéhez mért intézkedések illetékes megtételének.

Ehez képest, az ágostai testvér egyházzal egyidőben, 1891. évben Budapesten egyetemes zsinat tartatik, erről az ágostai egyetemes egyház főfelügyelője értesítetik; az előkészítő 24-es bizottságba, egyházkerületünk-ből Báró Bánffy Dezső, Szász Domokos, Dr. Kolozsvári Sándor, Parádi Kálmán és Dr. Szász Béla megválasztattak; az előkészítő bizottság három albizottságot alakított: az egyházalkotmányit, az egyháztörvénykezést és az iskolaügyit, melyekben egyházkerületünk képviselői: Báró Bánffy Dezső, továbbá Dr. Kolozsvári Sándor és végül (az iskolaügyiben) elnök Szász Domokos, tagok Szász Béla és Parádi Kálmán. Ez albizottságok előadói munkálataikat megkészítvén, ezeket a nagybizottság jegyzőjéhez, Tóth Sámuelhez, juttatják, ki azokat sokszorosítottván, idején küldi meg a nagybizottság tagjainak, a nagybizottság pedig az elfogadandó munkálatokat közli az egyházkerületekkel.

2. A b. Baldácsy-alapítvány intézőinek közgyűlése f. é. június 8-ik napján tartatott meg, a mikor is az alapítványi jószágok kezelése és értékesítése érdekében hozott több határozat mellett, megvizgáltatván az 1889. évi számadás, 12,063 frt. 72 kr. pénztármaradványa állapított meg; jóváhagyatott, továbbá, az 1890. évre készített költségvetés, mely 36,985 frt. 82²/₃ krnyi többletet tüntet föl, melyből, azonban, a 11 egyházkerület osztalékát, egyen-egyen, ez úttal is csupán 2000 és így összesen 22,000 frtban állapította meg a bizottság, miután a folyamatban levő új ártérfejlés révén tetemes terhek hárulhatnak az alapítványra és így célszerűbbnek mutatkozott 1900 frtnak a tőkésítése és 13,05 frt. 82²/₃ krnak az 1891. évre átvendő pénztármaradványként való előirányzása. Örvendetes ténykényt fölemlithetjük, hogy az alapítványt terhelő adósság törlesztése kedvezően halad előbbre.

3. Igazgató Tanácsunk, egyházmegyei és egyházközségi, valamint kollegiumi hatóságaink irányában végzett főhatósági munkálkodása a dolog természete szerint való emelkedést mutat, miután az idő haladtával a szükségletek s az ezek kielégítésére szolgáló teendők is arányosan fokozódnak s nem csak az egyetemes egyház, hanem az egyházkerület minden szervének és közegének irányában Igazgató Tanácsunk szolgálván átmenő és összekötő pontul, a külső teendők sokasága szükségkép a központi végzendők számának emelkedésében tükröződik vissza. Ám, a látszó nehézségen a lehetőségig segít a szakrendszernek hatóságunk körében minden tekintetben keresztülvitt érvényesítése s szakelőadóinak buzgó törekvése.

A múlt évi közgyűlés óta két-három napon is át folyt 12 nagy- 20 rendes ülésen láttuk el a 3425 beérkezett ügydarab legnagyobb részét, nagy könnyebbségünkre szolgálván az a mind nagyobb mértékben szükségessé vált eljárás, hogy a folyó ügyek elnöki úton láttatnak el, az ülések utólag kikért jóváhagyása mellett és föltétele alatt. A beérkezett darabok közül határozat kelt 3098 ügyében, kiadva 3314 drbban, ellátatlan, az utolsó hónap fejében, 327 drb.

Mint ujan megnyert s kitünőnek bizonyult munka-

erőt dr. Sárkány Lajos kollegiumi tanár aát, jelentjük be, mult évi jelentésünk 5 sz. a. kért és a közgyűlés 77. sz. határozatában megnyert, fölhatalmazásunk alapján évi 600 frt. munkadíjjal beállított, h. számvevőnként, kérve egyszersmind, ez intézkedésünk jóváhagyását.

Nevezett h. számvevő aa. az évtolyamán megvizsgálta az összes központi számadásokat, melyek felülvizsgálatra a mélt. és főt. egyházkerületi közgyűlés mult évben kinevezett egyházkerületi bizottságához tétettek át; és felülvizsgálta az ig. tanácsunk főfelügyelete alatt álló alapok számadásait, úgy szintén a gr. Mikó-alap állását.

Itt kell megemlítenünk, hogy h. számvevő aát kétszer kelle Ig. Tanácsunknak kiküldnie, hogy egy egyház-köztség és egy egyházmegye pénz- és számadási ügyeinek rendbehozatalát a helyszínén való adatgyűjtések által tegye lehetővé. Az egyházköztségbe való kiszállás kedvező eredménnyel járt; az illető egyházmegyei ügy végmegoldásra még nem volt juttatható.

4. Romániai miszsiói egyházmegyénk ügyei minden zavar nélkül folynak. Idevágó új mozzanatként említhetjük, hogy az andrásfalvi ref. egyházköztség, a szerencsétlen betelepítés által meggyöngyítve, az e. konventhez folyamodott segélyért, ez pedig ez egyházköztség egyházzogi helyzetének tisztázását egyházkerületünkre bizta.

A miszsió-alap 1889. évi számadását az e. konvent felülvizsgálta és jóváhagyta, a folyó évi költségvetés, pedig, szabályszerűen az illetékes bizottság elé terjesztetik.

5. A kollegiumok szabályszerűen felülvizsgált számadásai szerint ez egyes intézetek pénztári többlete a következő arányszámokban fejezhető ki

A nagy-enyedi kollegiumnál 0.9%, a kolozsvárnál 5.2%, a maros-vásárhelyinél 11.1%, a székely-udvarhelyinél 14.3%, a szászvárosinál 2.8%, a zilahinál 7.3%, a sepsi-szent-györgyinéél 8.2%; megjegyzendő, hogy a kimutatott költségelőirányzati felesleg terhére a folyó évre a sepsi-szent-györgyi kollegiumnál 400 frt fordított a rendszeresített tanári fizetések korpótlékai fedezésére.

Itt említjük föl azt az örvendetes tényt is, hogy kolozsvári kollegiumunk, folyton emelkedő költségvetési többletére tekintettel, tanári 1000 frtban fölvelt alapfizetését ötödéves pótlékokkal emelheté, az első öt év elteltével 200, a következő három év elteltével 100—100 frttal gyarapodván a tanári fizetések, ez évi 1500 frt, ez idő szerint, maximumként tekintetvén s kimondatván az is, hogy, ha e korpótlékok a rendes bevételekből fedezhetők nem lennének, a hiányt e fölemelt javadalmak fogják arányosan pótolni. Igazgató-Tanácsunk, a mélt. és főt. Közgyűlés jóváhagyásának föntartásával, kész örömmel erősítette meg az előjáróság e határozatát, mihez képest, kérjük ez intézkedésünk helybehagyását.

(Folyt. köv.)

Kovács Sándor alapítványi ügye.

(Az Ig.-Tanács étesítése idei közgyűlésünk 69. jkv. sz. értelmében.)

Tekintetes Mérnök ur!

Folyó évi október hó elején Ig. Tanácsunkhoz intézett levelét b. kívánságára a f. évi november hó 1-re

összehívott egyházkerületi közgyűlés elé terjesztettük a következő jelentés kíséretében:

Főtiszteletű közgyűlés!

Kovács Sándor mérnök ur, a székely nemzeti alapítvány alapítója, közgyűlésünk tiszteletbeli tagja, Ig. Tanácsunk ellen panasz levelet nyújtott be, melynek a f. évi főt. közgyűlés elé terjesztését kívánja. A levél tartalma, im, ez

A mult évi közgyűlésre az alapítványoknak a kitűzött célokra fentartása ügyében beadott tárgyilagos iratában kimélethből elhallgatta, hogy 1875-ben letett huszezer p. frt alapítványa konvertálása által nyert 2000 frt tőke-szaporulat és 467 frt interkalaris kamat az alapítvány céljától elvonatott volt, s csak határozott felszólamlása után csatoltatott vissza. Minthogy azon évi közgyűlési jegyzőkönyv 45. száma alatt az van állitva, hogy alapítványa céljától el nem vonatott, kénytelen, az ellenkező tényt a közgyűlés tudomására hozni.

A mult évi kerületi közgyűlésen az előadó igazg. tanácsos az alapítónak az alapító levél és törvény szerint is biztosított jogát az alapítvány kezelésére nézve kétségbe vonta, s botrányosan kigúnyolta azon alapítványt, mely minden 60 évben egy-egy millióval gyarapitandja a már alapítványi célokra felhasználható alap-tőkét.

Mindezek után, nincs biztositva a fölöl, hogy alapítványa nem használtatott-e fel a sokféle kockázattal járó kölcsön-üzletre, ez által kényszerítve lett, a kitűzött alapítványi célok biztosítására a szükséges intézkedéseket megtéetni.

E végett, kéri a főt. közgyűléstől:

1. Annak elrendelését, hogy az alapítványára «ez ideig letett, s ez után is leteendő alaptőke, a törvény és alapító levél értelmében érintetlen, csakis a kitűzött alapítványi célokra használtassék, s mindvégig ezen célokra vinkuláltassék.»

2. Ha az alaptőke az egymilliósz kölcsön-üzletre használtatott volna, az ezen üzletből azonnal visszavétessek s az ez által okozott kár az alap javára megtérítessek.

3. Az 1888-ik évi közgyűlés 72. sz. a. hozott határozatával kapcsolatban rendeltessék el, hogy az alapítvány kezeléséről szerkesztett évi számadás már a folyó éven kezdve megküldessék a róm. kath. és unitárius egyházkerületeknek és az alapítónak, s hogy a fögondnokok és püspökökből egybe alkotott hét tagu választmány már a folyó éven kezdve egybehivassék az alapítvány kezelésének betekintése és az alaptőke minél biztosabban lehető kezelése gyarapítása iránti tanácskozás, intézkedés végett.

Ha a főt. közgyűlés ezen kéréseit nem teljesíti, alapítványa kezelését a róm. kath. Ig. Tanácsra ruhazza át. Kéri a határozatról, még a közgyűlésből, való értesítését, a további szükséges intézkedések megtétele végett.

Főtiszteletű közgyűlés!

Előadtuk Kovács Sándor tb. tag urnak legujabb vádjait és ismételve felhozott fenyegetését. A főt. közgyűlés nem először bocsátkozik ez alapítvány kezelésére vonatkozó gyanusítások és alaptalan vádak tárgyalásába, de az alapító urnak mindig újabb és újabb gyanui támadnak, s nem nyugszik meg a főt. közgyűlés bölcs mér-

séklettel meghozott határozatában; nem hisz a biztosító, megnyugtató szavaknak, sem az elébe tárt való tényeknek.

Hogy a felsorolt, s nagy részben Ig. Tanácsunkat terhelő vádakak kellőleg mérlegelhezzük, a főt. közgyűlés előtt ismert tényekre kell hivatkoznunk.

Az egyházkerületi pénztárban kezelt összes földtehermentesítési kötvények konverziója az 1886-ik évi egyházkerületi közgyűlésnek bejelentetvén, a 27-ik sz. a. hozott határozattal elfogadtatott, s nem történt felszólalás az iránt, hogy egyik, vagy másik alapítvány tőkéje a konverzió alól kivonassék, s nem is lett volna indokolva, mikor a konverzió-művelet által a földtehermentesítési kötvények tulajdonosai nem lettek megkárosítva, hanem előny biztosított részükre, midőn az állam által bizonytalan idő alatt kisorsolható tőkének 100 frtonkint 105 frtra kiegészítése meghatározott időre korlátoztatott, s egyházkerületünknel a kisorsolások 1932-ig befejeztetnek, míg az állam új földtehermentesítési kötvényei közül az utolsók csak 1960-ban lesznek kisorsolva. Kovács Sándor, alapító ur, a közgyűlési végzés meghozatala után, az egyházkerületi pénztárnokhoz levelet intézett, melyben tudakozódik, hogy alapítványa bevonatott-e a konverzióba? A pénztárnok aának értesítésére, mely mellett az 1887. jun. 1-ig lejárt kamatot is megküldte, Kovács Sándor alapító ur 1887. évi június 6-án kelt választ intézett a pénztárnok aához, mely szerint tudomásul vette az alapítványát képező urbéri kötvények konvertálását, s a kamatok átvételét elismerő nyugtát a változott viszonyok és időszakok szerint állítja ki. 1889. jan. 22-én az Ig. Tanácshoz intézett kérésében 12,000 p. frtnyi urbéri kötvényének 5% magyar papírjáraadék kötvényre való konvertálását kérvén, ez alkalommal kijelenti, hogy sérelmesnek találja, hogy az első ízben letett 20,000 p. frt alapítvány az alapító megkérdezése nélkül konvertáltatott, de felszólalni nem kíván a bevégzett tény után. Ugyanazon év június 28-án újabb beadványt intéz az Ig. Tanácshoz, mely szerint a 20,000 p. frt tőke konverziója által nyert többletnek s összes időközi kamatainak az alapítványi tőkéhez csatolását kívánja. Az Ig. Tanács azon évi július 14-én tartott nagygyűlésében «noha a földtehermentesítési kötvények konverziójának ügyét 1886. évi egyházkerületi közgyűlésünk 27. sz. határozatával teljesen befejeztetnek tekinthető, már csak annál fogva is, hogy e határozat kelte óta több mint két év telt el, mégis, tekintetbe véve az alapítvány magán jellegét, az alapító akarata iránti tisztelet által indittatva, kimondá, hogy az alapító kívánatát teljesíti.» 2000 frt tőkenövekedés a tőkéhez csatolotván, az alapítványi tőke 43,100 frtra emelkedett. F. évi január 7-én kelt beadványában az alapító azon hitének ad kifejezést, hogy az alapítványa 44,100 frtra, s illetőleg az interkalaris kamatokból vásárolt 500 frt m. papír-járaadékkal 44,600 frtra növekedett, mert a 20,000 p. frt urbéri kötvény 5% többlete 1000 frt is az alapítványhoz csatolandó. Erre az Ig. Tanács megadta a felvilágosítást, hogy a jelzett 1000 frt hozzácsatolásával növekedett a tőke 43,600 frtra; ennek valóságát f. évi január 25-én kelt beadványában elismervén az alapító, azon egy esetre felmentette Ig. Tanácsunkat a gyanúsító vád alól.

Ezek szerint, Kovács Sándor alapító ur illetékes he-

lyen és időben nem emelt óvást az ellen, hogy a konverzió művelete az ő alapítványára is kiterjesztessék, sőt tudomásul vette és belenyűgödött. Majdnem két évvel később megbánta előbbi határozatát, mert az állam is teljes névértékben fizeti ki az urbéri kötvényeket. Az Ig. Tanács tiszteletben tartva a magán jellegű alapítvány alapítójának akaratát, nem csak 20,000 p. frt tőke után az állami konverzió folytán is esedékessé váló 1000 frt kisorsolási többletet, hanem ezen felül még 1463 frt 27 krnyi, az egyházkerületi konverziói művelet szerencsés keresztül vitele által elért szaporulatot is az alapítványi tőkéhez csatolva, úgy hogy az alapítvány azért, hogy nem az állami, hanem az egyházkerületi konverzió által lett papír-járaadékra változtatva, 1463 frt 27 krrel gyarapodott. S az alapító, elismerés helyett, váddal illeti egyházkerületünket, hogy alapítványát az egyházkerületi konverzió körébe vonta.

A mi azt a vádat illeti, hogy a múlt évi egyházkerületi közgyűlésen az előadó igazg. tanácsos kétségbe vonta volna az alapítvány kezelésére nézve az alapítónak törvényben gyökerező jogait, sőt botrányosan kigúnyolta volna a legszentebb célu nemzeti alapítványt, nem tartozik Ig. Tanácsunk elintézésé alá, de megjegyezzük, hogy az alapító ur a múlt évi közgyűlésen nem levén jelen, vádja csak téves információ alulhat.

Végül, Kovács Sándor alapító ur azon aggodalmának ad kifejezést, hogy alapítványa a sok kockázattal járó milliós kölcsön-ügyletbe vonatott. Ig. Tanácsunknak az egymillió frtos kölcsön-ügylet tárgyában a főt. közgyűlés elé hozott felterjesztése megadja e kérdésre a feleletet, mely szerint, sem a Kovács Sándor-alap, sem más alapítvány tőkéjét nem érinti a jelzett kölcsön-művelet; mind azon által a főt. közgyűlésnek becses figyelmébe ajánljuk az alapító tiszteletbeli tag urnak most nem először, hanem nagyon gyakran hangoztatott fenyegetését, hogy alapítványa kezelését a róm. kath. Igazg. Tanácsra bizza.

Kovács Sándor mérnök ur, az 1875. február 14-én kelt alapító levelében az akkor letett 20,000 p. frt alapítvány kezelésére az erdélyi ref. egyházkerületet kérte fel, oly módon, hogy az Ig. Tanács kezelje a tőkét, az esedékes kamatokat az alapító, vagy édes anyja, vagy testvérei életében ezeknek adja ki, a pénz-kezelésről vezetett számadást az egyházkerületi közgyűlés évenként felülvizsgáltatván, ellenőrizze a kezelést. Más nemű ellenőrzést nem kívánt az alapító. A főt. közgyűlés akkor elvállalta az alapítvány kezelését, bár saját megterhelésével, mert 20,000 frt tőke kezelési költsége $\frac{1}{2}\%$ -kal számítva is, évi 100 frtot tesz, s bár anyaszentegyházunk céljaihoz éppen nem járul az alapítvány sem most, sem a távoli jövőben, mégis elvállalta a kezelést, mert ki akarta fejezni az alapító céljai iránti tiszteletét.

Ugyancsak az 1875-ik évben május 9-én kelt beadványában az alapító, az előbb kiállított alapító levelet bővebben értelmezvén, az alapítvány kezelését és ellenőrzését az erdélyi ref. egyházkerület hatáskörében érintetlenül hagyja, de az alapítvány céljai keresztülvitelére 23 tagu bizottságot kíván kiküldetni, melynek tagjai az erdélyi ev. ref., kath. és unitárius egyházkerületek püspökei és főgondnokai is.

1886. október 4-én Kovács Sándor mérnök ur személyesen jelenvén meg az Ig. Tanács ülésében, újabb 20,000 frttal gyarapította alapítványát. Most a 41,600 frt o. é. összegre gyarapodott alapítvány kezelésére vonatkozólag, 1887. szeptember 27-én újabb beadványt terjeszt az Igazg. Tanács elé, mely kívánságára tárgyalatott az 1887. évi október hó 27-ére összehívott egyházkerületi közgyűlés zártülésében, s ott több oldalról való megvitatás után, elfogadtatott. E határozat szerint, az 1875-ben kiállított alapító levél s az alapítvány kezelésére vonatkozó ugyanazon évben kelt utasítás hiteles másolatban megküldetett az erdélyi rom. kath. és unitárius egyházkerületek közgyűléseinek zártülésben való bemutatás végett. Ugyanazon egyházkerületek püspökei értesítettek, hogy az alapító halála után az alapítványról vezetett számadások évenként megküldetnek nekik és utódaiknak, s hogy az egyházkerületek püspökei és főgondnokaiból álló székely nemzeti bizottmány az alapító elhunytja után évenként összegyűl az alapítvány kezelésének megvizsgálására, s a gyarapítás lehetősége módosztainak megbeszélésére.

Közgyűlésünk e határozatával az alapítónak mindig fokozódó ellenőrzési kikötései teljesítésében a legvégső határig ment el. S az alapító most előterjesztett beadványában kétségbe vonva egyházkerületünk pénzkezelésének megbízható voltát, azt kívánja, hogy az alapítvány kezeléséről vezetett számadásai már a f. évtől kezdve, küldessenek meg az alapítónak, és az erdélyi egyházkerületek püspökeinek; s az ev. ref. rom. kath. és az unit. egyházkerületek püspökei és főgondnokaiból álló bizottság már most összehívassék az alapítvány kezelésének megvizsgálására, mert különben kénytelen lesz, alapítványa kezelését a rom. kath. Igazgató-Tanácsra bízni.

Tehát, hogy pénzkezelésünk s vagyoni ügyeinket azonnal bocsássuk az idegen hitfelekezetek püspökei s főgondnokai birálata alá. Azt hisszük, főt. közgyűlés, hogy az alternatív kérés második ágának teljesítése indokoltabb, hogy t. i. az alapítvány kezelését engedjük át a rom. kath. Igazgató-Tanácsnak. Egyházkerületünk annak idején szives készséggel vállalta magára azon hazafias kötelességet, hogy a nemzeties célok elérésére tett alapítvány kezelésének terhére minden kikötés nélkül magára vállalta. Meg is felelt egyházkerületünk a magára vállalt hazafias kötelességnek, mert az alapítványt az alapító levél kikötései szerint, lelkiismeretesen kezeltette, sőt gyarapította. S ezért, az alapító részéről, elismerés helyett, folytonos gyanúsítással sujtatik, s mindig fokozódó ellenőrzési módosztatoknak kell magát alávetnie.

Míndezek után, tekintve, hogy a Kovács Sándor féle alapítvány épp úgy megfelelhet a kitűzött céloknak, ha akár egyházkerületünk, akár a rom. kath. Igazgató-Tanács, vagy bármely más örökéletű, megbízható testület kezelése alatt áll, a mint az alapító levél felolvasatása által meggyőződhetik a főt. közgyűlés; tekintve, hogy az alapító ismételt és fokozott követeléseivel ad kifejezést annak, hogy egyházkerületünk kezelésében vetett bizalma megingott tőlünk független és megmásíthatatlan külső tényezők folytán: tisztelettel indítványozzuk, hogy a Kovács Sándor féle 43,600 frtra növekedett alapítványt az alapító rendelkezésére bocsátani, s a papírjára-

dékba fektetett tőkének az alapító kezéhez kiadását elrendelni, méltóztassék, és hogy e határozatról, az alapító kifejezett kívánsága szerint, még e közgyűlésből értesíttessék.

Az egyházkerületi közgyűlés, Igazgató-Tanácsunk javaslatát, tüzetes megvitatás után, magáévá tette f. é. 69. jkvi. sz. a. hozott határozatával. Midőn e határozatról a tekintetes mérnök urat hivatalosan értesítjük, egyszersmint felhívjuk, hogy a negyvenháromezerhatszáz frt névértékű 5%-os magyar papírjárdék-tőke és f. évi december hó 1-ső napjától esedékes szelvényei átvételére vagy személyesen jelentkezzék Igazgató-Tanácsunk elnökségénél, vagy közjegyző előtt hitelesített meghatalmazással ellátott megbizottját küldje be.

Az erdélyi ref. egyházker. Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. nov. 21-én.

Az egyházmegyéből.

Papi beiktatás.

Fogarasi ev. ref. egyházközségünk, mikint e lapok hasábjain megelőzőleg közölve volt, a mélt. állandó Igazgató-Tanács jóváhagyásával, az eddig fennállott s igazgató-tanítósággal egyesített segédlelkészi állomást megszüntetvén, illetőleg külön választván, a helyett rendes második lelkészi és külön igazgató-tanítói állomást szervezett.

Az igazgató-tanítói hivatal, előléptetés folytán, már egy évvel ezelőtt betöltetvén, a második rendes lelkész szabályszerű megválasztása f. év szeptember hava 30-án tartott hat egyén közül, az egyház hívei a tiszteletben megöszült első pap mellé, második lelkészü, tisz. Balla Károly volt hidalmasi ev. ref. lelkész aát választák meg, szavazat többséggel, de közelkedéssel. S a mily szabályosan, minden személyes érdek, s izgalom nélkül folyt le a papválasztás, éppen oly lelkesült, felemelő, szeretetteljes volt tisz. Balla Károly lelkész ur fogadtatása s beiktatása.

Mert a midőn a hivatalos meghívóra adott válaszából tudomást szereztek arról az egyház hívei, hogy tisz. Balla Károly megválasztott második lelkész ur f. év okt. 18-án körünkbe érkezik, nem elégedtek meg azzal, hogy fogadására alkalmas kísérettel a homoródi vasuti állomáshoz megfelelő kocsit küldetett, hanem már a megérkezés előtt néhány nappal minden rábeszélés nélkül önkéntesen szervezkedvén, október 18-án reggel, hosszú kocsi sorral állottak az első lelkészi lak elé, hol az egyház-tanács összegyűlt tagjai is kocsira ülven, úgy indult a menet a Fogarastól mintegy órányi járásra eső Sárkányba, tisz. Balla Károly második lelkész ur fogadtatása végett.

Keves várakozás után csakugyan Sárkányba érkezett a várva-várt második lelkész, kit a megjelent hívek lelkes éljenzése után, az egyházközség első lelképásztora fogadott.

E jelenet után visszaindult a menet Fogarasba, hol az új lelkészt, az ez alkalomra koszorúval ékített s jelmonddal ellátott első papi lakon, az egyházközség jogi gondnoka fogadta, ki egyuttal megköszönvén a hívek szives fáradozásait, a gyülekezet eloszlott, s az új lelkész más meghívottakkal együtt az első lelkész vendégszerető asztalánál talált szűkebb körü öszinte fogadtatásra.

A beiktatás végrehajtása, mely, főtiszt. püspök ur akadályozva lévén, az ő megbízása következtében, egyházközségünk első lelképásztora, tisz. Páncél Károly ur által eszközöltetett, f. év október 26-án.

A megragadó ünnepély azzal vette kezdetét, hogy a szokásos harangzugás után, az új lelkész a kebli tanácssterembe meghívátván, onnan az első lelképásztorral, a megjelent kebli tanácsosok kíséretében a templomba vonult.

Már telve voltak a padsorok díszes ünneplő közönséggel, midőn a kebli tanács, élén az egyház két papjával, a templomba érkezett, s a számára fentartott helyet elfoglalta.

S midőn a szokásos invocatio eléneklése után, az egyházi énekkar négy szólamulag énekelte el a »Jövel szent lélek Ur isten« két első versét: tisz. Páncél Károly első lelkész ur lépett a szószékre, s rövid előima után, a tőle megszokott velős előadásban, tartá meg beiktató beszédét, őszintén üdvözölvén új lelkész társát, mint az Urban testvérét, felkéré őt Jézus hamisítatlan tudományának alkalmas és alkalmatlan időben leendő hirdetésére, s az egyházközség előmenetelének önzetlen és buzgó munkálására. Ezek után buzgó imát rebegvén el a gyülekezettel isten megsegítő kegyelméért az új lelkész s annak munkálkodása számára, felhívá őt hivatalos működésének megkezdésére.

Midőn a beiktató lelkész leszállott, az egyházközség új tanítója Györbiri Sándor énekelte el orgona kíséret mellett az «Óh kereslek» című egyházi dalt, melynek eléneklése után tisz. Balla Károly ur lépett a szószékre.

A tekstsztus felvétele előtt ismét az egyházi dalkör énekelte az «Isten dicsősége» című mődalt, melynek elhangzása után vette fel az új lelkész beköszöntő beszéde alap igéjét.

A felolvasott alapige nyomán tartá meg aztán tisz. Balla Károly ur, mindenkit elragadó, áhitattal kísért beköszöntő beszédét, mely után megható szavakkal igérvén az egyház ügyeinek munkálását, magát az egyházközség, annak ősz lelképásztora, a tanítótestület, keblí tanács és előljáróság

szeretetébe ajánlva, buzgó imában esdekelte a mindenható kegyelmét a királyra, a hazára, a városra s annak minden rendű és rangú lakójára.

A lélekemelő beiktatási szertartás teljes bevégeztésül, az egyházközség tagjai önkéntes aláírás után, tisz. Balla Károly ur tiszteletére 125 terítéki dísz-ebédet rendeztek; melyre az összes hivatalok főnökei az egyház vendégül meghívtak, azokon kívül a városi polgárok, vallás és nemzeti-ség különbség nélkül tömegesen vettek részt.

E legszebb egyetértéssel lefolyt dísz-ebéd kellemetességét fokozták a kántor-tanító vezetése alatt álló egyházi dalárda által szabatosan és szépen előadott hazafias dalok, valamint a szebbnél-szebb pohárköszöntők, melyeknek sorát tisz. Páncél Károly ur kezdé meg a király ő Felségére, melyet a közönség állva hallgatott végig.

Igy ért véget tisz. Balla Károly, második lelkész ur beiktatási ünnepélye; s adja isten, hogy boldogan folyjanak további napjai is az egyházközség anyagi és szellemi ügyeinek előbbre vitelében, hogy mind ő, mind az egyházközség ne csalódjanak, hanem közakarattal mondhassák el egymásról, hogy: teljesen olyannak találatalak, mint a milyennek lenni akartalak. Ugy legyen!

Egy jelen volt.

T Á R C A.

Egyháztörténeti adalékok.

(Vége.)

2. Huszti memorialéja.

Méltóságos status intimus Consistorii arius és fő Curator ur! Egész Méltóságos reformatus Status és Consistorium Supremum! Érdemem felett való jó patronus uraim!

Emlékezetében lehet excellentiádnak és a mtgs. Supremum Consistoriumnak, hogy ennekelőtte két esztendővel u. m. anno 1739. mense Septembris behozván én két typus alá való könyveimet, u. m. Jurisprudenciam hungaricam atque transilvanicam, item Politicam rectoriam ad revisionem. Az egyiket ugyan kezemhez vévén, mtgs. gr. Székely László és Ádám urfiak ő nagok singulare patrociniümök által most actu et de facto nyomtattatom, melyet a mtgs. Supremum Consistorium mtgs. uri tekintete eleibe ad oculatam inspectionem aláztatosan beküldöttem. De a másik, u. m. a Politicam uná cum suis approbationibus atque improbationibus az inclitum Consistoriumban benn maradt és a mtgs. supr. Consistorium nem parancsolván typusa iránt, méltóztassék kezemhez adadni, hadd keressek ő nagok közül patronusokat imprimáltatására a könyvnek több munkáimmal együtt.

Alázatosan instalom emellett excellentiádnak és a mtgs. supr. consistoriumnak, hogy én ezek alatt a két esztendőök alatt ngtok közönséges gratiájából sem egy buza szemet, sem egy falatkenyeret, sem egy fillért salláriumomban, vagy egyéb nevezet alatt is nem percipialtam. Hanem a Jehova Isten tudja, mely keserves és titkon magamat csak meg nem epesztő életet éltem két kis fiaimmal együtt úgy, hogy sokszor majd az eszem is elveszett, nem tudván, mimódon szerezzek valamit a velem levő, reám siránkozó gyermekek szájkba eledelre. Noha némely gonosz akaróim még legjobb cselekedeteimet is balra fordítván, különböző informatioikat igyekeztek szerte szélyel felőlem spargálni.

Kívált képpen azolta, mióta a két könyveimet a mtgs.

supr. consistoriumba behoztam, mindenféle alattomba való machinatiokkal, illetlen hirnek felőlem való hordozásával, calumniakkal, injuriakkal annyira elborítottak, hogy átalom becsületes emberekhez is miatta menni, annál is inkább mtgs. patronus urak ő nagok tekintetek előtt udvarolni.

Nevezetesen jó emlékezetében lehet excellentiádnak, hogy ezen esztendőnek kezdetében die 11-ma januarii Kolozsvárt commoralván excellentiád, az úr Incédi Samuel uram által jelentette énnékem excellentiád, hogy accusaltattam legyen ezen három propositiókból álló deferált delictumokkal i. i.

1. Hogy én a tiszteletes püspök Deáki József uram fiát arra kényszerítettem, hogy legyen pápistává.

2. Hogy a pater Csató uram könyvét approbáltam.

3. Hogy a praedestinatio ellen, avagy particularis gratia ellen holmi thesiseket irtam.

Mely dolgot is, hogy excellentiád praevie tudomra adni méltóztatott, igen érdemem felett való nagy gratiának tartottam. De hogy excellentiád előtt eddig magamat nem excursálhattam: erről excellentiádat aláztatosan követem, mint főcurator urat és jó patronus uramat. Mivel addictus lévén a kolozsvári Civitas dolgához, kétfelé nem érkezhettem. Most pedig, minthogy Isten kegyelméből tiszteletes püspök uram a mtgs. Supr. Consistoriumban jelen van, helyesnek ítéltam, hogy az ő kegyelme hallattára közönségesen nagtok előtt Istennek tartozó keresztyéni lélekkel s idvezülendő hittal eképpen distincte replicaljak.

Ad primum. Idvezülendő hitemre, az isten előtt, a szent angyalok előtt és nagtok uri tekintete előtt mondom, hogy soha még gondolatomba sem ötlődött, nem hogy valaha szóval, avagy írással, vagy magam, vagy más által az ő kglme fiát arra kényszerítettem volna, hogy legyen pápistává. Hanem ez cornuta calumnia. Még pedig a végre gondolatott,

hogy azáltal csekély személyem a mlgs. reformatus Státus előtt despectusba menjem.

Ad secundum. Én pater Csató uramnak soha hirit sem hallottam az előtt, hanem egy könyvet küldött nekem ajándékban De gratia et praedestinatione, melyben azt írja, hogy a reformatusok az Istent bűnnek okává teszik és azt tanítják, hogy az isten némely embereket kárhozatra teremtett. A könyvet megolvastván, levelem által megköszöntem a benne levő vagdalózó verseken kívül complimentose, a tudósok szokása szerint dicsirtem. A reformata religiot pedig excusaltam s aperte a Helvetica cenfessióból Cap. VIII. retutaltam, hogy a reformátusok damnálják azokat a theologusokat, a kik az Istent bűnnek okának lenni káromolják. Ez pedig missilis levél volt, nem approbatio. Melyben magát is Csató uramot egy nevezetes dologban corrigaltam, melyet meg is köszönt.

Ad tertium. Tavaly gr. Teleki Sámuel uram ő Nagakért engemet, tanquam régi praeceptorát, hogy írnam le: Micsoda különbség legyen a francofurti és berlini s genevai universalista reformatus theologusok tudománya és némely particularista reformatus tanítók vélekedések között? Melyet genuine leirtam és purumban most is ő Nagánál van. Ennek holmi fragmentumit tőlem egy deák elkérvén, a collegiumba felvitte. Attól más deák elkérte, egy Negyedi nevű korhely és ez tisz. püspök uramhoz, Csepregi, Verestói uramékhoz nagy ámitással levitte, azután ő kegyelmek mindenfelé elhirdették, hogy én az universalis gratiáról thesiseket irtam. Ez a dolog különben nem volt.

Nyilvánvaló dolog pedig egész Európában, hogy felséges prussiai király országában s négy akademiában lakó Helveticae confessionis theologusok a particularistákat damnálják s predicatorásra sem engedik, hogy candidaltassanak. Mivel az ő systemájokból ártalmas és veszedelmes conclusiók folynak, melyek ellenkeznek mind a Helvetica confessióval, mind a Heidelbergi catechismussal, mind az keresztyénség tudományával, a mint ezt ad oculum demonstrálták a berlini és francofurtumi reformatusok. Melyre nézve

Én is mind a berlini és francofurtumi universalista reformatusok systemáját De aeterna gratia Dei et praedestinatione, mind pedig a particularistákét különösen leirtam és a mtgs. supr. Consistoriumba ad oculum inspectionem beküldöttem, melyet hogyha Nagtok ad quietandam conscientiam confrontálni, jól megvizsgálni és a melyik idvességesebb, lelke javára observálni méltóztatik, jól cselekszi. És ha méltóztatik Ngtok, hogy a beadott propositionokat bővebb interpretatióra vegyem, arra is kész leszek, egyik academicus theologustól sem tartván, hogy sarkamból kifordítson, mivel hogy az egész materia a törvényben van fundáltatva, és a törvényen van felépítve is:

Végezetre, alázatosan instálok excellenciádnak és közönségesen a mtgs. supr. Consistoriumnak, hogy a feljebb említett accusatiokat Ngtok aboleálni és prorsus tollálni méltóztassék. És tisz. püspök uramnak intimálni ne terheltesék, hogy ő kglme azt a sinistra opiniot irántam már valaha tegye le. Ennek felette Kolozsvárra a tiszteletes Collegatusnak is imponálni, hogy ő keglmek a reámváló irigységet, szóhajtást, machinatiokat felejtsek el és lássanak ő kglmek a magok hivataljokhoz, engemet pedig ne impediáljanak, mert

talál az Ur Isten módot, mely szerint a rajtam véghezvitt sok rendbéli méltatlansáért ő kegyelmekre is kezeit bocsáthatja.

Azt cselekedték ő kglmek eleitől fogva velem, hogy irigyelvén, hogy több deákság frequentálta a leckémet, azt hirdették, hogy senkit deáknak be ne vegyenek, hanem csak azokat, a kik papságra ajánlják magukat. Ha látták, hogy valaki törvényt igyekezett tanulni, azt titkon magukhoz hívták, dehortálták, pirongatták, fenyegették, priválták. Két hitvány juridicus könyve állott nálam a collegiumnak, azt is elkérték s a bibliothecába bezárták s meghagyták, hogy a thekarius ki ne adja. A politicam dei-be réztáblára egy »figurát metszetvén Páldival, 7 forintot fizettem érte, ezt is Páldival eldugatták. Nem régiben Kolozsvárt jártomban azt hirdették, hogy a mtgs. supr. Consistorium mindentől engemet privált, degradált és prorsus elvetett. Mindeneket reám ingereltek. Egyik hasonlóképpen irigykedik reám, mint a másik. Melyet mtgs. supr. Consistorium uri tekintete előtt alázatosan megpanaszolni s el nem mulatni, alkalmatlan dolognak lenni nem tarthattam. Továbbra is ajánlván magamat

Excellentiád és a mtgos supr. Consistorium kegyes gratiájába Nagtok alázatos szolgája és cliense. Cibinii die 8. octobr. 1741.

Hus zti András.

Cim: Ad Excellentissimum Magnificumque Comitem D. D. Adamum de Bethlen, Status intimum Consiliarium ect. reliquosque eccl. refor. Transilv. Curatores Supremos ac inclit. Consistor. supr. humillimum memoriale Introscripti.

Eredetije a Teleki-levéltárban, Missilisek 184.

Közi:

Konc József.

Különfélék.

— **Király ő Felsége** hosszufalui egyházközségünknek templom-építési célra, magánpénztárából, 100 frtot legkegyelmesebben engedélyezett.

— **Az elkeresztelési nagy vita epilógja** gyanánt, csakugyan megjelent az országházban amaz indítvány, hogy az államsegély a kálvinisták számára felemelendő. Az indítványt Irányi Dániel tette. Nem szólt ellene senki. Mellette igen sokan; mindnyájan, a kik felszólaltak, még az ultramontán hirben állott gr. Apponyi is. Megértük ismételtén (hányszor fogjuk még megérni!) hogy a kálvinista egyházat az ország színe előtt nem csak elismerték, de glorifikálták, mint állam-alkotó faktort. Azt rösteljük, hogy a felszólalók szegénységünket olyan meztelenül tárták fel a világ előtt; de hát, a szegénység lehet igen szomorú dolog, de semmi esetre sem szégyen. Sőt, ez esetben, elévülhetetlen dicsőség, hogy oly nyomorult helyzetben is, a kálvinista pap és tanító mindig a magyar nemzet és a magyar haza érdekében szolgált és hozta áldozatul egész életét. Miután ez esztendőben a budget már meg volt állapítva, az változatlanul fogadtatott el ugyan; de az indítvány és a felszólalások következtében, a vallás- és közoktatási miniszter ígéretet tett, hogy a jövő esztendei költségvetésben az államsegély föl-emeléséről gondoskodni fog. Mostanhoz egy esztendőre, majd reflektálni fogunk ez ígéretre, hogy a legmagyarább felekezettel szemben, hogyan bánt el a költségvetés legalább

abban az irányban, hogy arányban állunk a más vallás-felekezetekkel?

== **A «Sárospataki Lapok»**, kétségen kívül, egyik legjobban szerkesztett, és legtartalmasabb egyházi lapunk. Egyetlen egy dologgal sehogy sem tud kibékülni: a 9-ik paragrafussal, melylyel a debreceni zsinat megadta egyházkerületünknek a jogot, hogy történeti fejlődése alapján kodifikálja törvényeit és szervezze magát. Érezzük az egyetemes egyházzal való összetartozandóságunkat; tisztelettel járunk meg a zsinat, a konvent előtt; szívesen és feltétlenül járunk meg a domesztikához; fegyelmi törvényeink ugyanazok, és így tovább. Ugyan, mért bántja a tiszán-innent, tiszán-túlt, dunán-innent, dunán-túlt, hogy az erdélyi egyházkerületnek van Ig. Tanácsa, mely megfeszített erővel dolgozik, hogy ezt az egyházkerületet oda emelje a maga szétszórtságában, a hol amazok vannak a maguk kompakt-voltukban? Mért bántja, hogy nekünk van házassági törvényszékünk, holott a Királyhágón túl is kezdtek követelni, holott mi szívesen lemondunk róla, ha az országos törvényhozás országosan rendezi a házassági ügyeket? Mért bántja, hogy nekünk nincs két elnökünk? Nálunk felel a hisztoria; ott túl feleljen a gyakorlati élet: nem volna-e elég egy? És így tovább-tovább. Ne az apró dolgokba kapaszkodjunk bele; ne a századok által vérünkbe ment formalizmusba: becsüljük meg egymásban a tiszta protestáns meggyőződést, és ezt változtassuk meg, ha kell, a történeti fejlődés alapján, és fokozatosan: de minek előhozakodni mindig az erdélyi specialitásokkal, a melyek ugyan soha sem fognak utjába állani azoknak a magas törekvéseknek, a melyeknek zászlóját a tiszta protestáns hordozza, és a melynek bajnokaiul büszkén valljuk magunkat.

== **Köszönet.** Alólirott kedves kötelességének tartja, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerület nagytiszteletű esperesi karának igaz köszönetét fejezze ki azon statiszt. adatok szíves megküldéseért, melyek ezen egyházkerületünk anyagi viszonyait voltak hivatva, megvilágítani. Sajnos, a «Protest. Szemlében» most befejezett stat. tanulmányom részére már későn érkeztek, de hiszem, hogy a nagytiszteletű esperes és lelkész urak tovább is segíteni fognak hasonló irányu munkásságomban, lehetővé teszik az eddig összegyűlt anyag kiegészítését s ezzel a szerény kísérletnek teljesebb és pontosabb, igazi forrásmunkává való izmosodását. Eperjes, 1890. november 26. Dr. Bartha Béla, jogtanár.

== **Kolonics István, orgona-készítő** neve ismeretes egyházkerületünkben. Igen sok általa készített orgona hirdeti istennek dicsőségét; és hirdeti egy lelkiismeretes, önzetlen, becsületes embernek nevét. Kolonics, mintha szenvedélyből üzné művészetét, nem sokat néz az anyagi haszonra. Szerződéseket köt évekre, melyek alatt az egyházak a szerint, a minő termésük van, borban, buzában fizetik le tartozásukat. Legközelebből Sz.-Cegőben állított orgonát és szószék feletti koronát, melyeket sz. a k e r t ő k vettek át, kifejezést adva teljes melegegédésüknek, s ajánlva öt bárkinek és bármely egyháznak. Az esperes pedig a következő elismerő sorokat adta ki Kolonicsnak: 1890. október hó 9-én. T. Kolonics István ur az általa elvállalt szószék feletti koronát elhozta s felállította, melyet sz.-cegői Veres György és neje, Sós Judit készített az egyháznak, mely korona szilárd csinnal, és kellő diszszel úgy lett elkészítve, hogy egyházunk előljárósága örömmel teszi és kedves kötelességet teljesít, midőn t. Kolonics István urnak áldozatkész s munkája kialkudott dijján kívül is, mindkét nemű (orgona és korona) művei felállítására alkalmával végzett, egyházunk iránt tanúsított szíveségeért köszönetét jejezi ki. Sz.-Cegő, okt. 9. 1890. M u s n a i K á r o l y, ref. lelkész, esperes.

== **Piskii r. kath. plébános**, Hunyad-espereskerületi jegyző, J a n c s ó E r n ő (ő szentsége!) a legboldogabb ember a világon. Cigler Károly r. kath. és Körösy Juliska, ev. ref. házasságra keltek a múlt esztendőben kath. szertartás szerint, a mint ott a vegyes-házások egybeadhatók. (Ez azt teszi, hogy reversalist vettek!) Ebben az esztendőben, e házasságból egy kis leány született, a ki természetesen kálvinistának volt keresztelendő. Igen, de az apa (és titkos reversalis!) meg a Csáky rendelete! Jancsó Ernő (ő szentsége!) azt a tanácsot adta, hogy a nő térjen át papistának; képzeltetni, hogy a nő áttért. Jancsó (ő szentsége!) aztán megkeresztelte a kis leánykát. «Egy helyett kettő», kiált fel a plébános ur, és ajánlja ezt a módot a Csáky-féle rendelet megfordítására. Hát, csak csinálják ezt a módot, a mig tudják. Csinálhatják még egy ideig; eszközök vannak birtokukban, a melyekkel hatni tudnak a gyengébbekre. Nem tart sokáig. A szellemet megölni, nem lehet; a világrendet felfordítani nem tudják még a plébánosok sem. Eljön, és már nincs messze a Pázmány Péter megfordított korszaka. A formalizmus nem győzhet a belső tartalom felett; a cremonia a szellem felett; a külső tekintély a lélek méltósága felett. Ők csak, hadd, örvendjenek a pernyi sikereknek; mi hirdessük alkalmatos és alkalmatlan időben istenek országát és a szentléleknek megelevenítő erejét.

== **Lapunk zártakor vesszük a hirt**, hogy a s.-sz.-györgyi papválasztás a legszebb rendben megtörtént. f. hó 2-án, holott Révay Pál, n.-baconi lelkészársunk választott meg 104 szavazattal, Vince Ödön 44 szavazatával szemben. Szívünkbelől gratulálunk szent-györgyi egyházunknak és őszinte szerencsekívánatunkat küldjük Révay barátunknak. Ime, a nemes zászló, mely a Révay Lajos kezéből korán kihullott, most a testvérben megtalálta méltó hordozóját. Hordozza büszkén, méltóan, szerencsésen, egyházkerületünk díszére sokáig!

Hivatalos rész.

2500—1890.

KÖRLEVÉL

Mindenik ref. kollegium m. tt. Előljáróságának.

A vallás és közoktatási m. kir. miniszter ur, f. é. okt. hó 3-án 43,884. sz. a. kelt leiratával tudatja, hogy a pesti ref. főgimnázium igazgatója, Deutsch Zsigmond részére, f. évi június hó 21-én 428. szám alatt kelt érettségi bizonyítványa helyett, mely állítólag elveszett, f. évi szept. 26-án 8. sz. a. másolatot állított ki. Az elveszett, f. évi június hó 21-én 428. szám alatt kelt érettségi bizonyítvány érvénytelennek nyilvánítatik.

Miről, a m. tt. Előljáróságok tudomás vétel végett, értesítettek.

Áz erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1890. november 24-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

989—1890.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Brassóban lakóev. ref. Ujvári Sarolta, mint felperes, férjét, egerpataki születésű ev. ref. Dénes Domokost, ki öt hét év előtt Hosszufaluban, hol akkor laktak, elhagyta, és öt év óta magáról semmi életjelt nem adott: ezennel hirdetményesen idézteti, hogy hat hónap alatt jelenjék meg a sepsii ev. ref. egyházmegye házassági-törvényszékén, hol idéztető ellene a házassági válópert megkezdeni és lefolytatni fogja.

Kelt Egerpatakon, 1890. november 29-én.

Csiszér Gábor,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. December 11.

50. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Folytatás.)

6. Az esperesi látogatások rendszeres folyása mind jobban igazolja e gyökeres reform üdvös voltát, mind általában az adminisztráció, mind különösen a vagyoni és iskolai ügyek, meg a kura pasztorális szempontjából. Igaz, ugyan, hogy a központi végzendők ez úton is jelentékenyen szaporodtak, de az eredmény kétszeresen fölér azzal a több-munkával, melybe ez új ügykör ellátása kerül.

7. Külön pont alá kell fognunk építkezési alapunk kérdését, már csak az e helyütt általánosságban való jelzés kedvéért is, mintegy fölhiva ez által a mélt. és főt. egyházkerületi közgyűlés figyelmét és bölcs intézkedését e kérdésre is eme nagyfontosságú föladatra nézve, miután, mint ez ügyre vonatkozó külön előterjesztésünk ből kitetszik, s kombinációba hozva ez alap kérdését központi segélyeink revíziójával és a közalap tőkeszerző segélyeinek örvendetes tényével is, ez alapnak további gyarapítása vált elkerülhetetlenné, ha egyházközségeink támogatását egyfelől, papi javadalmaink gyarapítását másfelől olyképp óhajtjuk mind nagyobb mértékben fogatosítani, hogy az egyházközségek az egyházkerület és az egyetemes egyház minden rendelkezésre vonható erejét kellő mennyiségű alapok kimutatása által a segélyre szorultaknak biztosíthassuk is, miután előrelátható, hogy a közalap folyton növekedő osztalékai első sorban azoknak az egyházkerületeknek javára fognak jutni, a melyek a közalaptól csak járadékokat, sőt ezeknek is csak bizonyos %-ait fogják kérni, a mi csak s a megfelelő mennyiségű tőkék kimutatása és rendelkezésre bocsátása útján történhetik.

Ide mellékeljük, egyszersmind, egyházkerületünknek főt. püspök aa. által tervezett és Propper I Ferenc szépírást tanár által készített térképét is,

mely szemléltető áttekintést nyújt azokról az építkezésekről, a melyek 1885-óta részint már keresztülvive, részint folyamatba indítva s részint még csak tervezve, első sorban az egyházkerületi építkező-alapnak köszönik s fogják köszönni az igehirdetés, papjaink és tanítóink tisztességes lakással való ellátása és a törvényszerű iskolázás érdekében való létezésüket.

8. Ugyanez irányadó szempont vezérelte Ig.-Tanácsunkat akkor, a midőn, immár harmad éve, mindjárt a közalap tőkeszerző segélyezési elvének konventi fölmerülte alkalmával, központi segélyeink revíziójának keresztülvitelét a mélt. és főt. egyházkerületi közgyűlésnek sikerrel javasolta s a mult évben ez elv alkalmazásának elodázását csak azért kérte, hogy az e. konvent ez évben fogatosított határozatának tényével állhasson szemközt és így a tőkeszerzés proceszuszusát egyszerűre és valamennyi állandó segélyre nézve kombinative indithassa folyamatba, de még sem véve igénybe a mult évben nyert közgyűlési fölhatalmazást, mert a f. évi központi segélyeket, a most már ismét teljes 14,000 frtnyi összegében kiadott államsegély, a házi pénztár és a Baldácsyalap rendelkezésre állt járadékainak összegeiből csak egyszer s mindenkorra szóló adományokkint szavazta meg, míg a házipénztári segélyek ez évben is a tavalyi módon adattak ki, de a revízió alapján megszavazásra ajánlott és a tőkeszerzés elve szerint 32 évre rendszeresítendő központi segélyek végmegállapítását, külön előterjesztés alapján s a külön összeállított kimutatás szerint, a mélt. és főt. közgyűlés elhatározásától várja.

9. A mélt. és főt. egyházkerületi közgyűlés mult évi 62. és 64. sz. határozataival egyfelől arra utasította Ig.-Tanácsunkat, hogy a Kolozsvártt föllállandó egyházkerületi theologiai akadémia és paedagógium alapjának gyarapítására minden lehető forrást fölkutasson s erről lehetőleg a következő (1890.) évi közgyűlésre jelentést

egyen; és utasította, másfelől, hatóságunkat arra, hogy az enyedi kollégium előjáróságával egyetértve, a tanerőkre metalan időközben előálló hiányokat ideiglenes tanerők alkalmazásával pótolta.

E kettős föladat érdekében tett intézkedéseink eredményét az első ágazatra nézve föltüntetik a kettős egyházkerületi intézetre eddig tett alapítványok és adományok s második pontjára nézve az a külön előterjesztés, mely tárgysorozat rendjén kerül elbírálás alá s mely fölfejt hatóságunknak azt az írott törvényen nem alapuló, de az egyházkerületi papnevelésünket fenyegető imminens veszedelem által parancsolt és föt. püspök aa. által, mint papnevelésünk törvényes föntézője által kezdeményezett intézkedését, a melylyel a kivételes helyzetnek megfelelő kivételes határozata értelmében, a kolozsvári egyházkerületi theol. akadémia első tanárát meghívta s őt a Bethlen-kollégiumban levő theol. akadémia ideiglenes tanáraként ekszmittálta, mely elhatározásával, egyszersmind, folytatta az egykori mgs. főkonzisztórium által teremtett praecedensek elég hosszú sorozatát: egyik egyházi institúció alapítványi vagyónának jövedelmét egy rokon természetű, de más helyütt ekszisztáló institúció támogatására fordítván, ideiglenesen. Igazgató-Tanácsunk e kivételes intézkedést felelősségének teljes tudatában fogatosította s az illető előterjesztés közgyűlési tárgyalásának eredményét nyugodt öntudattal várja.

10. Mult évi jelentésünk 13. pontja alatt jelentettük vala, hogy néhai Bányai Vitális, egyházkerületi volt pénztárnok, részben függőben maradt számadási ügyének, valamint hagyatékának lebonyolítása, közjegyzői okmány alakjában, megtörtént. Most örömmel jelentjük, hogy a szerződés fogatosított is, a biztosítási bekebelezés alól az ingatlanok föoldattak, az általános örökös és a javadalmasok, a kollégium, mintegy 20,000 frtnyi, közalapunk körül-belől 4000 frtnyi, örökleti részüket átvették, az egyházkerületünknek hagyományozott fekvőt, pedig, hatóságunk eladóvá tette.

11. Szintén, mint majdnem egészen bevégzett dolgról tehetünk jelentést a b. e. Horváth Paula-féle alapítványról, a mennyiben a kegyes hagyományozó egész hagyatékát birtokba vettük s a mult évi jelentéstől csak annyiban használjuk föl eltérő módon, hogy az évi 150 frtot nem három ref. tanárjelölt közt osztjuk meg, hanem a theol. akadémia házában benlakók közül a szegényebbek élelmezésére fordítjuk. Függőben van még egy takarékpénztári betétnek az ügye, mely, az alapítványtevő még előtte elköltözött fiutestvére hagyatékaképpen, szintén nővérét illette s ehez képest, az általános örökösül kijelölt egyházkerület nevében, Ig.-Tanácsunk, lépéseket tett ennek is az alapítvány tulajdonába való megszerzése érdekében.

12. Mult évi közgyűlésünkől, 77. sz. a. utasítást vett Ig.-Tanácsunk, hogy a boldogult Nagy Péter, néhai föt. püspökünk emlékének megörökítésére, az 1886. évi közgyűl. 55. jegyzőkönyvi sz. a. foglalt intézkedésnek megfelelően, özv. dr. Nagy Józsefné, Dósa Katalin asszony, a férje által vállalt fele pótlék-összeget egyházkerületi pénztárunkba beszoigáltatván, a másik fele-részt, a másik örökös-család fejétől, szintén szerezze be. Ez utasításhoz képest t. Szabó Sámuel kolozsvári kollégiumi

tanárt fölhívtuk a családi örökségére esett felerész 607 frt 6 kr. befizetésére s fölszólításunkra hosszabb időn át feleletet nem nyervén, záros határidő alatti válaszolását rendeltük el, mire a felelet végre beérkezett. Nevezett tanár ur, azonban, tévedésen alapulónak mondotta fölszólításunkat, miután 3409/1889. sz. alá érkezett beadványa szerint, az első megbeszélés alkalmával az alapítványi összeg kiegészítésére szükségesnek jelzett pótlék-összeg hordozását dr. Nagy József az ő jelenlétében ugyan, de, mint magát kifejezi: »tulajdonképp néhai özvegy Nagy Péterné nevében« vállalta el és ugyan e beadvány, továbbá, arra hivatkozott, hogy az akkor tervezett összegnél utóbb nagyobb összeg szüksége tünt ki, holott az első tervezet szerinti összeget, sőt valamivel többet is, özv. Dr. Nagy Józsefné asszony immár meg is fizette, mihez képest a tanár úr nem volt hajlandó eleget tenni fölszólításunknak, «mely szerint ő is, ki azt nem ígérte, még egy külön önálló alapítvány jellegével felérő nagyobb összeget ugyanazon célokra fizessen».

Igazgató-Tanácsunk erre fölkérte özv. Dr. Nagy Józsefné asszony ő nagyságát, hogy nyilatkozzék, ha az általa befizetett 607 frt. 6 kr. fele pótlék-összeget a család, illetőleg, n. özv. Nagy Péterné asszony ő nagysága, avagy néhai férje, Dr. Nagy József nevében és vállalt tartozásaképpen fizette-e ki: mire ő nagysága kijelentette, hogy a pótlék-összeget a családi vállalt tartozás felének törlesztésekképpen, b. e. férje nevében fizette be,

Igazgató-Tanácsunk, ezek után, a Szabó Sámuel tanár jelzett nyilatkozata fölött napirendre tért, e jelentés megtételét elhatározta, s ezennel kéri a mélt. és föt. közgyűlés engedélyét arra, hogy a meglevő alapítványi tőkét (jelenleg 1476 frt. 32 kr.) mindaddig kamatoztathassa, míg a 2000 frtra határozott alap előáll, hogy aztán, a boldog emlékü püspökének neve megörökítésére még 1886-ban elhatározott alapítványi járadékok, majdan, folyamatba is legyenek indíthatók.

13. Az egyházközségi bértartozásoknak, avagy rovatoknak a pénzügyminiszter 1889. évi 72,752. sz. körrendelete értelmében való beszédése, a kolozsvári egyházközség jól bevált kezdeménye után, alkalmazást nyert medgyesi, továbbá brassói egyházközségünkben, ez utóbbi helyen a nagyobb szabásu templom és papi lak építési költségei egy részének biztosítására a hivek 32 évre terjedő nemes vállalkozása alapján, több mint évi 800 frtnyi rovatol foly be e módon. Székely-Udvarhelyi és maros-vásárhelyi népes egyházközségeink szintén belátták a közadózás elkerülhetetlen szükségét s amaz, fölöttebb zilált anyagi viszonyai rendezése, leányiskolájának magasabb fokra fejlesztése és sürgős építkezései érdekében nagyobb törlesztő kölcsön fölvételét tervezi; emez, némi adóssága konvertálására és szintén leányiskolája felsőbb leányiskolává való átalakítására ugyane módon készül, Székely-Udvarhely eddigi u. n. papbérét, az egyháztagok osztályba sorozása mellett, jelentékenyen fölemelni; Maros-Vásárhely a nála eddig ismeretlen rovatalt behozni, mindkét helyütt a közigazgatási hatóság segédkezése levén a hivek járulékaiknak beszerzésénél igénybe veendő.

Igazgató-Tanácsunk köteles készséggel támogatta ez egyházközségeinket jelzett törekvésekben, kezdemé-

nyeikben, a lehetőségig pozitív segílyt is kilátásba helyezve a célzott vállalatok kivitelénél s különösen nagy örömmel látja a nevezett két egyházközség abbéli dicséretes versenyző törekvését, hogy a felekezeti nőnevelés érdekeit az újabb kor követelményei szerint szolgálják és akarják kielégíteni. E pontnál, ez idő szerint, éppen csak felemlítjük, mint újabb' törekvés célját, azt a feladatot, hogy az egyházkerület, a testvér egyházkerületek példáját követve, egyes nagyobb egyházközségeinek ott, hol felekezeti és nemzetiségi érdekek is szerepelnek, rendszeres segílyt nyújtson teljesen felszerelt és az államiak mintájára berendezett felsőbb leányiskolák létesítésére. Ilyenekül tekinthetők, első sorban, m.-vásárhelyi, sz.-udvarhelyi s kolozsvári egyházközségeink.

14. Mult évi jelentésünk 15. pontja alatt jóváhagyást kértünk s majd a 77. jk. sz. határozattal nyertünk a boros-bocsárdi püspöki jószág kibővítésére és a gazdasági épületek kiépítésére nézve foganatosított tőkebefektetések számára. Most, a midőn a berendezés, meg felszerelés munkája is befejezést nyert, jelentjük ez ügy ez ágának elintézett voltát, valamint azt is, hogy ugyanott több taksás hely tétetett eladóvá, egy némelyekre nézve a szerződések immár meg is köttettek, másokra nézve még foly az egyezkedés. Annak idején ez ügyben is megteszszük köteles jelentésünket.

15. Belmiszsióink körében szintén a természetes fejlődést s a rendszeres működést jelenthetjük, örömmel. Miszszio-ügyi t. előadó aa. előterjesztése e tekintetben a következő:

A miszszio-ügy terén a mult 1889. évi kerületi közgyűlés óta lefolyt év alatt örvendetes haladás tapasztalható. A teljesen szervezett körlelkézségek száma ismét 3-mal szaporodott, melyeknek székhelyei: Szász-Bréte, Torda-Tur és Görcsön. Az első a széki egyházmegyében fekszik s kerületéhez tartozik még Sárvár és Sz.-Fellak; a 2-ik a n.-enyedi egyházmegyéhez tartozik s körében vannak Bányabükk, Mikes, Komjátszeg, Koppánd és a Hármás; a 3-ik a szilágy-szolnoki egyházmegyében van s köre kiterjed még Nyirsid, Cigányi, Vaja és Haraklány községekre.

Sz.-Bréte részére már a körlelkész is ki van nevezve s így remélhető, hogy az illető egyházközségek zavaros ügyei rövid idő alatt rendbe jönnek. A másik két új körlelkézségre vonatkozólag is kibocsáttatott a pályázati hirdetemény s pár hét alatt a kinevezés is megtörténik. Görcsön részére az egyetemes konvent f. évi ülésén 100 frt. állandó évi segílyt szavaztatott meg az országos közalaptól s így ezen új körlelkézség állandó fenmaradása teljesen biztosítva van. T.-Tur számára 100 frt. segíly csak egyszersmindenkorra szavaztatott ugyan meg, remélhető azonban, hogy sikerülend ezen segílyre nézve is az állandósítás kieszközlése, ha a jövő évi konventhez intézendő felterjesztésünkben kimutatjuk, hogy a körlelkézség tényleg szervezve és betöltve van s a segíly megvonása veszélyeztetné fenmaradását. A sz.-brétei körlelkézség részére az államsegélyből szakítottunk ki évi 100 frtot, minthogy e célra az országos közalaptól semmi sem adatott.

A most említett három új körlelkézséggel a teljesen szervezett körlelkézségek száma 25-re emelkedett, mely

szám rövid idő alatt, valószínűleg már e polgári év vége előtt, ismét hattal fog szaporodni, minthogy a páncél-csehi, patai, érkörösi, küküllővári, toplicai és pulyoni körlelkézségek szervezése addig be lesz végezve. Ezekkel a körlelkézségek száma pár hó alatt 31-re fog emelkedni.

Különösen siettetendő a patai, érkörösi és küküllővári körlelkézségek szervezésének befejezése, minthogy a közalap segílye ezeknél is, mint T.-Turnál, csak egyszersmindenkorra van megszavazva. A toplicai körlelkézség 200 frt. évi segílye állandósítva van, minél fogva ennek szervezése és fennállása biztosítottnak tekinthető.

A páncél-csehi körlelkézséghez (a deési egyházmegyében) tartoznának: M.-Derzse, Csáki-Gorbó, Réce-Keresztur, Csernek, Vajdaháza, Kalocsa, Völcs, Kecseháta, Paptelke, Szótelke és Katalina;

a pataihoz (kolozs-kalotai egyházmegye): Kara, Boozs, Apahida és Dezmer;

az érkörösihez (szilágy-szolnoki e. m.) Szeődemeter; a küküllővárihoz (küküllői e. m.) Boldogfalva, Szász-Veszszős, Nagy-Bajom, Zsidve és Ó.-Karácsonfalva;

a topliczaihoz (görgényi e. m.): Göde — Mesterháza, Ilva, Jód és Déda;

a pulyonihoz (széki e. m.): Szt.-Egyed, Szava, és Szent-Gothárd.

Ezek közül a páncél-csehi és pulyoni körlelkézségek számára a közalaptól külön segílyt megszavazva nem levén, egyházkerületünk valamelyik alapját kell segílyforrásul igénybe vennünk.

Midőn Igazgató-Tanácsunk benyújtotta az egyetemes konventhez a f. év elején az országos közalaptól segílyezendő új körlelkézségeknek az egyházmegyék előterjesztései alapján készült kimutatását, abban 16 felállítandó körlelkézség számára összesen 1850 frt. állandó évi újabb segíly volt kérve; de ez összegből csak 700 forintot sikerült megnyernünk; és pedig 300 forintot (Toplica és Görcsön részére) állandó segílyül, 400 frtot (Pata, Torda-Tur, Ér-körös és Küküllővár részére) egyszersmindenkorra.

Ázon tervezett körlelkézségek, melyek részére ez alkalommal még nem sikerült az országos közalaptól segílyt nyernünk, a következők:

1. A sz.-szolnoki egyházmegyében: Monó (Égerhát, F.-Szivágy, Mosóbánya, Örményes, Hidegkut, Gardán, Szélszeg és F.-Beregszó községekkel);

2. a deési e. m.-ben: Kide (Csofajája, Gyula és Hosszu-Macskás községekkel), Kérő (Dengeleg, Ormány, Girolt és Néma községekkel);

3. a széki e. m.-ben: a fönebb már említett Pulyon;

4. a görgényi e. m.-ben Görgény-Szt.-Imre (Görgény-Üvegcsür, Orsova, Adorján, Libánfalva, Hodok és Kásva községekkel), Uzdi-Szt.-Péter (Tuson, Pagocsa, M.-Szilvás, M.-Domb és Velkér községekkel), N.-Ölyves (M.-Szt.-Márton, M.-Örményes, M.-Szt.-György és M.-Rücs községekkel), N.-Ercse (Bala, Unoka, Kis-Nyulas, Királyfalva és Körtvekapu községekkel);

5. a küküllői e. m.-ben: Mikefalva (Abosfalva, Simontelke, F.-Kápolna községekkel), M.-D éllő (Oláh-Déllő, Szt.-Margita, M.-Ujfalva és Sós-patak községekkel.)

(Folyt. köv.)

A segédlelkészek szolgálata.

Nem régen történt, hogy két segédlelkész e lapok asábjain egy-egy kérdést vetett fel arra nézve, hogy erlyi egyházkerületünkben a segédlelkészek szolgálata mely időn kezdve és mily mértékben számítható és száítandó be a képesítés alkalmával? Az egyik részére, í az utóbbit, vagyis azt kérdezte, hogy miképpen és ennyiben szolgál előnyül a segédlelkészeknek szolgálati idejük, nagyon könnyen lehet választ adni, mert szent ott van az 1889. évi kerületi közgyűlés jegyzőkönyvének 66. pontjában, a «segédlelkészi intézmény» II. fejezetében, hogy a «segédlelkészek szolgálata a pályázati minősítésnél rendes papi szolgálat gyanánt számítatik; de csak a szigorlaton nyert minősültségök mértéke szerint.» Vagyis szolgálatuk gy vétetik, mintha olyan osztályu egyházban volnának ndes papok, milyenre őket papi bizonyítványuk képeti. E szerint «jeles» bizonyítvánnyal két évig, «jó»-val évig kell káplánkodni, míg az illető, első osztályu egyázra képesítést nyer.

E helyen azonban megjegyzem, hogy a szabályzat yilvánvaló intenciója szerint ily előnyül csupán a tényges segédlelkészi szolgálat volna elfogadható, nem peig az olyan is, midőn az illető vagy nevelőskodik, vagy gédtanároskodik mellékesen címzetes segédlelkészek is kineveztetni magát. Tudok ilyen esetet, azért hozm fel. De legyen is róla elég ennyi!

Nehezebb már a felelet a másik kérdésre, mely tulajdonképpen panasz akar lenni a fölött, hogy mily kümböző, sőt ellentétes eljárást követnek a jelölő bizottságok, mikor az egyik a kérdezőnek beszámította képesíttsége emelésére kápláni éveit is, míg ellenben a mák éppen nem. Hát bizony, ez attól függ, hogy tulajdonunk-e visszaható erőt az 1889. évi szabályzatnak, avagy lenkezőleg nem? Ha nem tulajdonitunk, akkor valóan helyesen történtek azok a jelölések, melyek a papi bizonyítványán kívül csupán segédlelkészi szolgálatra hitatkozó papjelölteket elzárták a megválaszthatástól amaz yházakban, melyekre papi bizonyítványuknál fogva még em voltak minősítve. Ha ellenben úgy fogjuk fel adolot, hogy az egyházkerület mult évi határozata a már elte előtt megkezdett s akkor folyamatban álló segédlelkészi szolgálatnak is egy csapással megadhatta azt, a ihez addig esetleg évek alatt egyetlen jotányival sem idtak közelebb jutni, még reményben sem, nem hogy alóságban: akkor azt kell mondanunk, hogy igen is, seédlelkészeinknek 1889. ősze előtti működési idejét is ár most tekintetbe kell venni.

Ám, ebben még egy ugyanazon egyén sem mondat határozott, döntő véleményt, annyival kevésbbé egyrással érintkezésben nem álló, külön testületek. Nem ismerjük a közgyűlés intencióját s így csupán pillanatnyi enyomás hatása alatt vagy a körülmények szerint nézetjük e dolgot. Addig tehát, míg a közgyűlés e felett égérvényesen nyilatkoznék, igazán nincs mit tenni egyet, mint az egyes jelölő bizottságok belátására bizni az gészet. Ők aztán indulhatnak ki akár méltányossági inokokbul, akár viszont abból a körülményből, hogy a mior az egyházkerület visszaható erőt is akart tulajdonitni

valamelyik intézkedésének, azt nyilván is kimondta a törvény pótléka gyanánt, mint éppen a lelkészválasztási törvénynél is; míg ellenben szóban forgó határozatában eféléről mélységesen hallgatott.

De egészen másképpen áll a dolog akkor, ha olyanról van szó, ki az 1889. évi határozat meghozatalakor már rendes lelkész volt. Először is azért, mert ama határozat így szól: «A második papi végvizsgát letett segédlelkészek szolgálata a pályázati minősítésnél rendes papi szolgálat gyanánt számítatik.» Ennél fogva teljességgel nincs benne az, hogy a rendes lelkészek egykori segédlelkészi szolgálata szintén beszámítandó. Az csupán a segédlelkészekről, azaz azokról szól, kik pályázásuk alkalmával szolgálnak e minőségben, nem pedig azokról is, kik valaha ez előtt véletlenül káplánok is voltak. Jelenlegi fogalmazásában még a jövőre nézve sem foglalja magában, hogy a rendes lelkészek pályázásánál egyuttal segédlelkészi szolgálatuk is előnyt biztosítson annyival kevésbbé tartalmazza hát a multa vonatkozólag, a midőn egészen más körülmények közt káplánkodott valaki, és pedig olyan kilátással, hogy e szolgálatának a jövőtől semmi hasznát és eredményét ilyen irányban nem várhatta. Nagyon különös eljárás volna azért most egyetlen perc alatt, egy jegyzőkönyvi határozattal, melynek célja a jövő munkálása, akár a szásvárosi papságra képesíteni talán olyat, ki évekkal előbb ugyanazon szolgálattal, mely őt most erre segítné, nem birta még azt a képesítvényt sem megszerezni, hogy második osztályu egyházba pályázhasson; nem, még abban az esetben sem, ha már akkor is beszámítottak volna segédlelkészi éveit. Akkor ugyanis olyan kápláni szervezet volt érvényben, mely az akkori viszonyokat tartotta szem előtt. Nos! ha akkor úgy látták célszerűnek, hogy a kápláni működés ne szolgáljon a kvalifikáció emelésére, kétségtelenül a régi szervezet desavouálása volna, ha a körülmények változtával jövőre nézve szükségessé vált új intézkedések érvényét a mult időkre is kiterjesztenők.

Ez annyira világos, hogy ha el is ismerjük a változott viszonyok szerint készült s azoknak megfelelő új szabályzat alkotásakor kápláni szolgálatban levő papjelöltekre nézve a visszaható erőt, még akkor is semmiesetre sem találhatjuk az új szabályzat rendelkezéseit azokra alkalmazhatóknak, kik a más elvek alapján készített réginak érvényessége idejében nemcsak kezdték, hanem be is végezték kápláni működésüket.

Alkalmilag megjegyzem, hogy a magyarországi egyházkerületekben a kápláni szolgálatot annyiban beszámítják a rendes papoknak is, hogy ilyenné választásuk után nem vesztik el azt a minősültséget, melyet megszerettek kápláni működésökkel. Néhol, például a tiszán-inneni egyházkerületben ezt is csak ujabban hozták be, és pedig nagy viták után. Addig a kápláni működéssel szerzett kvalifikációnak mi hatása és érvénye sem volt az illetőknek rendes lelkészekké való választatása után.

Erdélyben, mint tudjuk, a helyi körülmények folytán más alakban ugyan, de ugyanazon elv van érvényben, amit már most a testvér-kerületek is életbe léptettek az imént említett módon. Nálunk ugyanis min-

denki megtartja a képesítettségénél alsóbb fokú lelkészi állomásban is ennek elfoglalásakor birt minősültségét, de ennek későbbi emelkedése csak is állomása osztályának megfelelőleg s annak korlátai közt történhetik, nem pedig úgy, mintha eredeti kvalifikációja szerinti helyre jutott volna. És ez az elv érvényes akkor is, ha egyháznak lelkészi állomása időközben száll alább. Ha például valaki harmadosztályu egyházra van képesítve s esetleg negyedosztályu lelkészséget nyer, vagy ha harmadosztályut is, de az időközben negyedosztályuvá válik, harmadosztályu minősítettsége megmarad ugyan, de ennek emelkedése csak azon határozományok szerint következhetik be, melyek a negyedosztályu egyházközségek lelkészeire nézve meg vannak szabva.

Mindez így van jelenlegi törvényeink szerint.

Hogy aztán, elméletileg s a jövőre nézve én mit tartok helyesnek, s mikint szeretném, hogy e kérdés a zsinat által végérvényesen megoldassék, az más lapra tartozik. Nem akarok kitérni ennek fejtegetése elől sem, de nézeteimet erre vonatkozólag most elhallgatom, mert már úgy is sajtókészen van egy cikkem, melyben a lelkészválasztási törvény revízióját illetőleg fejtem ki szerény nézeteimet.

Zoványi Jenő.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, nov. 23. 24.

A két napos ülésen elnökölt főt. Szász Domokos, püspök s váltakozva jelen voltak dr. Kolozvári Sándor, Gyarmathy Miklós, Székely János, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Bartha Lajos, dr. Vályi Gábor, dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal, titkár.

Kerekes Ernő, zilahi h.-tanár, katonai szolgálattételre szolgáltató, a kollégium előljárósága tanszéke ellátását a tantestület többi tagjai által kívánja helyettesíteni s az Ig.-Tanács az erre vonatkozó javaslatot magáévá téve, kéri a közoktatásügyi minisztert ez állami kinevezés alá tartozó tanszék ily helyettesítésének jóváhagyására.

A közoktatásügyi miniszter jóváhagyja a zilahi kollégium államsegélyéből fedezendő beruházások iránti tervezetet s bekéri az ujan választott tanárok minősítési táblázatát. Az Ig.-Tanács a miniszteri leiratot közli a kollégiummal, a táblázatot pedig fölterjeszti.

Ugyancsak a zilahi kollégium előljáróságának Székely Tőhötöm ujan kinevezett tanár tantárgyainak beosztására vonatkozó javaslata jóváhagyó tudomásul vétetik.

A csik-somlyói r. kath. főgimnázium igazgatója, Inecs F. Jákó, t. Borbáth Pál körlelkész aa. minden igyekezete ellenére is, ama gimnázium egy III. osztályos ref. növendékét arra kényszerítette, hogy a r. katolikus vallás-órákra járjon. Ig.-Tanácsunk e törvénysértés orvoslásaért a közoktatásügyi miniszterhez fordulván, ez most a tanuló I. és II. osztálybeli bizonyítványait, melyekben a rá nézve kötelezett ref. vallástánból osztályzat nem szerepelt, megsemmisítette ugyan, de megengedte a pótló vizsgálat letételét, a nevezett igazgatónak pedig rosszalását fejezte ki. Borbáth Pál, körlelkész aa., értesítettik e soványka elégtételről, a további eljárás végett.

A Bethlen-kollégium már korábban folyamatba indította tanári özvegy-árvai gyámintézete szabályainak módosítását, de a fölterjesztett javaslat ezúttal sem lévén kielégítő, az Ig.-Tanács újabb szövegezésre hívta föl az előljáróságot.

A közoktatásügyi miniszter figyelmeztetvén hatóságunkat, hogy tanítói egyesületek a belügyminiszter által jóváhagyott alapszabályok nélkül fenn nem állhatnak, Ig.-Tanácsunk körlevelet intéz az esperesekhez és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekhez, hogy a hol ily jóváhagyott alapszabályok nem volnának, pótolassák e hiányt. Ugyancsak a közoktatásügyi miniszter fölhívására körlevél bocsátatik ki az iskolai ivó-víz egészségügyi gondozása érdekében.

A közmívelődési egyesület megküldi a segélyezésekre vonatkozó újabb határozatát, mire a kellő felelet megküldetik a választmányak.

A m.-n.-zsombori pap hivatalból való nyugalomba helyezése iránt korábban hozott határozat végrehajtása, az egyházközség és a pap kértére, egyelőre függőben tartatik.

A jövő évben kiosztásra kerülő államsegélyből, tekintettel az idejé elemi csapásokat és szűk termést, rendkívüli segélyt nyer a k.-szt.-királyi pap 50, a balavásári 50, a kiskendi és egrestői 30—30 fírtot.

A buzás-bocsárdi elaggott k.-tanító nyugalomba bocsátása annyival inkább jóváhagyatik, mivel az egyházközség kellő módon gondoskodott a megválasztandó új k.-tanító megfelelő javadalmazásáról.

A szilágy-szolnoki egyházmegyének, kérésére, megküldetik a kolozsvári theológiai akadémia és paedagogium javára korábban tett 1000 fírtos alapítvány alapítólevelének mintája.

A sz.-udvarhelyi kollégium csak most küldi be az 1887. és 1888. évi számadásokat, de most is oly hiányosan, hogy Ig.-Tanácsunk számvevőjét kénytelen a helyszínére kiküldeni, hogy a zavarok elenyészteszethetők legyenek, utasítván az előljáróságot, hogy a kimutatott hiányokra nézve addig is tegye meg feleletét.

A Bethlen-kollégium torockó-szentgyörgyi birtokát ifj. gr. Thorockai Miklós, az előzetes tárgyalások befejeztével. 107,100 fírtot megvásárolván, az Ig.-Tanács az adás-vevési szerződést jóváhagyja ugyan, azonban, feles számú megjegyzések és kikötések rávezetésével, miután egyes határozományok szövegezése nem eléggé biztosította a kollégium érdekét. Ezen, felül egy külön nyilatkozat kiállítására mondatott ki a regale-kötvények ügyében.

II.

Kolozsvár, dec. 8.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök, váltakozva jelen voltak b. Bánffy Dezső id. Lészai Ferenc főgondnokok, Dr. Kolozvári Sándor, Szász Gerő, Domokos Antal, Dr. Vályi Gábor, Parádi Kálmán, Dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig.-tanácsos.

A Bethlen-kollégium torockó-szentgyörgyi jószágának ifj. Gróf Thorockay Miklós által leendő megvétele iránt kötött szerződés szerint a vételár egy része a regale-váltás kötvényeiben lévén fizetendő, a tartozás tör-

sztésének módozatai külön nyilatkozatban állapítottak meg s a szerződés kiegészítő részét az Ig.-Tanács ez úttal egyta jóvá.

A göröcsöni ujan szervezett körlelkészség betöltésére pályázat lejárván, a folyamodványokat, a szokott módon, főt. püspök aa terjesztette elő s ennek alapján körlelkészség, a nyolc pályázó közül, t. Versényi Miklós sz. sehi segédpap neveztetett ki, azzal az útasítással, hogy j állomását haladéktalanul foglalja el.

A közalapból segélyt nyerni óhajtok folyamodványainak beterjesztési határnapjául jövő év január havának végső napja állapított meg.

A kackói körlelkészség, t. Berde Sándornak az nyedi theológiához történt ekszmisziójával, megürülvén, it. püspök aa. előterjesztésére kimondatott, hogy ez államás is a körlelkészségek részére megállapított általános atározmányok alá tartozik, mihez képest betöltése is a szokott pályázati úton történik és pedig minél sürgőseben úgy, hogy a pályázati határnap e hó 25-dikére szottatott. A központi segély, eddigi 400 forintnyi összeével, az idei revízió alkalmával 250 frtra szállítván, a örözvényben e körülmény azzal a megjegyzéssel lesz kintetve, hogy 1 $\frac{1}{2}$ % tökeszerző hányadokat szintén az zyházkerületi közalap hordozza 32 éven át.

Szakács István sz. lónai agg pap nyugalmazási ügye st. püspök aához tétetett át.

Gróf Kuun Kocsárd tiszteletbeli főgondnok aa. és 24 írsa, név szerint Horváth Gyula, b. Györffy Lajos, Zeyk Lámán, Zeyk Károly, Sándor József, Kovács Károly, 0th Zsigmond, Fejérvári Jenő, Csató János, gróf Bethn Bálint, Sándor János, pap, Hegedüs János, b. Györffy ál, Szilágyi Farkas, gróf Kuun István, Ugron János, artha Miklós, Sebesi Ákos, Dr. Csernátoni Gyula, László gnác, Makkai Domokos, Kovács Gyula, Réthy Lajos s Szabó Sámuel, mint közgyűlési tagok, az egyetemes onventhez intézett föllebbezésnek nevezett iratot küldtek

Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok aához, ki a beadányt, bár azt jogosnak és indokoltnak nem tartá, miután kotmányos szervezetünk szerint az egyházkerületek közylülési fölött a konventet föllebbezési forumnak nem kintheti, de még is elnöki uton nem kívánt intézkedni

Ig.-Tanácsunkat kérte föl, hogy ez ügyben saját hatásörében határozzon. Az Ig.-Tanács, aztán, egyhangu haározattal kimondta, hogy miután a törvény 117. §-a sak oly az egyházkerületeket közösen illető ügyeket tal a konvent hatás- és jog-körébe, a melyeket az egyázkerületek együttesen, vagy külön terjesztenek föl hozzá,

továbbá az oly közigazgatási, vagy fölmerülhető vizályos ügyeket, melyeket valamely egyházkerület közylülése visz foruma elé, a beadványt, mely sem az egyázkerülettől, sem az egyházkerületi közgyűléstől, hanem 5 egyházkerületi tagtól érkezett be, hivatalból visszautaitja, miután Ig.-Tanácsunk nem tüntetheti magát a főt. és rélt. konventben reprezentált testvér-egyházkerületek előtt ly szinben föl, minha maga sem ismerné egyházi törényeinket. A határozat továbbá, fölhívja az irat beadóiak figyelmét a törvény 106. §-ának a., és a 91. §. b., lpontjára, s elrendelte, hogy ez értesítéssel együtt az lei közgyűlésnek a kölcsönügyet illető jóváhagyó és elmerő határozata is megküldessék gróf Kuun Kocsárd

tb. főgondnok aának mint a beadvány első aláírójának, társaival leendő közlés végett is.

A zsinati előkészítő II. albizottság alosztályának elnöke, gr. Tisza Lajos, fölhíván hatóságunkat, hogy a közadózás rendezendő ügyében, a már beszolgáltatott adatoknál bővebb tájékozást nyujtson az alosztálynak, midőn az e tekintetben egyházkerületünkben fönnálló szokások a Királyhágóu túliaktól, sőt egymástól is, annyira eltérők, hogy az albizottság aggályosnak találva a szükségesnek mutatkozó reformnak ily tájékozás nélkül való proponálását, Ig.-Tanácsunk a tájékozó irat előkészítésére egyházkerületi bizottság fölkérését tartja szükségesnek és pedig a következő férfiakból: Báró Bánffy Dezső, főgondnok, mint elnök, Gyarmathy Zsigmond, gróf Wass Béla, Ugron János, Ujvárosy József, Timár Károly, Nagy László, Rákosi Lajos, Lénárt József, Menyhárt András, Dézsi Gyula, Sándor János, (egyhm. jegyző), Bartha Lajos, Somkerek Miklós, Földes György, Pap István és Bodor Antal, mint előadó.

A közoktatásügyi miniszter fölkéri hatóságunkat, hogy utasítsa t. pap aait buzgó közreműködésre a közlélő népszámlálás munkálatai sikerének biztosításában, valamint az egyházközségeket is, hogy a jövő év első hetében szüneteljen a tanítás a népiskolákban, miután a népszámlálásnál a tanítók segítsége is igénybe fog vétetni. Ugyanő figyelmezteti hatóságunkat, hogy a határszéli egyházközségek papjai néhol nem a rendes halotti anyakönyvbe, hanem külön jegyzékbe vezetik be a külföldi illetőségű lelencek haláleseteit. Az Ig.-Tanács mindkét ügyben körlevelet intéz az illetőkhöz.

A kultur-egylet korábban véleményt kért hatóságunktól, ha teljesítendő-e hosdátí egyházközségünknek, az ott-megyei választmány által pártolt, kerése újra épült iskolája teljes felszerelése fedezetül szolgáló 265 frt 60 kr megadásával? Hatóságunk a maga részéről is pártolta a kérést s most értesít az egylet választmánya, hogy a nevezett iskola kályhájára és szekrényére 20 frtot adományozott. Ugyancsak az egylet választmánya figyelmezteti főt. püspök aát, hogy a segélyek iránti folyamodványok beadásának határideje az év végével letelik, valamint arra is, hogy az egyesület vagyoni erejének korlátozott voltára és a már elsőséggel bíró előjegyzésekre való tekintettel további segélyek csak a legnagyobb szükség esetében szavazhatók meg. Igazgató-Tanácsunk, ehez képest, kimondja, hogy újabb segély-kéréseket, ez idő szerint, nem nyujt be, hanem arra kéri a választmányt, hogy az előjegyzésekből részeltesse a mi folyamodóinkat is, valamint, hogy a még függőben levő és csak ideiglenes segélyeket tegye rendszeresekké.

A segesvári unitárius fiók-egyház ottani templomunk használata iránt egyházközségünkkel szerződésre kívánván lépni, a szerződés föltételeiképpen huszonöt frt évi bér, harangozásért külön díj és öt évi tartam valának korábban kikötve. Körlelkészségünk most folyomodik, hogy e határozmányok, tekintve az ottani nemzetiségi viszonyokat, a fiók-egyház csekélységét és szegénységét, valamint azt a körülményt, hogy templomunk csak is a három sátoros ünnep második napjain lenne igénybe véve, a midőn, körlelkészsünk amúgy is filiáiban és dilaszporáiban levén elfoglalva, a templom használat-

lanul áll, enyhíttessenek. Igazgató-Tanácsunk, méltányolván a fölhozott okokat, megváltoztatja korábbi határozatát s a bért évi egy forintra szállítja le, ismételten rosszalását fejezvé ki, azonban, körlelkész aa. iránt, a miért e szerződési viszonyt előzetes engedély nélkül önkényüleg foganatosította.

(Folytatása köv.)

É—n.

Az egyházmegyéből.

A vajdahunyadi egyházmegyéből.

V.-Hunyadi egyházmegyénk f. évi dec. hó 1-én Déván, az új papi laknak egyik hivatalos helyiségül szolgáló szép, tágas termében rendkívüli közgyűlést tartott. A megjelent tagok számát tekintve, bátran beillett volna rendes közgyűlésnek is, mert, a többnyire rendes szokástól eltérőleg, ez alkalommal szép számmal gyűltek össze ugy az egyháziak, mint a világiak. Különös lelki örömeinkre szolgált azonban, hogy a világi elem között ott láthattuk egyházmegyénk érdekekben megőszült főgondnokát, mélt. Pogány György főispán urat, a jó kálvinista hireben álló másik főgondnokunkat, mélt. Barcsay Bélát; továbbá mélt. Pogány Károly és a vallásos buzgóságáról és áldozatkészségéről széles körben ismeretes László Ignác algondnokainkat; és végül Réthy Lajos, Heteyi Gábor, László Zsigmond stb. világi képviselőket, kik a gyűlés egész folyama alatt igazi meleg érdeklődéssel és szeretettel karolták fel és tárgyalák ügyeinket.

Köztiszteletben álló derék esperesünk, nt. Bartha Lajos, szívélyes szavak kíséretében, istennek áldását, segedelmet kérve munkálkodásunkra, a gyűlést megnyitotta. Azután felolvasta egyházmegyénk 25 egyházközségének, a teljesített esperesi vizitációk alkalmával szerzett személyes tapasztalás alapján nagy szakértelemmel egybeállított, vallás-erkölcsi életét, anyagi s szellemi helyzetét hiven ecsetelő jelentését. E jelentésből örömmel értesültünk hogy bár kétszázötvenezeret tevő népeességű megyénkben hitsorsosaink száma alig üti meg a hétezeret s ezek is szétszórtan élnek megyénk nagy területén: mégis ref. egyházmegyénk nem csak felekezeti érdekeinket szolgálja kiváló sikerrel és eredménnyel, hanem magyar hazáknak, magyar nemzetünknek is oly elévülhetetlen szolgálatokat tett a multban, tesz a jelenben, s erősen hiszi, hogy tenni fog a jövőben is, melyet nem fog pótolhatni soha semmi másnemű intézmény. Mert az egyházmegyénket képező egyes egyházközségeink vannak hivatva, hogy e történelmi nevezetességű megyében a magyar állameszme érdekeit megóvják, s a nemzeti kultúra művelése által, csekély számuk dacára, a fölényt, a vezérszerepet megtartsák. Örömmel és egész megnyugvással vettük tudomásul továbbá azt, hogy minden egyházközségünkben rend, béke és szeretet honol, a mi azon örvendetes körülménynek tulajdonítható, hogy papok,

előjárók és hívek szeretetben, békeségben, egymással jó egyetértésben munkálják egyházuk szellemi és anyagi jóllétét.

Az általános vonások után a jelentés felsorolja az egyes egyházközségeket, négy csoportba vonva össze azokat, s külön-külön ismerteti meg mindeniknek kül- és belállapotát. Én azonban e részletek ismertetésébe nem bocsátkozom, nem azért teszem ezt, mintha a jelentés e része kevésbé volna becsebb az elmondottaknál, hanem azért, mivel az általános lelkesültség között megéjlenezett esperesi jelentést közgyűlésünk, mélt. Pogány György, főgondnok aa. ajánlatára, nemcsak egész terjedelmében jegyzőkönyvre vétetni, hanem az egyházkerület hivatalos lapjában ki is nyomatni határozta. És így remélhető, hogy a nt. szerkesztő úr szivességéből e becse lapok olvasói eredetiben és egész terjedelmében olvashatni fogják derék esperesünknek sok tekintetben fontos és tanulságos jelentését. (Igen szivesen. Kérjük. Szerk.)

Azután jegyző aa. által felolvasatott a mélt. áll. Ig. Tanács két leirata, melyekből örömmel értesültünk, hogy egyházmegyénk összes lelkészeinek, s az iskolaszékek összes elnökeinek, lelkiismeretes és pontos szolgálataik fejében, a mélt. Ig. Tanács meglegedését és elismerését nyilvánítja.

Azután következett az egyetemes egyházhoz benyújtandó segély-kérvények tárgyalása és felajánlása. Az egyházközségek részéről tíz, a papok részéről hat kérvény érkezett be, melyek közül a kellően felszereltek közgyűlésünk által melegen lőnek felajánlva; a fel nem szereltekre nézve pedig határozatotott, hogy azokat az illető egyházak és lelkészek, a központba leendő felküldhetés végett, folyó hó 10-ig kellően felszerelve az esperesi hivatalhoz küldjék be.

Azután következett, a meghaltak és eltávoztak helyébe, a tisztviselőket megválasztása. Gyámintézeti pénztárnoknak, három jelölt közül, Szóts Sándor dévai és Juhász Izidor piski-telepi lelkészek indokolt lemondása után, Páljános Károly rákosdi pap aa. választott meg három évi időtartamra. Hat hónapi időtartamra, a mikor i általános tisztújítás leendő, közfelkiáltással megválasztattak köztörvényszéki bíróná Gál Sámuel v.-hunyadi, házassági törvényszéki bíróná Juhász Izidor piski-telepi és aljegyzővé Botha Sándor bácsii lelkészek.

Ezek után, néhány indítvány tétele és elfogadása után, a nemzeti kaszinó vendéglőjének egyik éttermébe vonultunk mindnyájan, a hol kedélyes társalgás és számos pohárköszöntők között, melyeknek sorát mélt. Pogány György főgondnok aa. kezdte meg, éltetvén kiváló tevékenységű esperesünket, töltöttük el az időt délutáni 3 óráig, a mikor is visszamentünk a tanácskozási terembe, a hol még egy néhány kevésbé fontos ügyet letárgyalván, esperes aa. szívélyes, meleg szavakban adott kifejezést abbéli köszönetének, hogy a gyűlésen oly szép számmal jelentek meg a tagok. Ezzel a gyűlést bezárván és a tagok szívélyesen elbucszván, ki-ki otthonába tért, folytatni a maga munkakörét.

Juhász Izidor
piski-telepi körlelkész.

TÁRCA.

Könyvismertetés.

(«Károlyi-Emlékkönyv.» Budapest, 1890 és «Protestáns Szemle.» 1890. III—IV.)

A magyar protestáns irodalmi társaság kiadványai nélkülözhetetlen szellemi táplálékát képezik mindazoknak, kik nemcsak szájjal érdeklődnek az egyházi ügyek iránt, hanem cselekedeteikkel is be igyekeznek bizonyítani, hogy, mint egyházuknak hű fiai, a protestántizmus szellemének valósággal szolgálatában állanak.

Az irodalmi társaság legújabb kiadványai szintén meg-

érdemlik, hogy kedves fogadtatásban részesüljenek a protestánsok hajlékaiban. A «Protestáns Szemle» ez évi két utolsó füzeté és megjelenése idejének tekintetében a kettő közt álló «Károlyi-Emlékkönyv», részint belső értékek folytán, részint tárgyoknál fogva méltók arra, hogy minél többen megismerjék mindeniket. Miután azonban némelyeknek még eddig nem igen nyílt alkalmuk arra, hogy a társaság tagjai közé lépven, ennek kiadványai birtokukba jussanak, talán nem végzek fölösleges munkát, ha a jelzett füzetek tartalmát röviden ismertetem s közleményeikről minden elfogultság nélküli véleményemet is nyilvánítom.

Midőn ezt vagyok teendő, első sorban azt a művet veszem elő, melyről a legjobb akarat mellett sem nyilatkozatom kedvezően. Ez a «Károlyi-Emlékkönyv», melyet egészen véve éppen nem tartok sikerültnek. Nagy sietséggel összeállított gyűjtemény ez, melynek tartalma megrendelésre, irtelen készülvén, egyfelől semmi válogatás nem volt lehetséges a közleményekben, másfelől meg nagyon felületes utanjárás elhamarkodott eredményei lehettek azok.

Van egy közleménye például, mely, ha történetesen alapos, kimerítő és egyáltalában minden erényvel ékeskedő, végképpen nem tartozik ama dolgozatok közé, melyeknek egész terjedelmükben való kiadására irodalmi társaságunk illetékesnek érezhetné magát. És ez nem más, mint «A vizsolyi biblia nyelve», mely esetleg, ha ugyan nyelvészeti tekintetben megállja a sarat, a maga helyén volna a «Magyar Nyelvőr»-ben, vagy mit tudom én, hol, de semmiestre sem foglalhatja el egy olyan könyvnek több, mint fele részét, mely teljességgel nem nyelvészek, hanem többékevésbébbé theologusok és legfeljebb még historikusok számára készült s mely nem arra lett volna hivatva, hogy unalmas, szórszálhasogató, habár a maga nemében meglehet, igen derék nyelvészeti adathalmazzal próbálja őket kielégíteni, hanem kétségbe vonhatlanul arra, hogy Károlyi életét és sokirányu működését tiszta világitásba helyezze előttük. Nem mondom én azt, hogy egészen el kellett volna hagyni nyelve ismeretét, sőt ellenkezőleg szükségesnek és helyesnek tartom vala, ha ama sok forgácsnak még jobban elforgácsolása és össze-vissza hajigálása helyett egy rendszeres kis tanulmányt kapunk, mely a Cson tos J ó z s e f által nyújtott emez adatok felhasználásával egy összefüggő, egyöntetű képet adjon Károlyi nyelvészeti érdemeiről és hibáiról. A Károlyi iránt érdeklődőknek nem az kell, hogy az általa használt s a maitól különböző szavaknak és kifejezéseknek hosszú lajstromait lássa maga előtt, hanem igenis az ő korához képest feltűnő egyéni vonásai, kortársaitól való eltéréseis az ezekből oknyomozás és következtetés útján elvont tanulságok, nem a mai és az akkori nyelv közötti különbség részletezését óhajtottuk volna, mert hiszen ezt tanulmányozni a nyelvtörténészek dolga, hanem csupán annak kimutatását, hogy milyen volt a Károlyi nyelve a korabeli nyelvben. Igaz, hogy ehhez bővebb tanulmányozás és mindenek felett az írói művészetnek legalább egy kevéssel magasabb foka szükséges, mint amennyit e cikkben feltüntet írója.

Térjünk át immár a többi közlemények méltatására! A Szász Károly hangulatos, szép ódáját a H. Kiss Kálmán által irt életrajz követi. Amennyire én ismerem ez egyháztörténészüink alaposágát és az adatok felgyűjtésében kifejtteni szokott szorgalmát, valóban meglepett az a felületesség, melynek e művével bizonyosságát adja, midőn még az ujabban kinyomatott forrásokat sem ismeri kivétel nélkül. A «Történelmi Tár» egyes évfolyamaiban megjelent nagyrészt adatok egytől-egyig holt kincset képeznek reá nézve. Egyébiránt a 28. lapon egy kissé zavarosan és részben tévesen előadott események nem éppen hí rajzától eltekintve, ez életrajz, habár csak futólagos kutatás eredménye, eléggé élvezetes olvasmány s azoknak, kik még mítsem tudtak Károlyi életének folyásáról, tanulságos is lehet, sőt az a részlete, melyben Károlyi első művét ismerteti, egyetemes érdekű és csaknem kutfői becsű.

Jóval gyöngébb az id. Kiss Áron cikke, melynek

tárgya «Károlyi Gáspár küzdelme a szentháromság tana védelmében Egri Lukács ellen.» Ha apróbb tévedéseit nem is vesszük figyelembe, megbízhatóságát, sőt komolyságát, mint történelmi műnek mégis lerontják az unitarizmus ellen intézett heves kifakadásai. Midőn polémizálunk, sok meg van engedve, s még az is menthető, ha esetleg bizonyos korlátokon túllépünk, De mikor történelmet írunk, ne hasogassuk haragunkkal a levegőt, mert ezzel hitelünket kockáztatjuk, amennyiben pártatlanságunk hiányát mi magunk mutatjuk ki. Ez a mű irányára, szellemére és modorára vonatkozik, de ezzel kapcsolatban meg kell tennem észrevételemet kialak-jára és irányára is. Hát én becsülöm mindenki meggyőződését, nekem is megvan a magamé minden olyan téren, hol képességem van annak szerzésére. Azt sem hibáztathatom, ha valaki nem tud megmenekülni tőle a történelmi tények keresésekor sem s annak világitása és utmutatása mellett itéli meg ezeket. De, hogy történelmi munkába kegyes felfohász-kodásokat szőjünk bele, igazhitiségünket frázisokkal fitogtasuk, egyszóval a tények leírásán s okaik és következményeik előadásán kívül még nyilvánosan vallást tegyünk a mi hitünkről is, az már nem engedhető meg. S még mindezek mellett szerző irányja furcsa, nehézkes, a nyomtatásban igen sok a sajtóhiba! Mindezek alapján kimondhatom, hogy az általam felette tisztelt s mindenki részéről méltán nagyrabecsült, kitűnő Kiss Árontól megközelítőleg sem vártam ilyen dolgozatot s igazán sajnálom, hogy oly erős kritikát vagyok kénytelen műve fölött gyakorolni. Ha már bírálathoz kezdtem, meggyőződésemem nyilvánitnom kellett őszintén, leplezetlenül.

A Fűz y János cikke felől, mely a Károlyi-szobor történetét tárgyalja, minthogy egészen ügyes és a valóságnak megfelelő, csupán dicsérettel irhatok.

Hátra van még egy megjegyzésem, mely az emlékkönyvre a maga egészében, cikkeinek összeségében vonatkozik s a mely a tartalom gyarlóságára általánosságban is vet némi világot. Az emlékkönyv, ugyanis, sem nem tisztázza, hogy Károlyinak eredetileg Radics volt a neve, holott ez kitűnik magából az emlékkönyvből is; sem nem írja helyesen a Károlyi nevet, midőn következetesen Károli fordul benne elő. Azaz hogy biz' az következtelenül, mert H. Kiss Kálmánnak egy jegyzete szerint Károlyi a saját nevét részint «Caroli»-nak, részint «Károly»-nak írta, de ugy ezek, mint a szerző által használt Károli mind nem így olvasandók ki, hanem Károlyinak. Na de ez is vivmány, a minek én, ki 1887-ben kiadott magyar protestáns egyház- és irodalom-történeti tanulmányaimban már Károlyinak, és nem az esetlen Károlinak irtam e nevet, csak örvideni tudok, mert legalább reményt meritek belőle arra, hogy lassu fejlődés útján valaha talán mindnyájan eljutunk oda, hova a Károli-féle alakot roppant sokáig mereven védelmező «Sárospataki Lapok» a nyáron nagy hirtelenséggel, minden alkalmiság nélkül érkezett el, tudniillik az «y» felvételéhez.

Remélem ezek folytán, hogy e lapok jeles munkatársának, Novák Lajosnak pályadij-nyertes Károlyi-életrajza, mely értesítésem szerint a «Protestáns Szemle» legközelebbi füzetében fog megjelenni, egymaga előbbre viendi Károlyira vonatkozó ismereteinket, mint az egész «Károlyi-Emlékkönyv.»

(Vége köv.)

Zoványi Jenő.

Különfélék.

Fölkérés!

Az esztendő vége felé közeledvén, szives bizodalommal kérem fel mindazokat, kik a «Prot. Közl.» ez évi díjjával vagy egészben, vagy részben hátralékban vannak, (és pedig nagyon sokan vannak!) hogy kötelezettségüknek mielőbb, legálább az év végéig, eleget tenni sziveskedjenek. Nem örömet teszem e bizalmas felhívást, de az én kötelezettségeim is itt ülnek a hátam megett, és kényszerítenek.

Kolozsvár, dec. 9. 1890.

Szász Gerő.

= **Persze, persze, az erdélyi speciálítások!** Hanem azért Wéber Samu kezdi pengetni, a «Prot. Egyh. és Isk. Lapban,» hogy «a püspöki teendőket egyszerűsíteni kell.» Hogyan? Igen egyszerűen. A püspökök rohamosan megszaporodott teendőit meg kell osztani. Nem elég egy káplán, még ha titkárnak nevezik is; feltétlenül szükséges egy ügyvéd, mint jogi tanácsos, meg egy tanügyi referens, és így tovább. És ez természetes is. Könnyű volt ez előtt száz esztendővel valakinek botánikus hírből állani, mert ismert száz növényt; csillagásznak lenni, mert ismert negyven csillagot, meg a holdat, meg Andromédát; csak ötven évvel ez előtt is könnyű volt, püspöknek lenni és atyafiságos szeretettel semmit, vagy igen keveset végezni és végeztetni a szent konfraternitással. Ám, a mai világ annyi fontos munkát és oly súlyos felelősséget rakott a püspök vállaira, hogy azt ugyan el nem végezheti egyedül, ha még oly hatalmas munkaerő is, mint Szász Károly, a dunamelléki püspök. A mai életben minden téren a munkafelosztás elve érvényesül és csak a szorosán vett magyarországi prot. püspököktől követelik, hogy a technikai munka mellett, még Univerzál Geniek legyenek. Nekik teológusoknak, pedagógusoknak, professzoroknak, juristáknak, közigazgatási hivatalnokoknak, finansziósnak, számvevőknek, miszionáriusoknak, száz meg ezer egyház felett felügyelőnek és mit tudom én, hogy még miknek kell lenniök. És hogy végzik is munkájukat, azt mindenkinek tisztelettel kell elismerni. Az akarat fokozott mértékben van meg mindannyiukban. Ám, egy ember csak egy ember, még ha püspök is. Lám, Erdélyben ki van találva a segítség módja, az Igaztanácsban. Egy titkár, egy közigazgatási, egy misziói, egy tanügyi referens, és számvevő áll a püspök segítségére

és az anyaszentegyház szolgálatára és még e testület is alig győzi az óriási munkát, hát egy püspök egyedül, ott túl! Persze, ez az Ig-Tanács, erdélyi speciálítás. Vajjon, nem volna-e jó, szépen utánunk csinálni? Iér ez annyit, mint a kettős-elnökség!

= **Ez bizony furcsa lesz!** Az elkeresztelési historia új stádiumba lépett. Nevezetesen, a kath. papok nem csak hogy át nem küldik az általuk elkeresztelt gyermekek bizonyítványát a protestáns lelkészhez; hanem, esetleg a prot. lelkész által hozzájuk átküldött értesítéseket sem fogadják el. E szerint, lesz olyan gyermek, a ki sehonnán sem fog kapni keresztlevelet. A prot. pap nem adhat, a miniszteri rendelet értelmében; a kath. pap nem ad, mert nem vezette be. Hát aztán, mi lesz az árvaügyeknél, a hagyatékknál, a bűnvádi eljárásoknál, a katona-állításknál, stb. Ez tréfának lehet igen jó; de úgy véljük, hogy egy ország törvényhozása, és Magyarország kormánya talán tán még is erősebb, sőt bölcsebb, hogy sem egy kicsike plébánus kifogjon rajta. A fák nem nőnek az égig. Ez a dolog olyan csapásra jutott, hogy azt nem kell féltetni sem Simortól, sem a pápától. De mi tartsuk meg a törvényt; ebben van a mi erőnk.

= **Papválasztás.** A v.-hunyadi egyhalmegyébe kebelezt lozsádi egyházközségünkben folyó évi nov. hó 23-án folyt le példás rendben és páratlan egyetértésben a papválasztás, holott is három pályázó közül közfelkiáltással Csiki József, voldorfi pap afia választott meg. Kezdetben két párt volt, de később belátták, hogy így nem boldogulnak, s mint békeszerető keresztyénekhez illik, kibékültek, egyesültek a nélkül, hogy valamely párt a másiknak jelöltjére kigyót, békát kiáltott volna, a mint, fájdalom, megtörtént megyénkben, még pedig egy első rangú ekkleziában, a közelebből tartott papválasztás ideje alatt. Ime, lozsádi kisded egyházközségünk, s annak egyszerű hallgatói megmutatták, hogy minden pártoskodás, minden lárma és huza-vona nélkül is lehet papot választani. Ugyane napon történt az ugyancsak egyházmegyénkbe kebelezt brettey-kitidi egyházközségünkben is a papválasztás, holott is hasonlóképp egyhangulag, Fülöp Gyula, mátsfalvi pap afia választott meg. Adjon isten megválasztott paptársainknak erőt, segedelmet új munkakörük lelkiismeretes és pontos betöltésére.

= **Három ifju, kolozsvári hirlapiró:** Bede Jób, Fekete Béla és Kovács Dezső, kik pár évvel ezelőtt együtt tettek érettségi vizsgálatot kolozsvári kollégiumunkban, most előfizetést nyitnak egy hármuk által írott könyvre «Trifolium» címmel. Az előfizetési ár 1 frt, mely Ajtai K. Albert könyvnyomdájába küldendő. Szívesen ajánljuk a könnyebb olvasmányok iránt érdeklődőknek e mű megszerzését.

HIVATALOS RÉSZ.

2741--1890.

KÖRLEVÉL

valamennyi t. pap adhoz.

Köztudomásu, hogy az 1890. évi IX. törvénycikk országos népszámlálást rendelt el s minden belátó hazafi előtt ismeretes az a nagy fontosság, a mely a közműveltség előbbrevitelének érdekében, a hazai népesség meglevő állapotainak alapos feltüntetésében és csakis az ily úton megállapítható további teendők földerítésében rejlik.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur idej 2160. eln. sz. a. kelt fölkérésére, tehát, ezennel föl hívjuk és utasítjuk összes t. pap aait, hogy a jelzett cél fontosságához mért lelkiismeretes buzgósággal igyekezzenek hiveiket a szószékről és a személyes érintkezés útján fölvilágosítani a törvényesen elrendelt népszámlálás közműveltségi jelentősége felől, odahatván minden erejökéből, hogy hiveik belássák a közelgő népszámlálás törvényes voltát, nemzeti, egyházi és társadalmi fontosságát, serkentvén őket a maguk és hozzátartozóik személyére vonatkozó adatoknak, a névnek, születésnek, illetőségnek, vallásnak, nyelvismeretnek, családi álla-

potnak, foglalkozási viszonyoknak, olvasni-irni tudásnak, testi-lelki fogyatkozásnak, betegségi állapotnak, stb. hí és pontos előadására.

Figyelmeztetjük t. pap aait, hogy a népszámláláshoz szükséges nyomtatványok és utasítások az illetékes törvényhatóságnál megszemlélhetők és kifejezzük abbeli várakozásunkat is, hogy t. pap afiai, ha a törvényhatóságoktól föl-szólítást vesznek, készséggel munkálnak közre akár mint számláló ügynökök, akár mint kiegészítő felülvizsgáló tagok e fontos nemzeti közmunkában, annyival is inkább, mivel értelmiségőknél és a hiveikkkel való benső viszonynál fogva. első sorban vannak arra hivatva, hogy népünknek ebben az irányban is vezérei és világító szövetnekei legyenek.

Végül, ugyancsak a közoktatásügyi miniszter ur idej 53,822. sz. fölkérése alapján, utasítjuk azokat a t. pap aait, a kiknek egyházközségében a tanító a közigazgatási illetékes hatóságtól, mint számláló ügynök nyer alkalmazást, hogy a következő 1891. év januárjának első hetében szüneteltessék az iskolai tanítást, hogy az illető tanító tehessen eleget vett megbízásának.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvárt, 1890. december 7-én tartott üléséből.

Dr. Szász Béla, *Szász Domokos,*
előadó igazgató-tanácsos. erd. ref. püspök, mint elnök

2935—1890. KÖRLEVÉL

mindenik erd. ref. kollégium m. tt. Elöljáróságának.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter ur f. é. november 21-én 52,674. sz alatt kelt leiratban tudatja, hogy a marosvásárhelyi ref. főgimnáziumnál f. évi december 19-én megtartandó javító érettségi vizsgálatokhoz az 1883. évi XXX. t.-c. 23. §-ából kifolyólag dr. Hegedüs István kolozsvári egyetemi tanárt küldötte ki kormányképviselőül. A miről a m. tt. Elöljáróságok tudomásvétel s további intézkedés végett értesítettnek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvárt, 1890. december 6.

Parádi Kálmán, *Szász Domokos,*
tanügyi előadó. ref. püspök, mint elnök.

2903—1890. KÖRLEVÉL

összes t. pap aaihoz.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur idei 48,809. sz. a. kelt fölhívására, utasítjuk különösen az ország határszéli vidékein működő, t. pap aait, hogy a külföldi illetőségű lelencek haláleseteit ne külön jegyzékbe, hanem a rendes halotti anyakönyvbe vezessék be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvárt, 1890. dec. 7-én tartott üléséből.

Dr. Szász Béla, *Szász Domokos,*
előadó igazgató-tanácsos. ref. püspök, mint elnök.

2963—1890. FELHIVÁS

mindenik egyházmegye nt. Espereséhez, mindenik egyházközség tt. Tanácsához és mindenik pap atyánkfiaihoz.

Az országos közalap segélyből részeltetés végett folyamodni óhajtó egyházközségeink tt. Tanácsát és nagy szegénységgel küzdő pap aait felhívjuk, hogy a megállapított kérvényi minta minden egyes rovatának szabatos betöltése mellett teljesen felszerelendő folyamodványait haladtéktanul nyujsák be az esperesi hivatalhoz, az egyházmegyék nt. Esperesét pedig felhívjuk, hogy a beadandó kérvényeket sürgősen tárgyalassák az egyházmegye mts. közgyűlése, vagy tanácsa által s vélemény-adás mellett, a kérvényeket 1891. évi január 31-ig küldjék fel Ig.-Tanácsunkhoz.

Figyelmeztetjük úgy az egyházközségeket, mint az egyházmegyék hatóságait, hogy a mely egyházközségek akár a mult évekről, akár a f. évről a közalaptartozás befizetésénél hátralékban vannak, sem az ily egyházak, sem papjai segélyre igényt nem tarthatnak s ha mindemellett ily hátralékos egyházközség, vagy papja segély-kérvényt adna be, azon esetben mind a tartozás összege, mind pedig azon év, melyről hátralékban van, a felterjesztésbe kiténtetendő.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvárt, 1890. decemberben.

Bodor Antal, *Szász Domokos,*
titkár. ref. püspök, mint elnök.

2930—1890. PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A deési egyházmegyéhez tartozó k a c k ó i körlelkészi állomásra ezennel pályázat nyitattik.

E körlelkészséghez tartoznak: Kackó, anya-egyház, Szelecske és Galgó leányegyházak, Nagy-Ilonda fiok-egyház, Kaplyon, Alór, Blenke-Polyán és Sósmező, szórványok.

A javadalom értéke 642 fjt 16 kr, azaz, hatszáznegy-

venkét forint és tizenhat krajcár, melynek nagyobb része készpénzben fizettetik. Ez értékbe nincs beleszámítva a lakás, a stola-jövedelem és az egyházak erdeiből a körlelkész által vágatandó és elszállítandó tűzifa értéke.

A pályázati folyamodványok a főt. püspöki hivatalhoz adandók be, f. december hó 25-ig.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvárt, 1890. dec. 7-én tartott üléséből.

Dr. Vályi Gábor, *Szász Domokos,*
missiói előadó. ref. püspök, mint elnök.

1670—1890. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett berei leány-egyházközség levíta-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakáson kívül, egyházhatalosági hivatalos becslés szerint, 123 fjt 92 kr, mely javadalom közelebről emeltetni fog. Pályázati határnap 1891. jan. 5. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára u. p. Nyárádtó.

Kolozsvárt, 1890. dec. 8-án.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök.

1666—1890. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett kis-petrii kántor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és hivatalos becslés szerint, 257 fjt 45 kr.

Pályázati határnap 1891. jan. 5. Folyamodványok nagytszt. Deési Gyula esperes aához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvárt, 1890. dec. 8.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök,

1674—1890. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett borzasi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: veteményes kerttel ellátott tisztességes lakás és egyházhatalosági becslés szerint, 150 fjt.

Pályázati határnap 1891. jan. 5. Folyamodványok nagytszeteletti Somkerek Miklós esperes aához küldendők, Székre.

Kolozsvárt, 1890. dec. 8.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

781—1890. KÖRLEVÉL,

A küllői ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéket fog tartani f. évi dec. 18-án d. e. 10 órán kezdve D.-Szt.-Mártonbn, az ev. ref. egyházmegye tanácskozó termében. Hova és mikorra, minden érdekeltet ezennel van szerencsém hivatalosan meghivni.

T. paptársaimat ismételtlen hivatalosan felkérem, hogy a m. orsz. ev. ref. közalap folyó évi járulékait felszedetve hieiktől, dec. 30-áig hiánytalanul küldjék be t. Kakassy Márton pénztáros aiahoz, N.-Teremibe.

V.-Gálfalva, 1890. dec. 1-én.

Kovács Elek, s. k.
ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. December 18.

51. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bármintve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Folytatás.)

Mindezen tervezett körlelkézségek közsé-
geire vonatkozólag kimutattuk a lakosok számát,
vallás és nemzetiség szerint, valamint ottani egy-
házközseink vagyoni erejét, hogy kitünjék,
mennyire szükséges a körlelkézségek szervezése
által az azon vidékeken tulnyomó más felekezeti
és nem magyar nemzetiségű lakosság között el-
szórtan élő hiveink segítségére sietnünk, nemcsak
felekezeti, hanem magyar nemzeti szempontból is,
s hogy ottani szegény hiveink mennyire képtelen-
nek a maguk erején a körlelkézségek szerve-
zését és felállítását biztosítani.

Hogy ennek dacára sem nyerhettünk bővebb
segélyt, az csak az országos közalap vagyoni ere-
jének elégtelen voltán mult; mert az egyetemes
Konventnél mindig megvolt a jóakarát egyház-
kerületünkkel szemben. Meggyőződhetünk erről,
ha összehasonlítjuk az évenként részünkre jutta-
tot segély-összegeket többi egyházkerületeinkéivel,
mely összehasonlítás folytán mindjárt szembetűnik,
hogy az egyetemes Konvent a segélyösszegek
megállapításánál a valódi szükségét vette irány-
adóul s nem az egyes kerületek lélekszámát,
avagy az országos közalaphoz való járulás arányát.

Biztos kilátásunk lehet tehát, hogy az or-
szágos közalap vagyoni erejének növekedésével
évről-évre nagyobb segélyösszegekhez fogunk
jutni, kivált ha engedélyeztetik az egyetemes
Konvent által már elhatározott sorsjegy-kölcsön
s megtörténik annak tényleges kibocsátása. Erre
nézve pedig nagyon megnyugtató a nmlgu pénzü-
gyminiszter urnak az országgyűlés pénzügyi bi-
zottsága előtt tett nyilatkozata, melyben egyuttal
kellően hangsúlyozva volt a mi segélyre szoruló
gyenge egyházközseink megerősítésének orszá-
gos és nemzeti fontossága is. Ezen sorsjegyköl-
csön egyszerre annyira erősítné az országos köz-

alapot, hogy az akkor részünkre jutandó nagyobb
segélyből bizton remélhetjük az előbb említett
körlelkézségek létesítésére szükséges összegek
rövid idő alatt leendő fedezhetését s ezt köve-
tőleg az egyházi életnek jelentékeny nagyságu és
nemzetiségileg is veszélyeztetett területén leendő
fellendülését.

Az egyetemes Konventhez beterjesztett ki-
mutatásunkba felvettük azon leendő körlelkézsé-
geket is, melyek az egyházmegyék ajánlata alap-
ján, eddig önálló egyházközsegek társítása után
jönnének létre, mihelyt az egyes, jelenleg betöltve
levő állomások megüresedése a társítást megen-
gedi. Ezek a következők:

1., a kolozs-kalotai egyházmegyében Ma-
g y a r ó k e r é k (Damos és Jákótelke községek-
kel), K ö r ö s f ő (Nyárszó és Sárvasár közsé-
gekkel);

2., a deési e. m.-ben: F e l s ő - T ö ő k (Alsó-
Tőők, Magyar-Köblös és Szúkerék községekkel);

3., az udvarhelyi e. m.-ben: F e l s ő - B o l -
d o g f a l v a (Árvátfalva és Patakfalva községek-
kel), B i k a f a l v a (Hodgya és Ócfalva közsé-
gekkel).

Ezek szervezése nem bir ugyan felekezeti és
nemzetiségi szempontból, a felsorolt községek
mindenikében, éppen oly fontossággal, mint a
fennebbieké, melyek konventi segélyre ajánlottak
fel, de azért nagyon óhajtandó, hogy ez is mielőbb
megtörténjék, minthogy az eddigi külön-külön
gyenge egyházközsegek helyett erős körlelkész-
ségeket fognánk nyerni.

Jelenleg tervbe van még véve a besztercei
körlelkész hatáskörének Naszód, Radna és Szent-
györgy községekre is kiterjesztése, minek követ-
keztében elesnék a régebben tervezett, de pénz-
erőnk hiányossága mitt nem létesíthetett naszód-
vidéki külön körlelkézség felállításának szüksége.

A mult évben már szervezve volt körlelkész-
ségek közül ez évben jött újabb betöltés alá a

szolyi, mely már a múlt év május havában megüresedett, de a körlelkész özvegyének ellátási igényei att korábban betölthető nem volt. Az özvegyi kegyének 1½ év helyett 1 évre szorítása, az özvegy igényeinek minden sértése nélkül, oly módon volt lehetséges, hogy az özvegy 1 egész évig a teljes fizetés élvezetében gyatott, a helyett, hogy az egész fizetést csak ½ évig azután a fél fizetést 1 évig élvezte volna. Ezen körlelkeszi állomás mint pap-tanítói levén szervezve, a mi-ibbi betöltés nagyon kívánatos volt, az iskolai tanítás lekében is.

A folyó évben üresedett meg, a körlelkésznek más pi állomásra távozása miatt, az ilosvai körlelkész, zlynek betöltése már szintén megtörtént. Ez az eset is atatja, mily szükséges volna, hogy jobb fizetések bizto-ása által a körlelkészeket hosszabb ideig legyünk ké-sek állomásaikon megtartani.

A múlt közgyűlés óta töltetett be a detreheremi dicső-szent-mártoni két új körlelkésztség is.

Jelenleg egyedül a kackói körlelkészi állomás van töltetlen. Ennek megüresedése azért történt, mivel t. Berde Sándor körlelkész afiát, ki már előbb megnyerte enyedi theol. akadémiánknál a magántanári képesítést, Ig.-Tanácsunk, tekintettel a halasztást nem tűrő sürgős ikségre, theol. akadémiai tanárrá hívta meg, mely i-keedés éppen most várja a főtiszt. Egyházkerületi Köz-ülés jóváhagyását. T. Berde Sándor afiával kerületünk régibb és éveken át egyetlen körlelkészét vesztettük ki e téren uttörő volt s kitűnő eredményü buzgó iködésével Ig.-Tanácsunk teljes megalégedését és elis-érését érdemelte ki.

Midőn most e körlelkészi állomás újból betöltés alá rül, megfontolandó: vajjon fentartandó-e továbbra ennek a többi körlelkésztségétől eltérő szervezete, az lomásnak az Ig.-Tanács hármas kijelölése által korlá- választás útján betöltése s a szolgálati időnek öt, egy legfeljebb tíz évre szorítása, a mint ezt az 1882-i kerületi közgyűlés megállapította; avagy alkalma-ndó-e ezen körlelkésztségünkre is az új körlelkészi sza-lyzat, melynek megállapításakor a kackói eltérő szer-zet további állandó fenntartásáról semmi említés sem etett? Megfontolandó továbbá az is: vajjon egyház-ületünk továbbra is folytonosan évi 400 frt segély-el járuljon-e ezen körlelkésztség fentartási költségeihez, on esetben is, ha kimondatik, hogy a körlelkész itt is andóan és nem csak öt, illetőleg tíz évre alkalmazta-? S talán az a körülmény is némi figyelmet érdemel, gy a deés-zilahai vasut megnyitása a körlelkésztség köz-gei jelentékeny részének meglátogatását könnyebbé zsi, kivált oly alkalmakkor, melyek nincsenek, úgy int a templomozás, egy bizonyos állandóan megállapi-tt órához kötve. Éppen azon különös figyelmet érdemlő rülmények miatt tette át Ig.-Tanácsunk a körlelkészi levelet a főt. püspök urhoz, véleményes jelentéstétel gett.

A körlelkészek működése általában kielégítőnek, sőt gy részben kitűnőnek mondható, azon nyilatkozatok apján, melyeket nt. esperes afiai a körlelkészi jelenté-k beküldése alkalmával tettek. Az esperesek saját köz-tlen tapasztalataik alapján ismervén a körlelkészek mű-

ködését, képesítve vannak annak alapos megbírlására, mi a körlelkészi általános utasításban kötelességökké is van téve. Ig.-Tanácsunk csakis az ő nyilatkozataik s a jelentések tartalmára tett megjegyzéseik alapján tájékoz-hatja magát kellőleg, s éppen ezért baj, hogy némelyik esperes vagy általában nem mond véleményt, vagy csak általánosságban nyilatkozik, nem téve semmi megjegyzést a jelentések tartalmára, ámbár a figyelmeztetés Ig.-Ta-nácsunk részéről több alkalommal megtörtént.

A jelentések a körlelkészek nagyobb részétől elég pontosan érkeztek be, de hármat közülök kénytelenek voltunk meginteni a mulasztás miatt. Kettő pótolta is azóta a hiányt, beküldvén utólagosan egyszerre a több évnegyedre vonatkozó jelentést; egyik azonban mind-eddig nem adott be semmit, s így ezzel szemben szigo-rubb intézkedésre lesz szükség, mert a kötelesség telje-sítését nem szabad az illető tetszésére bízni.

A körlelkészek többsége eleget tett az általános utasítás azon rendelkezésének is, hogy a jelentésekhez a napló másolata is csatolandó; három körlelkész, azonban, következetesen mindig csak kivonatos összeállításokat közöl a jelentések szövegében a naplóból, s a napló tel-jes másolatát nem csatolja. Ezen szabálytalan eljárás mellőzésére ismételten voltak figyelmeztetve, de eredmény nélkül, s ez annál feltűnőbb, mivel ezen körlelkészek mindenike buzgóan működőnek van feltüntetve az espe-resi nyilatkozatokban, s így nem valószínű, hogy a napló másolatát azért nem csatolják, mert rendes naplót nem is vezetnek.

Valóban megérdemelnék a kötelességüket vagy éppen nem, vagy nem a kellő módon teljesítő körlelké-szek, hogy jövőben névszerint megemlíttessenek a kerületi közgyűléshez beadandó évi jelentésekben. Ez alkalommal szoritkozunk annak felemlítésére, hogy az előbb említett körlelkészen kívül, ki több mint egy év óta nem adott életjelt magáról, jelenleg egy körlelkész az ápril 1-től, három pedig a július 1-től kezdődő időszakról van jelen-tésével hátralékban, s az utolsó július-szeptemberi évnegyedről szóló jelentést többen csak most adták be, ok-tóber vége felé, e hó eleje helyett.

Az ellenőrzés sikeresebbé tétele végett szükséges-nek tartottuk annak elrendelését, hogy a jövő 1891. év január 1-én kezdve a körlelkészségek minden egyes köz-ségében egy-egy külön napló helyeztessék el az egyház ládájában vagy valamelyik értelmesebb hívűnkéél, s ebbe a körlelkészek legyenek kötelesek megjelenésök napját s végzett funkciójukat bejegyezni. E naplók állandóan az illető községekben fognak őriztetni, s az esperesek a vizsgálatkor vagy más alkalommal ott megtekinthetik s a végzett látogatások és funkciók számát a részletes uta-sításnak a napló elején olvasható rendelkezéseivel össze-hasonlíthatják, minden ily átnézés alkalmával kötelesek lévén a naplót aláírásukkal eljátni. Ig.-Tanácsunk pedig bármikor berendelheti az egyes naplókat, a szükséghez képest. Elrendeltük továbbá azt is, hogy minden körlel-késztségben külön körlelkészi preszbiterium alakíttassék; melyben a kör minden községe képviselve legyen, s melynek tagjaival az esperes a vizsgálat alkalmával sze-mélyes érintkezésbe léphessen.

A jelentések alapján örömmel konstatalható, hogy

az isteni tiszteletnek elég buzgón látogattnak, főleg a nagy ünnepek alkalmával. Hétköznapi templomozás azonban több, főleg néhány városi körlelkészségünkben, nem tartható, mert nincs kinek. Az isteni tiszteletnek beosztására nézve pár körlelkészségünkben változtatni kellett a részletes utasítások rendelkezésein, minthogy ezek eredeti megállapításánál a helyi viszonyokra nem volt kellő tekintet; s még egy körlelkészségünkben jelezve van ily változtatás szüksége. A módosítás itt is meg fog történni, mert kívánatos, hogy az utasítás intézkedései a helyi viszonyoknak minden tekintetben megfeleljenek, s így azok megtartását szigorúan meg lehessen követelni.

A templom-építés terén is volt haladás. Felépült Ördögkut és O.-Újfalú temploma; az utóbbi tornya, azonban, építésközben ledőlt, s az erre vonatkozó per még nincs végérvényesen ellátva. Felszenteltetett Segesvári, M.-Ludas, Dicső-Szt.-Márton, az esztényi körbe tartozó Kecsed, a Piskitelep s a köréhez tartozó Petrozsény és Kis-Barcsa temploma, melyek felépítéséről részben már a múlt évi jelentésben volt említés téve. Kijavított a segesvári körhez tartozó Fehéregyháza és a szamosújvári körhez tartozó Viz-Szilvás temploma. Az esztényi körhez tartozó Törtör temploma kijavitása még nem történt meg ámbár e célra az egyetemes konvent 50 frt segélyt szavazott s ezt Ig.-Tanácsunk is pótolta 50 fittal. Az előkészület foly Erzsébetváros, Gyergyó-Szt.-Miklós, a kackói körhez tartozó Zelecske és N.-Ilonda, valamint a szinyei körhez tartozó Semesnye temploma, illetőleg, imaháza felépítéséhez. Sok községben, azonban, még mindig magán-háznál kell az isteni tiszteletet tartani, s néhol alkalmas magánház hiányában isteni tisztelet nem is tartható; ez volt az eset pl. a detreheimi új körlelkészséghez tartozó Örke községben is, de a körlelkész legutóbbi jelentése szerint e hiány már meg van szüntetve, minthogy gr. Bethlen Bálint ömltga az isteni tiszteletnek számára alkalmas külön szobát építtetett.

Sajnos, hogy hétfaluvidéki körlelkészségünk templomának a múlt évi jelentésben kilátásba helyezett építése még nem vehette kezdetét. Vásároltatott ugyan egy szép helyen levő alkalmas telek s Ig.-Tanácsunk egy a rendelkezésre álló pénzerőnek megfelelő csinos tervrajzot is küldött le, de az illetők nem voltak ezzel megelégedve, minthogy a többi felekezetek templomaival szemben ezen tervet igen kisszerűnek találták, s ezért egy brassói építőmesterrel új tervet készíttettek, mely szerint a templom 13,000 forintnál többbe kerülne, holott a konvent e célra csak 6,000 frt segélyt szavazott meg. Ily költséges terv szerint az építés megkezdése engedélyezhető nem volt, midőn példák bizonyítják, hogy mennyire akadályozva van egyes egyházaink (pl. a segesvári és m.-ludasi) egészséges fejlődése, ha az építkezések miatt erejüket túlhaladó terhet vállalnak magukra.

Az iskola-ügy terén említésre méltó, hogy tancsi körlelkészségünkben, az iskola nélküli helységeken levő csekély számú tanköteleseink némi oktatásban részesítése végett, az ambulans-tanítói rendszerrel akarnak kísérletet tenni, s e végett már folyamodtak is segélyért az E. M. K. E.-hez.

Állandó panasz tárgya egy jól felszerelt iskola hiánya a segesvári körhez tartozó Sárpatok és az esztényi körhez tartozó Szarvas-Kend községekben, s mind két helyen felekezeti és nemzetiségi veszély van konstatálva. Sárpatokon megtétettek a lépések egy községi iskola felállításához, s e célra az E. M. K. E. segélyt is szavazott meg; a segély megszavazása után, azonban, a r. kath. egyházhoz tartozók elállottak az előbb általuk is pártolt tervtől, s így most e nagyon szükséges iskola felállítása kérdésessé vált.

Hogy az iskola mily hamar mutatja jó hatását, arra például hozható fel szinyei új körlelkészségünk, hol a gyerekek már szépen beszélnek magyarul, mint a körlelkész, ki mint tanító is működik, örömmel jelenti.

Az egyes községekben legalább havonként egyszer végzendő vallástanításra nézve nem tűnik ki eléggé a jelentésekből, hogy az mily mértékben és mily eredménynyel folyt. A piski-telepi körhez tartozó K.-Barcsa községről azt jelenti a körlelkész, hogy ott jelenleg nincs, kinek vallást tanítania, minthogy azokkal, kik felekezettünkre ott tömegesen áttértek, csak hét éven aluli gyermekeik jöttek át hozzánk, a többieknek 18 éves korukig szüleik előbbi vallásán kell maradniok, s ezért a közgazgatási hatóság a szülék kérésére sem engedte meg, hogy az utóbbiak a mi vallásunkban oktatást nyerjenek.

A többi vallásfelekezetekkel szemben a jó viszony nem zavartatott meg körlelkészségeink nagy részében. Sajnos, hogy ezt nem mondhatjuk hétfaluvidéki körlelkészségünkről, melynek területén éppen a testvér magyar lutheránus egyház lelkésze mutatja ki, mint a körlelkész jelenti, minden alkalommal ellenszenvét egyházunk iránt, nyilvánosan hirdetvén, hogy a luth. egyházhoz közelebb áll a r. kath., mint a mienk. A többi körlelkészségek közül az esztényi és az o.-újfalusi területére vonatkozólag van említés téve r. kath. térítgetési törekvésekről.

A más felekezetűek érdeklődése körlelkészségeink iránt a lefolyt évben is mutatkozott, pl. a szinyei körlelkészség egy r. kath. és egy gör. kath. egyén segélyében részesült, s a detreheimi új körlelkészséghez tartozó Örke községben, midőn körlelkészünk ott először jelent meg urvacso-ra-osztás végett, a gör. kath. pap adott kenyeret és bort, mert a hívek nem gondoskodtak.

Az illetéktelen keresztelések átíratásának nem teljesítése miatt most is sok panasz merült fel, de ezek többnyire a folyó évi febr. 26-án 10,086 sz. a. kelt vallás és közoktatásügyi miniszteri rendelet előtti időre vonatkoztak. Minthogy az egyetemes konvent elhatározta, hogy a most említett rendelet intézkedéseinek a multra leendő kiterjesztése végett feliratot intéz a nmélt. miniszteriumhoz, Igazg.-Tanácsunk az egyes konkrét eseteket megjelölő ilyes panaszokat az egyetemes konvent elnökségéhez tette át. Remélhető, hogy e rendelet, melynek szigorú végrehajtására vonatkozólag a nmélt. miniszter ur az országgyűlés pénzügyi bizottsága előtt teljesen megnyugtató nyilatkozatot tett, elejét veszi a jövőre nézve hasonló panaszok fölmerülésének; de egyik körlelkészünk jelentése szerint e rendelet oly irányu hatásától is lehet tartani, hogy az illető papok az eddiginél is nagyobb buzgósággal fogják erőszakolni a vegyesházasságra lépni akaró más felekezetűeknek már az es-

ivó előtt az ő felekezetükhez leendő áttérését. A körlelkész említett is már fel pár ily esetet

A mi vallásunkra a csikmegyei körlelkészség területén állottak át legtöbben. Csak egy alkalommal 17 ör. kath. oly magyar egyén állott át, kik oláhul semmit sem tudván, eddigi isteni tiszteletük nyelvét nem értették. zek, azonban, mint a körlelkész gyanítja, valószínűleg rövid idő alatt a róm. kath. egyházba térnek át, melybe gör. kath. egyház kebeléből közvetlenül azért nem phettek át, mivel a róm. kath. és gör. kath. egyházak papjai között állítólag oly egyezmény van, mely szerint egymás híveit, a két egyházat egynek tekintvén, kölönösen nem veszik át.

Egyes körlelkészségeinkben a vagyontügy sincs kelileg rendezve, de ezekben a zavar többnyire a körlelkészséggé alakulás előtt történt, (pl. Tancs, Bólya), s már meg van kezdve a kibontakozás. Némelyik körlelkészségünkben a vagyoni helyzet roszaságára a hívek zámának folytonos ingadozása is befoly, főleg ott, hol jelentékeny számmal vannak hivatalnokok, mint pl. M.-Ludason, hol, mint a lelkész jelenti, néhány más helyre tett hivatalnok hívünk helyére mind más felekezetűek mentek Éppen M.-Ludason baj az is, hogy a legnagyobb irtokosok, kik nem laknak ott helytt, nem járulnak venkint rendesen az egyházi költségek fedezéséhez. ezért határozta el Igazg.-Tanácsunk ezen tekintélyes híeinknek az állandó segélyezés végett leendő felkérését.

Ha nem is mondhatjuk, azonban, hogy körlelkészségeink nehézségekkel nem küzdenek, annyi bizonyos, hogy a haladás már eddig is jelentékeny.

A romániai miszsiói egyházmegye községeiben is aladás mutatkozik.

A bukaresti egyház 18,000 frank értékű új emeletes iskolaháza, három tanteremmel, kántor-tanítói és arangozói lakással, teljesen elkészült. A papitelek kijaittatott és a vasrácsossal láttatott el. A régi iskola bérázzá alakítottatott.

A pitești egyház, szőlője eladása után, egy 2,000 frank értékű bérházhoz jutott.

A brailai egyház által már megvásárolt szép elken építendő templom javára engedélyezett 60,000 frankos sorsjáték sorsjegyei kibocsáttattak. A telken jelenleg is van tanítói lak és iskola-terem.

Az iskolai tanulók száma Bukarestben több mint 100, Plojesten 49, Galacon 30—40, Brailában 69, Pitestben 22. Szászúton nincs rendes iskolai tanítás, csak vasárnaponként ima- és ének-tanítás.

A miszsió lelkészi személyzetében az a változás történt, hogy a detreheimi körlelkészségre kinevezett Baló Zsolt galaci pap-tanító helyére t. Nemes Sándor, kolozsvári segéd-lelkész fia neveztetett ki, s állomását már is foglalta.

Az egyházmegyei tanács azon kérését, hogy Tirgovest, Buzeo, Giurgevo, Kalaras, Foksán, Krajova és Furnu-Severin romániai városokban 1—1 magyar tanító települését némi rendes évi segélylyel tegyük lehetővé, nem voltunk képesek teljesíteni.

15. A jótéves aranykönyvének lapjai ez évben is örökemlékeztető és hatású tételekkel szaporodtak, meg egyezve, hogy itt csak azokat a kegyes adományokat

és alapítványokat sorolhatjuk föl, a melyek hatóságunk ügykörében merültek föl, holott, főt. püspök aának jelentésében, az egyházmegyék és egyházközségek közgyűlési jegyzőkönyveiben, szintén fölös számú ily természetű följegyzések foglaltatnak.

Ime, tehát, Ig.-Tanácsunk jegyzéke.

I. N. br. Bánffy Katalin hagyományozott, fő-, fiók- és pótvégrendelete értelmében:

I. a) a választi ref. egyházközségnek	100	frtot ;
b) a választi ref. iskolának	50	
c) a gerendi ref. egyházközségnek	100	
d) a gerendi ref. iskolának	50	
e) a köbölkuti ref. egyházközségnek	100	
f) a köbölkuti ref. iskolának	50	
g) az országos közalapnak	500	
h) a prof. Méhes-féle öreg asszony ápdának a farkas-utcai templom mögött	300	
i) a kolozsvári belvárosi ref. leányiskolának	200	
II. a) Az erdélyi domesztikának (kamatait özv. gr. Thorockay Miklósné, gr. Bethlen Johanna élvezi holtáig)	1000	
b) az egyházkerületi papok és tanítók özvegyei alapjának	500	
c) az egyházker. papok és tanítók árvai alapjának .	500	
d) a kolozsvári kollégium kórház-alapjának .	300	
e) a kolozsvári kollégium tápintezeti alapjának	200	
III. a) ev. ref. iskolai célra, Szász Domokos püspök kezéhez	500	
b) a hévizi ev. ref. egyházközségnek	200	»

Összesen 4,650 frtot.

(Vége köv.)

Főlebbezés.

Már hogy is tudnánk mi másképpen protestánsok lenni, ha még magunk között is meg nem mutatnók a protestálást! Hát, hiszen, még a falusi eklézsia gyűlésében is mutogatják ezt eléggé, midőn ez, vagy amaz a többség határozata és a tiszteletes ur ellen is elkiáltja magát ekképpen: «protistálok.»

A mi egyházkerületi közgyűlésünk is, ilyen értelemben is, csakugyan protestáns volt, mert fel-felütötte magát ott is mindegyre a protestáció. És kimondaná azt, hogy ez nem volt jogos. Hiszen, éppen a szólásszabadság a mi sarkalatos elvünk, nem a meggyőződés rejtegetésének mesterkéltségek elpalástolásában, mert ez jezsuitizmus lenne, hanem annak leplezetlen kimondásában nyilvánul a protestáns szabadság. Nem vállalnék mándatumot olyan gyűlésre, a hol meggyőződésemet nem követhetném szabadon; mert véleményemtől el nem térek senki szép szeméért s ha kényszerrel akarnának félre nyomni, akkor is, mellemre ütve, azt mondanám, hogy protestáns vagyok és ezt a nevezetet magamon meggyalázni, nem engedem soha. Emberi jogon gondolkozom én is, és nem

azért gondolkozom, hogy ne vélekedjem s nem azért vélekedem, hogy meggyőződésem ne legyen és nem azért van meggyőződésem, hogy azt szabadon ki ne mondjam és ne kövessem. Mert, véleményemet kimondani, nem félek, azért fogtam e rövidke cikk megírásába.

Arról van szó, hogy midőn a jelen évi egyházkerületi közgyűlés nagy többsége, 133 szóval 57 ellenében elfogadta a milliomos kölcsönt, a tekintélyes számú majoritással szemben a minoritás fölébbezést jelentett be a konventhez.

Ez a historiális oldala a dolognak. De, ámbár ha száz prókátor «minden könyvét összehányja s minden írást szélyeltúr is, ilyen ügyről, mit sem tud a corpus juris.» E szavak jutnak eszembe, midőn a jogi oldalra kell, hogy tekintsek.

Az egyházkerületi közgyűlés és konvent mellett, per analogiam, nem lehet hivatkozni az országgyűlésre és a felső házra, mert a konventnek nincs joga az egyházkerület által hozott határozat megváltoztatására. A konvent felső forum, de gyűlési határozatoknál csak abba szólhat bele, a mit maga az egyházkerület terjeszt elébe. Azt pedig, a mit az egyházkerületi közgyűlés a viszonyok szerint magára nézve jónak, üdvösnek látott és határozottá emelt, a konventnek megváltoztatni, nem áll hatalmában.

Minden gyűlésben érvényes határozatot a többség hoz s abba a határozatba a kisebbségnek bele kell nyugodni. Szép dolog volna, hogy mikor a többség jónak lát valamit s megállapodik benne, hát azért, mert a kisebbség ellene kiabál, megsemmisítenék a határozatot. Hiszen akkor elfordítanak és pedig visszafelé annak az igazságnak manusát, a melyik ugyanazt mutatja zsinatnak, konventnek, egyházkerületnek, városnak, falunak, egyházmegyének, eklézsiának egyiránt, hogy a gyűlésben a többség határozata a döntő. Nem Róma volt Cézárért, hanem Cézár Rómáért.

Avagy, keressük meg a paragrafust, mert ez legtöbbet mond Egyházi törvényünk 117-ik cikkelye, mely az egyetemes konvent hatás- és jogkörét határozza meg, az e.) pont alatt így szól: intézkedik (már t. i. a konvent) minden oly közigazgatási, vagy felmerülhető viszályos ügyben, melyet valamely egyházkerület közgyűlése hozzá felterjeszt.

A milliomos kölcsönügy viszályosnak elég viszályos volt a közgyűlés terrenumán, de miután a közgyűlés többsége határozott felette és pedig nem fölébbezőleg, hanem teljes megnyugvással, végérvényesen: vajjon, a kisebbség mire tud menni a maga szándékával, midőn fölébbezést jelentett be, hiszen, törvényeinkben nincs jog adva ilyesmire a minoritásnak. És így, a helyett, hogy per longum et latum lamentálnánk, breviter csak azt mondjuk, hogy a konvent azt a felelősséget figyelembe nem veheti. (Nem is fog felterjesztetni. Lásd. Prot. Közl. 50 sz. igazg. tanácsi határozatot. Szerk.)

A ki fáradságot vesz magának arra, hogy megtekintse egyházi törvényünk «Harmadik rész»-ének, harmadik fejezetét a 431-ik cikkelytől a 435-ikig, mely a «Fölébbezés»-ről szól, meg fogja látni, hogy fölébbezésnek csak fegyelmi ügyekben, vagyis, ítéletmondás után van helye.

De egy gyűlés határozata, a kisebbséggel szemben, nem fegyelmi ítéletmondás és így nem fölébbezhető. A

világon minden gyűlésnél a kisebbségnek bele kell nyugodni a többség határozatába.

Nó hát, ne féljünk ettől a fölébbezéstől, mert nagy port ugyan nem fog felverni.

Gönci János.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, dec. 7. 8.

(Folytatás.)

Gróf Degenfeld József, mint a tiszántúli egyházkerület tőkeszerző-segélyügyi bizottságának elnöke, köszönetet mond egyházkerületünk idei közgyűlésének ama határozatáért, melylyel egyházkerületének a közalapból nyert tőkeszerző-segélyei tőkéjét késznek nyilatkozott kölcsön adni, de kijelenti, hogy miután egyházkerülete e tőkebefektetéseket az egyházkerület és a debreceni kollegium vagyonából fogja fedezni, e följánlt kölcsönt ez idő szerint nem fogják igénybe venni. Ig.-Tanácsunk ez értesítést be fogja egyházkerületi közgyűlésünknek jelenteni. Érdekes megjegyeznünk, hogy a tiszántúli egyházkerület egészen máskint vélekedik a testületi tőkék fölötti egyházkerületi rendelkezésről, mint nálunk némely urak.

A süköi, 264 frt fizetéssel javadalmazott pap aának, az egyházmegye ajánlatára s az idei rosz termésre és jégverésre tekintettel, ötven frtot szavaz meg Ig.-Tanácsunk a jövő évben kiosztásra kerülő áll. segélyből.

A m.-n.-zsombori, alapjában ujan építendő, papi lak terve és költségvetése, némi módosítással, jóváhagyatik s az építkezés intézésére m. Sombory Lajos kebli főgondnok kéretik föl.

A választuti pap az ottani iskola fölépítése ügyében, egyházmegyei hatósága kikerülésével, egyenesen járulván hatóságunkhoz, az ügy az esperes utján visszaküldetik, szabályszerű fölterjesztés végett, a pap rendretasitattván.

Számvevő aa. javaslatára több testület jövő évi költségvetése megállapítatik.

A maros-vásárhelyi kollégium következő évi költségvetése csak több megjegyzéssel, illetőleg, megfelelő utasításokkal volt jóváhagyható. Ellenben, a Kuun-kollégium költségelőirányzata további fölvilágosítások kielégítő voltától tétetik függővé, míg a gr. Kuun-féle alapítvány költségvetése jóváhagyatott és jóvá, szintén, némely megjegyzésekkel, a Mikó-kollégiumé, valamint a sz.-udvarhelyi is.

Kincs Gyula, zilahi tanár aa. igazolt kérése alapján, az Ig.-Tanács megengedi, hogy az ötödéves pótlék élvezetébe lépjen.

III.

Kolozsvár, dec. 14. 15.

Elnök főt. Szász Domokos, püspök s váltakozva, jelen vannak: gr. Kuun Géza, főgondnok, dr. Kolosvári Sándor, Gyarmathy Miklós, Bihari Sándor, Domokos Antal, Parádi Kálmán, dr. Vályi Gábor, dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal, Szász Béla.

Az időközben elnöki uton elintézett ügyek jóváhagyása után, dr. Kolosvári Sándor előadására, a fejrői

gyházközségnek fölhatalmazás adatik, hogy az oláh-zegben fekvő s elroskadt régi iskoláját telkestől egy zomszéd birtokosnak, ki saját telkéhez kényelmes be-írást kívánván ez uton szerezni, aránytalan nagy vétel-
rat ajánlt föl, eladhassa, az így nyert összegben az egy-
házközségnek a magyar-szegben fekvő telkén új iskola
pittetvén s természetesen, mind a vásári szerződés, mind
z új iskola terve és költségvetése annak idején Igazg.-
Tanácsunk elé levén terjesztendő.

A Bethlen-kollégiumi Sárpataki-féle orvosi stipen-
dium (500 frt hat éven át) alapító-levelének egyik ha-
tározmánya kiköti, hogy a javadalmas Nagy-Enyeden
elapedjék le, de e határozmánynak, a stipendium életbe
lépése óta, csak egyszer tétetett elég. Az előjáróság,
hez képest, nem rég kimondotta, hogy a javadalmas
öteles tíz éven át Nagy-Enyeden működni, ellenkező
setben élvezett javadalmát kamat nélkül vissza kell az
lapnak térítenie. Most az előjáróság ismét mást gon-
olt s e kikötés elejtését határozta el, mivel szemben a
isebbség fölfolyamodott, az Ig.-Tanács pedig megsem-
misítvén a többségi határozatot, az alapító-level határoz-
mányának megfelelő korábbi deliberatumot emelte ér-
ényre. Ugyanez alkalommal kitűnően az aktákból, hogy
gyik enyedi tanár fia, e sárpataki stipendium mellett,
gy 240 frtos maros-vásárhelyi alapítványt is élvezett,
z Ig.-Tanács, további határozatnak is szükségét látván,
rendelte a vásárhelyi stipendium alapító-levelének is
beküldését.

A somkerék-sajó-udvarhelyi egyházközség sajó-ud-
varhelyi kántortanítójának fölemelt díjlevele jóváhagyatik.

A babuci dezolált egyházközség erdejének gyapja
ár régebben eladóvá tétetett, de a megfelelő árat senki
nem ajánlván meg, az ügy függőben maradt. Most ismét
érkezvén egy komolynak látszó ajánlat, az Ig.-Tanács el-
rendeli a nyilvános árverést.

Egy III. osztályba tartozó egyházközség papja, ki
előző osztályzatu papi oklevelét 1885. szeptemberében
nyerte s ki akkor azonnal segéd-pap lett, mint ilyen két
évig működvén, míg pappá választva, azóta egy helytt
szolgál, hivatkozva a múlt évi egyházkerületi közgyűlés
által megállapított segéd-papi szabályzatra, kéri, hogy
első osztályu egyházközségek papi állomására is folya-
síthatassék. Az Ig. Tanács, tekintettel a törvény 296.
-ára, mely szerint a III. osztályu egyházközségben öt
évig szolgált papok bármely osztályu egyházközségbe pá-
lyázhatnak; tekintettel arra, hogy a kápláni szabályzat
VII. pontja szerint, a s.-papi szolgálat, a második papi
vizsgálatot letett jelöltekre nézve rendes papi szolgálat
nyánánt számít; tekintettel, továbbá arra, hogy a papi
vizsgálatoknak e szabályzatban jelölt új rendje csak még
után lép életbe, azaz, második papi vizsgálatot állott
segéd-papjaink ma még nincsenek, hiányosnak látja a
szabályzatot, a mennyiben az átmeneti intézkedésekről
nem gondoskodott. E tekintetben, tehát, a szabályzat
kiegészítését fogja az egyházkerületi közgyűléstől kérni,
e addig is, hogy a különböző kandidáló bizottságok
működésében már is fölmerült eltérések meggátoltassanak,
z egyöntetű eljárás biztosítása céljából, útasítja az összes
jelölő bizottságokat, hogy a rendes papi oklevellel ren-
delkező káplánok segéd-papi szolgálatát rendes papi szol-

gálat gyanánt számítsák, kivált, miután a törvény 300.
§-a, bár más határozmányra nézve, de a jelöltek javára
visszaható erőt is tulajdonítván az illető kedvezménynek,
ebből az tűnik ki, hogy a törvényt nem ellenkezik,
ha a szabályzat alkalmazása ad meliust történik.

(Vége köv.)

É—n

Az egyházmegyéből.

A bonchidai egyházközség az utolsó három évben.

Az 1886-ik év dec. 6-án tiszteletes Nagy Eleknek, ki
ezen egyházközségnek 1851-től volt buzgó lelkipásztor, el-
halálózásával megüresedett a lelkészi állomás, miután az egy-
házközség majdnem két évig volt pásztor nélkül, mert a
megüresedés után egy évre a pályázat hirdelve volt ugyan,
de a fizetés csekélyisége miatt csak két egyén folyamodott
ezen állomás elnyerhetéseért s így a másodszori hirdetés vált
szükségessé. Ez is megtörtént 1888-ik évnél a tavaszán, de
nem az előbbeni fizetésre, mivel gróf Bánffy György ur ő
méltósága és báró Bánffy Ádám örökösei belátták azt, hogy
ennyi fizetéssel a megválasztandó lelkész meg nem élhet.
Ennélfogva, a fizetés javításához kegyesen hozzájárultak, úgy
annyira, hogy másodszor majdnem 500 frtra hirdetnek pá-
lyázatot, melyre már 14-en folyamodtak, kik közül engem
hivott el az isteni gondviselés az 1888-ik év április 15-én
történt választás alkalmával sáfárkodni, az ur kertjében.

Ugyanezen év július 8-án azon szilárd elhatározással
foglaltam el állásomat, hogy a hit és lelkesedés fogják ve-
zérelni lépteimet nehéz pályámon, azon reménnyel, mely
reám várakozó sok teendő között is mindég egy szebb jö-
vendővel biztatott

Igen, a hit, lelkesedés és remény védangyalkint állot-
tak mellettem, melyek biztatólag szólottak hozzám.

Sok volt a teendő, mert ide jövetelemtől láttam, hogy
templomunk romladozó félben, cinterem-kerítésünk rom, papi-
lakunk, iskolánk, tanítói lakunk kritikán alóliak, gazdasági
épületeink és kerítéseink dűledezők és használhatatlanok, úgy
annyira, hogy valahányszor a papi udvaron széttekintettem,
mindannyiszor Jeruzsálem siralmas helyzete jutott eszembe.
Láttam, hogy az egyház csekély vagyona, pénzei sincsenek
kellőleg biztosítva; láttam, hogy anyakönyvei rendetlenek,
hiányosok; láttam az egyház iránti közönyösséget, hidegséget,
résztveletlenséget a hivek részéről. Láttam, hogy az egyháznak
tényleges jövedelme oly csekély, hogy még az adót is vé-
konyan futja. Ezeket látva, hiveimmel sokszor tanácskoztam:
hogy mikint lehetne itt egy kissé jobb állapotot létre hozni,
mert ilyen körülmények között az oláhság és róm. katholi-
kusok közé beékelte ref. egyház nem ekzisztálhat úgy, mint
anyaegyház. Azonban, hiveim áldozat-képtelenek levén, azzal
vigasztaltak: a hogy eddig fennállhatott egyházunk, úgy ez-
után is fennállhat, mire való a javítás, a költsékezés és fá-
radság.

Ilyen körülmények között nem lehet-e csüggedni, re-
ményt veszteni a szebb jövő felől? Lehetett volna, azonban,
egy szebb jövő reménysugara mindég bátorítólag és vigasz-
talólag mosolygott felém, melynek világánál ott láttam és
látom a magam és egyházam támoszlopaiként tündökölni a
nagynevű gróf és báró Bánffy-családokat, mint buzgó pátro-
nusaimat és néhány birtokos hívet, kik ilyen körülmények

között egyházunk silány helyzetét felfogva, felvirágoztatásában jó akaratu tanácsaikkal és nagymérvű anyagi támogatásaikkal erőt és lelkesedést öntöttek belém, hogy az akadályok legyőzésében legyek kitartó.

Mielőtt állomásomat elfoglaltam volna, már a hivatalos Közlönyből tudomásomra jutott, hogy főtiszt. Szász Domokos püspök 1887-ik év tavaszán többek között bonchidai egyházközségünket is meglátogatta, hogy romjaiból új életre keltse. Meg is vetette az alapot, melyre aztán építeni kellett. Itt jártában látta, hogy a románok és róm. katolikusok közé beékelt kicsiny ref. egyháznak ily silány körülmények között nehéz, sőt lehetetlen hivatását teljesíteni. A gróf és báró Bánffy-családokkal egyetérve, egy új papilak, iskola és tanítói lak építésére alkalmat nyitott. A templom és cinterem renoválását lehetővé tette. Azonban, mikor a terv valósuláshoz közeledett, a kijelölt hely nem találtatván alkalmasnak, és még más okok miatt ezen alakban a püspök ő méltóságának terve nem vala kivihető. Ide jövetelem után én is láttam, hogy így ki nem vihető. Más irányt adtam építkezéseinknek, de meghiusult megint. Az épületekre pedig égető szükség volt.

Az építkezésekre gróf Bánffy György ur ő méltóságától már 1000 frt és a szükségeltető anyag meg volt ígérve. A munkának még is szünetelni kellett. Már most mit csináljak, gondoltam magamban, hogy főpatronusom, kegyes ígérete minél hamarább igénybe vétessék? A gróf ur ő méltósága ajánlatára és a méltóságos áll. Ig.-Tanács jóváhagyásával, a nagy költséget igénylő templom és cinterem-kerítés renoválása 1903—1889. ig.-tanácsai számu leirat szerint különválasztott a még több költséget igénylő egyéb építésektől. Először tehát a templom és cinterem ujittattak ki 1400 frt fedezettel, mely a következő forrásokból telt ki: Nagyméltóságú gróf Bánffy Miklós ur adott ezen célra 400 frtot, gróf Bánffy György 50 frtot és ezer cserepet, báró Bánffy Albertné 50 frtot, báró Bánffy Ádám örökösei 50 frtot, báró Bánffy Kata 25 frtot, ifj. gróf Bánffy Miklós 5 frtot, gróf Bánffy Katinka 3 frtot, Szemerjai András 5 frtot, Willford Eduárd 5 frtot, Kálmán László 3 frtot, Benedek Zsigmond 2 frt, Bartók Béla ref. pap 3 frtot, Vallner Ferenc 1 frtot, Kovács Károlyné 2 frtot, Rucska Lajos 2 frtot, Tóth István 1 frtot, Szováti György 1 frtot, Kattero Mihály 1 frtot, Gorcsa Péterné 50 frt, ifj. Rigó János 2 frtot. S ezen kívül gróf Bánffy György ur ő méltósága a templom utca felőli részén két diszes ablakot csináltatott 46 frt értékben és a cinterem fő-bejáratához diszes korlátot és két ülő padot 5 frt értékben. A többi fedezet két alapítvány és egyházi alap felgyült kamataiból telt ki, melyet a méltóságos Ig.-Tanács 1903—1889. sz. leirata folytán utalt ki (400 frt.)

Ugyanezen év tavaszán a papifizetés javítására gróf Bánffy Miklós ő nagyméltósága 500 frtot kegyeskedett a méltóságos áll. Igazg.-Tanács kezelése alá alapítvány-képpen helyezni, mely alapítványnak 1000 frtra való kiegészítését nagylelkűleg megígérte ő nagyméltósága.

Az 1889-ik évben tehát a templom és cinterem-kerítés kijavították, a papifizetés az 500 frtos alapítványnak 5% kamatjával gyarapodott.

A papilak, iskola és tanítóilak építése és a kerítések, valamint a mellék-épületek ujítása ezen évről elmaradt, mivel, hol és mikénti építésükre nézve megállapodás nem történt.

Mig végre az ezereket igénylő előbbi terveket 1890-ik év tavaszán oda változtattam, hogy a még rendelkezésünk alatt álló pénzüsszeggel a régi tanítóilak és iskola célszerűleg egészítettessenek ki és a fenmaradó pénzen építessék a papi telken istálló, a papilak célszerűleg alakitassék át és a kerítések hozassanak jó karba. Így módosított tervemet közöltem gróf Bánffy György ur ő méltóságával, melyet örömmel fogadva, és helyben hagyva, az előbb ígért 1000 frtos kegyes adományát még 150 frttal gyarapította, hogy az így tervezett munkálatok azonnal valósulást nyerhessenek. Most csak a méltóságos Ig.-Tanács jóváhagyását kellett megnyernünk és az ezen célra már régebben megszavazott 1200 frt kedvező kölcsönt. Tervem némi módosítással elfogadtatott és az 1200 frt kölcsön szerződésileg meghatározott részletekben az építés folyamán kiutaltatott. A szerződést dengelegi építész Zottich Lorenzóval 2800 frtba meg is kötöttük, oly formán, hogy a műszaki vélemény indítványának megfelelőleg vigye keresztül tervbe vett építéseinket 1890. szept. 1-ső napjára. Ezen fedezet gróf Bánffy György főpatronus 1150 frtnyi kegyes adományából, az egyházkerület 1200 frt kedvezményes kölcsönéből és az egyházközségben künlevő 1800 frt iskolai tőkéből, még ezután felhajtandó 450 frtból telt ki.

1890-ik év junius közepén az építész az építést elkezdte és ezen időtől kezdve, a munka gőzerővel haladt előre és okt. 1-én teljesen befejeztettek s jelenleg új és célszerű egyházi épületek hirdetik idevaló főuraink, a Bánffyak vallásos buzgóságát, egyházunk iránti meleg érdeklődését.

Tek. Willford Edvárd ur az építések folyama alatt 10 frtot adott a papiházban szükségeltető kályha csináltatására, 1890. okt. 14-én tek. özv. Gorcsa Péterné urasszony vallásos buzgóságát s egyházunk iránti szeretetét az által mutatta ki, hogy diszes szószékünkre egy arany-himzéses takarót csináltatott 50 frt értékben. Mikor mindenek a leirt módon ékesen és szép renddel elintéztettek, az iskola belső felszerelésére, fűtésére és takarítására kellett jövedelmi forrást keresnünk. Ezen célokra 1890. okt. 15-én egy batyus-táncvigalmat rendeztünk, melynek ugy erkölcsi, mint anyagi oldalát szintén főuraink emelték.

Fényesen sikerült.

Bevétel volt 210 frt, kiadás 60 frt. Tiszta jövedelem 150 frt.

Ezek valának azon főbb mozzanatok, melyek a bonchidai ev.ref. egyház keblében három évi sáfárkodásom alatt történtek, melyekből látható, hogy rövid idő alatt is mily nagy mérvű haladást képes elérni egy teljesen szegény egyházközség is, melynek kebelén buzgó főurak és az egyház iránt hön érdeklődő s isten országa terjesztését itt a földön elősegítő patronusok lagnak.

Adjon isten nekik méltó utódokat, életöket pedig virágzó egészségben, erőben, jóllétben, boldogságban tartsa, nyujtsa és szentelje meg hazánk, nemzetünk és legközelebb-ről bonchidai ref. egyházközségünk örömére, hasznára é. további felvirágoztatására: ezt kívánom a magam és egyházam nevében.

Bartók Béla,
evang. reform. lelkész.

TÁRCA.

Könyvismertetés.

«Károlyi-Emlékkönyv.» Budapest, 1890 és «Protestáns Szemle». 1890. III—IV.)

(Folytatás.)

Áttérve a «Protestáns Szemle» jelzett két füzetének ismertetésére, először is ki kell jelentenem, hogy ezekről homlokegyenest ellenkezőleg vélekedem, mint a Károlyi-Emlékkönyvről. Ezekben már a legnagyobb részben hasonlíthatatlanul külön dolgokkal találkozunk, mint abban. Nagyon örvendek azon is, hogy most már nem kell azt a kifogásomat ismételnem, mit az előző füzetek bírálása alkalmával tettem. Értem a magyar protestáns egyháztörténelem eddigi elhanyagolását, melyet most már elég gondos ápolása váltott fel, a mennyiben mindenik füzet két-két tanulmányt közöl annak köréből.

E füzetek arról is tanubizonyosítást tesznek, hogy a munkatársaknak mind nagyobb serege csoportcsul a vállalat körül. Dr. Bartha Bélán, Csengey Gusztávon, Csiky Lajoson, dr. Masznyik Endrén, Szabó Aladáron, dr. Szlávik Mátyáson és Thury Etelén kívül, kiknek nevével a Szemle lapjain már találkoztunk, Józsa Zsigmond, Kenessey Dezső, dr. Kvaczala János, id. és ifj. Mitrovics Gyula, Schneller István és dr. Szász Béla gazdagítják e füzeteket, melyeknek az új munkatársak e szép száma egymaga is élénkséget és változatosságot kölcsönöz.

Bartha Béla előbb megkezdett «Statistikai tanulmányok a magyar protestánsizmusról» című uttörő s forrásmunkául szolgáló tanulmányát folytatja és végzi be. Ezen két közleményben a népesedési, főleg a születési és halálozási viszonyokat tárgyalja, majd prot. egyházunk anyagi helyzetének és a közművelődés terén való állapotának hí rajzát adja. Adatai néhol fölemelő, másutt megdöbbentő hatást tesznek az olvasóra, ki bizonyára készséggel csatlakozik a szerző által közben kifejtett nézeteknek nagy részéhez. Én részemről alig is találtam egyetlen-egynél többet, a miben a jeles szerzővel egyet nem értek. Ez az, hogy szerző a felekezeti jogakadémiák további fentartásának szükségét erősen hangsúlyozza s azt csaknem egyik életfeltételnek tartja egyházunkra nézve. Hát, én azt hiszem, hogy ebben az ellenkező nézetűek közelebb állnak az igazsághoz s egyházunk jól felfogott érdeke valósággal éppen megszüntetését követelné egyen, a debreceni kívül, mindannyinak. Ha például a sárospataki főiskola, jogakadémiája árán egyfelől gimnáziumában az égetően szükséges párhuzamos osztályokat nyitná meg, másfelől theológiai akadémiáját a kellő számú tanerőkkel látná el s filozófiai szakját, is a szükséghez képest erősítené, sokkal többet használna a protestánsizmus valódi érdekeinek, mint a közhivatalok részére évenként kibocsátott tíz jogásznak nem mindig eléggé protestáns szellemével.

Csengey Gusztáv két közleményt nyújt a második füzetben megkezdett s most befejezett tanulmányából, melynek címe «Egy remekmű a héber irodalomból» s tárgya a Jób könyve. A kezdő közlemény bennem nem valami nagy várakozásokat keltett e tanulmány iránt, de a folytatás már kielégítheti még azokat is, kik talán magasabb követelményekkel lépnek fel. Nyomon járó, kimerítő, alapos és bő ismeretekről tanuskodó fejtegetéseket kaptunk e két közle-

ményben, melyek e mellett még nem is csak tanulságos, de mint a legelső, szép irányuknál fogva, mindvégig kellemes olvasmányt képeznek. Akik a Jób könyve iránt érdeklődnek (s ki ne érdeklődne?), olvassák el e derék művet, melyből teljes felvilágosítást nyerhetnek mindama kérdésekben, melyek a nevezett könyvre nézve felmerültek.

Csiky Lajos szintén folytatását és végét adja érdekes és tanulságos belmiszsiói leveleinek, melyekben most a német evang. egyház belmiszsióját irányozó központi választmány programjáról és alapszabályairól, valamint a belmiszsió munkásairól, ezek közt különösen a diakonizsszákrról beszél. Igazán, lehetetlenség, hogy e cikkek olvasása egy szomorú sóhajtást ne csaljon ki keblünkéből. Hol állunk mi a külföld mögött e tekintetben is?! Bizony, bizony, sok teendő várakozik reánk, főleg a nagy egyházközösségekben a belmiszsió terén is.

Ugyancsak miszsiói dolgokról, de már sokkal kevésbé érdekesekről és tanulságosokról ír Szabó Aladár «A protestánsizmus és a külmiszsió» című cikkében. Tárgyára vonatkozólag éppen annyit tudunk meg cikkéből, a mennyi feleslegessé teszi, hogy a jövőben is kapjunk ilyen irányú dolgozatokat.

Masznyik Endre már a harmadik alkalommal közöl mutatványt Pál apostolnak általa megírt életrajzából. A jelenlegi «A korinthusi gyülekezet megalapításáról»-ról szól. Szívemből örvendek minden olyan tanulmánynak, mely akár az egyetemes tudományosságot, akár az egyéni ismereteket bármily csekély mértékben fejleszti. És e szempontból nem emelhetek kifogást Masznyik dolgozata ellen sem, mert hiszen, ha nem is okulhatnak belőle azok, kik behatóan foglalkoznak az általa megírt dolgokkal, laikusoknak mégis hasznos olvasmány, mert a szaktudósok nézetei alapján nyert meggyőződését elég ügyesen, noha nem éppen a legkifogástalanabb magyarsággal adja elő. Szeretném, azonban, ha Pál apostol életviszonyainak ugyanazon egy személytől eredő ismertetése mellett, egyéb ujszövetségi kérdések kifejtése is helyet foglalna már a Szemlében. Avagy, egyáltalában nincs nekünk ujszövetségi ekzegetánk?

Szlávik Mátyás «A legújabb kath. reform-mozgalom», vagyis, az ó-katholicizmus történetét szakavatott tollal, történetírói érzékkel ecseteli, rokonszenvvel emlékeztet meg annak ügy alapítóiról, mint fejlődésének egyes jelentősebb mozzanatairól. Ugyanő ismerteti az «Irodalmi Szemle» rovatában «A coccejanizmus történetét», de e theológiai rendszer lényegét sajnosan félreérti, amennyiben az a jelzett munkából kitetszőleg végképpen nem a frigy-elmélet, hanem a bibliai alap, melynek a foederalis theológia csupán következménye vala. Vagy talán e bizonyított állítást, Sz. nem ismeri el helyesnek? Akkor legalább meg kellett volna jegyeznie, hogy ellentétes állásponton áll. Ám erről egy szót sem szól, és ismertetésében mégis azt beszéli, hogy Coccejus rendszerének kiinduló pontja a frigy s hogy a munka bevezetése a coccejanizmusnak Coccejus előtti nyomait kutatja, kimutatván, hogy ezek meg azok frigy-theológusok voltak, és mindezt aként adja elő, mintha a szerzőnek általa is elfogadott megállapodásait tárná a Szemle olvasói elébe. Mi az oka ennek a helytelen felfogásnak, nem keresem, de annyi bizonyos, hogy sokkal inkább óhajtottam

Folytatás az 1/2. év mellékletén.

volna nézeteimnek s munkám tartalmának hű regisztrálását, mint ama nagymérvű dicséretet, melyekkel Sz. elhalmoz s a melyeket nem annyira művem érdemeinek, mert hiszen azokat, a feljebb elbeszélteknél fogva nem ismerheti elég jól, mint inkább Szlávik barátom irántam érzett rokonszenvének tulajdoníthatok.

Thury Etelétől «Sibolti Demeter élete és munkái» című egyháztörténeti tanulmány van közölve. Ez is bizonyossága a szerző nagy szorgalmának és lankadatlan munkásságának, de egyuttal bizonyítja az alaposágnak azt a bizonyos mértékű hiányát is, mely e termékeny egyháztörténetírónkat általában jellemzi s munkálkodása termékeit csupán ephemer becsüvé teszi. Tanulmánya méltó az elolvasásra, de arra igényt nem tarthat, hogy állításai történetíróink részéről valami nagy bizalommal fogadtassanak, habár most már inkább otthonos a latin nyelvben is, mint csak pár évvel ezelőtt is.

(Vége köv.)

Zoványi Jenő.

Különfélék.

Fölkérés!

Az esztendő vége felé közeledvén, szíves bizodalommal kérem fel mindazokat, kik a «Prot. Közl.» ez évi díjjával vagy egészben, vagy részben hátralékban vannak, (és pedig nagyon sokan vannak!) hogy kötelezettségüknek mielőbb, legalább az év végéig, eleget tenni sziveskedjenek. Nem örömet teszem e bizalmas felhívást, de az én kötelezettségeim is itt ülnek a hátam megett, és kényszerítenek.

Kolozsvár, dec. 9. 1890.

Szász Gerő.

= **Ő cs. és apostoli királyi Felsége**, a sz. pacsulaisi egyházközségnek, iskola építési célra, magán pénztárából 100 frot legkegyelmesebben engedélyezni méltóztatott.

= **A vizaknai első oszt. egyházközség** lelkészi állomására, a 41 pályázó közül, 1890. december 11-én, próba-beszéd tartásra kijelöltetett nyolc egyén: Balázs József, m. régeni lelkész, Bartha Lajos, papjelölt, gimn. vallás-tanító, Bedő Ferenc, peteki lelkész, Borbáth Pál, csikmegyei körlelkész, Józsa Károly, deési s. lelkész, Pécsi Árpád, medgyesi körlelkész, Szécsi Ferenc, felvinci s. lelkész, Szöcs Gerő, kovásznai lelkész. Nagy-Szeben, 1890. dec. 12-én. Nagy József, e. m. jegyző.

= **Kovács Sándor, mérnök**, és egyházkerületi közgyűlésünk tiszteletbeli tagja, folyó hó 11—12-én éjjel meghalt N.-Enyeden. Olvasóink már régebben és legközelebb lapunk 49-ik számából részletesen ismerik Kovács Sándor alapítványa ügyét, melyért tiszteletbeli taggá választott annak idejében és ismerik ama fordulatot is, mely szerint Ig.-Tanácsunk, a közgyűlés határoza értelmében is, le kellett hogy mondjon az alapítvány kezeléséről. Hát, lemondott és az alapítványt, 43,600 frotban e hó 10-én ki is szolgáltatta. Ez helyesen történt. Az Ig.-Tanács nem kompromittálhatta magát, annál kevésbé az egyházkerületet azzal, hogy folytonosan ki legyen téve a néhai kételyeinek, vádjainak, és gyanakodásának az alapítvány kezelése tekintetében. Azok a vádak és kételyek nem voltak és nem lehettek volna soha bebizonyíthatók; de lélektanilag teljességgel indokolhatók. Egy szegény sorsu ember, ki szíve, esze és becsületes munkájával küzd ki magának pozíciót a becsületes társadalomban; egy férfiú, kinek egyetlen lobogás foglalja le szellemét, lelkét, a haza- és a faj-szeretet és az annak jövőjén való munkálkodás nemes

szenvédele; egy férfiú, a ki az önmegtagadásban mindenha példánykép gyanánt fog szolgálni; a ki tudja, hogy minő véghetetlen nehéz és súlyos a teremtésnek még gondolata is a semmiből és ez a férfiú a semmiből fél-százezer forintot gyűjt és azt leteszi a haza oltárára. Ez a férfiú, hogyan ne aggodalmaskodott volna: vajjon, mi lesz az ő verejték-hullatásának gyümölcseiből? Oh, Kovács Sándornak tökéletesen igaza volt, az ő lelki háborgásaiban; valamiképpen igaza volt egyházkerületünknek, hogy az ő megnyugtatóására a legjobb utat választotta. Hála a gondviselésnek, hogy alapítványát még életében elhelyezhette a kultur-egyletnél és megnyugvással hunyhatta le szemeit, a melyek majdnem egy félszázaddal előbb már látták a célt, melynek érdekében egész az önfeláldozásig munkálkodni annyi, mint megérdemlenni az örök életet. Az ő neve élni fog örökké; emléke előtt tisztelettel fognak meghajolni a jövőendő nemzedékek, a melyekért ő a legszentebb rezignációval feláldozta egész életét. Nyugodjék csendesen az anya-földben, a melyet ő szentségtele-nül soha meg nem tapodott, de a melyet nálánál igazabban soha senki sem szeretett!

= **Arról a minden izében** lélekemelő ünnepélyről kell értesítenem e lapok olvasóit, a mely dec. 7-én Alvincen folyt le. Akkor tartotta beköszöntőjét ujonnan választott fiatal lelkészünk, tisz. Benedek Károly. Hogy örömmel vártuk, lelkesedéssel fogadtuk, azt előre lehetett tudni, a választás után. Ugyanis, egyhangulag lett megválasztva. 6-án, szombaton d. u. 2 óraker érkezett az Enyedről jövő vonattal, a theologiai dalkör kíséretében, kik szívesek voltak, elkisérni szeretett seniorukat az ő ígret-földére. A vonatnál Alvinc összes értelmisége várta felekezeti különbség nélkül, hol Deák György gondnok fogadta egy ügyes beszéddel, mire az új pap válaszolt, igérvén, hogy egyházának buzgó lelképásztora, a bizalomra pedig méltó fog lenni. Másnap 10 óraker vette kezdetét a beiktatás; tisz. dr. Elekes Viktor, gy.-fehérvári pap, esperes-helyettes beszéde és imája után lépett fel a szószékre Benedek Károly és tartotta meg beköszöntőjét. Mi, a kik igazán felekezeti különbség nélkül zsúfolásig töltöttük meg a templomot, mi mély áhitattal hallgattuk a szép beszédeit, melyet szeretett lelkészünk adott elő nekünk szóközi hévvel, ifjú lelkesedéssel. Nagy gyönyörűségünk telt benne, s igaz lelki megnyugvással láttuk, hogy a legszerencsésebb választást tettük, hogy nyugalomba vonult lelkészünk, Péterffy Lászlónak megtaláltuk méltó utódját. Semmisen emelhetne volna méltóbban ez ünnepély fényét, mint az enyedi theologia dalköre. Három darabot énekeltek el szépen, szabatosan. Nem tudjuk eléggé megköszönni, azon kívül, hogy mi minden tőlünk kitelhetőt megtettünk, hogy jól találják magukat körünkben rövid itt létük alatt: fogadják e helyen is leghálásabb köszönetünket szíves megjelenésükért. Isten éltesse őket. és a derék karnagyot, Borsay Samu zenetanár urat. Templo-mozás után a presbiterek kísérete mellett, a papi lakba sietett az új lelkész, hol neki ünnepélyesen átadattak a klenodiumok. És ezzel be is lett volna végezve a hivatalos aktus maga, ha nem következett volna rá egy feledhetetlen jóízű mulat-ság, a milyen nem volt Alvincen hosszú évek óta. Bankett, mely bállá nőtte ki magát; szebbnél-szebb pohárköszöntők és így tovább-tovább. Cs. L.

= **Visszatérnek-e a sötétség századai?** Az inkvizíció? A Pázmánok, a Kolonicok kora? A felekezeti gyűlölség? Hátrafelé megy-e századunk az emberiség örök szegyenére? Nem elég az ultramontán papok fog-csikorgatása, mely az állam-hatalom méltó intervencióját kihívja, most egy oly jelenséggel állunk szemben, mely ha a humanizmus botrányára követőkre találna, nemzeti egységünket is megtámadná. Gr. Zichy Nándor, dúszgazdag kath. főúr, rendeletet adott ki, hogy uradalmaiban protestáns embereket alkalmazni, nem szabad. A kik most ott vannak, még maradhatnak, de előbb nem mehetnek; valamint hogy a kath. alkalmazottak, prot. nőt feleségül nem vehetnek, és így tovább. Teremtő isten! Ez már nem pillanatnyi aberráció, hanem fanatizmus; oly gyűlölet, mely mindigre szegyen-foltja marad vége felé siető századunknak; és rémület fog el: mi lesz az emberiségből,

ha a megváltó születése után kétezer esztendő után csak idáig juthatott el a szeretet, és a világosság?

= **A beadványi jegyzőkönyvekhez** (igdató könyv) szükséges rovatos ívekről a maga idejében gondoskodni

ohajtván: felkérem a nt. esperes és tiszt. lelkipásztor urakat, hogy sziveskedjenek megrendeléseiket, ivenkint 2 krral számított árak beküldése mellett posta-utalvánnyal folyó hó végéig hozzám juttatni. Bodor Antal.

HIVATALOS RÉSZ.

1704—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett alsó-rákosi egyházközség II-od osztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás és gazdasági épületeken kívül, 647 frt. 77 kr. melyből 390 frt. készpénz a többi termény. A megválasztandó lelkész köteles az egyházmegyei gyámintézetnek tagja lenni, s az évi járandóságokat pontosan fizetni.

Pályázati határnap 1891. jan. 15. Folyamodványok nagytszt. Menyhárt András esperes aához küldendők, Kecsetbe u. p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1890. dec. 15-én. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

1703—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett mátfalvi egyházközség IV-ed osztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás és gazdasági épületeken kívül, 393 frt. 51 kr, melyből 40 frt. készpénz, az egyházközség pénztárából fizetve, a többi termény. A megválasztandó lelkész köteles egy évi javadalma felének 75% -át az egyházmegyei papi gyámintézetbe befizetni, a gyámintézetnek tagja lenni s az évi járandóságokat pontosan fizetni.

Pályázati határnap 1891. jan. 15. Folyamodványok nagytszt. Menyhárt András esperes aához intézendők Kecsetbe, u. p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1890. dec. 15. *Szász Domokos,*
erd. ref. püspök.

1696—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a sepsii-egyházmegyébe kebelezett lisszónyi egyházközség IV-ed osztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel, veteményes kerttel ellátott tisztességes lakás és egyházi hivatalos beclés szerint, 443 frt 98 kr értékű kepe és földbirtok haszonélvezete.

Pályázati határnap 1891. jan 15. Folyamodványok nt. Csizsér Gábor esperes aához intézendők, Egerpatakra, u. p. Nagy-Borosnyó.

Kolozsvártt, 1890. dec. 15. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

1718—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett sz. csehi egyházközség segéd-papi állomására, ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Egy szobából álló lakás; az egyházközség pénztárából 100 frt; tiszt. Fábián Dániel urtól 20 frt és teljes ellátás; stóla, mely 80—100 frtra tehető.

Pályázati határnap 1891 jan. 31. Folyamodványok hozzám nyújtandók be.

Kolozsvártt, 1890. dec. 15. *Szász Domokos,*
erd. ref. püspök,

1715—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a görgényi egyházmegyébe kebelezett magyar-régeni egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel másodsor pályázat nyitattik.

Javadalom: kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és 326 frt. 87 kr. egyházhatósági beclés szerint, mely javadalomból, nyugalmazott tanító aa. élete tar-

tamáig, ennek díjazása pótlására, évenkint 14 frt. 50 kr. visszatartatik.

Pályázati határnap 1891. jan. 5. Folyamodványok nt. Lénárt József aához intézendők, Magyaróra, u. p. Disznajó.

Kolozsvártt, 1890. dec. 16.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

2601—1890.

PÁLYÁZAT.

A szilágy-szolnoki egyházmegyében ujonnan szervezett érkörösi körlelkészi állomásra, melynek körébe még Szeő-Demeter község tartozik, pályázat nyitattik.

A javadalom értéke a lakáson a stola-jövedelmen kívül, 400 frt, azaz, négyszáz forint, melyből készpénzben fizettetik 190 frt. A 32 hold 1100 []-öl kanonika porció után, melynek haszonélvezete 150 frtra van becsülve, az adót a körlelkész fizeti.

A pályázati kérvények a főtisztelteti püspöki hivatalhoz adandók be, 1891. január 20-ig.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazg.-Tanácsának, Kolozsvártt 1890. december 15-én tartott üléséből.

Dr. Vályi Gábor, *Szász Domokos,*
missióügyi előadó. ref. püspök, mint elnök.

1302—1890.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erdélyi ev. ref. iskolaszék t. lelkész-elnökének.

Komáromi Lajos budapesti tanítónőképző intézeti tanárnak az elemi népiskola II. III. és IV osztályai számára irt s Budapesten Singer és Wolfner kiadásában megjelent Magyar Nyelvtanát (3. drb. kemény táblába kötött könyvecske, darabja 20 krért), erdélyi ref. néptanítóinknak, és ref. iskolaszéki lelkészelnökeinknek figyelmébe ajánljuk és használatba-vételét ezennel engedélyezzük. E nyelvtani könyvecskék, bírálóink véleménye szerint, valódi mintái a helyes tanítás elméleti és gyakorlati módszerének.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1890. december hó 11-én.

Parádi Kálmán, *Szász Domokos,*
tanügyi előadó. ref. püspök, mint elnök

3042—1890.

FELHÍVÁS.

Minden egyházmegye nt. Espereséhez.

Az országos közalapból segély-nyújtás végett beadandó kérések, a közalap-bizottság felszólítása folytán, legkésőbb a jövő hóban felterjesztendő levén, ezen kéréseknek ide juttatása végett, idei 2963 szám alatt kelt s e Hivatalos Lap 50-ik számában közzé tett felhívásban 1891 évi január 31-ikére kitűzött határidő helyett 1891. évi janár 15-ike állapittatik meg.

Felhívjuk az egyházmegyék n. t. esperes fiait, hogy a folyamodó egyházközségek és pap afiai által beadandó országos segély-kérvényeket legkésőbb 1891. évi január 15-ig ide küldjék fel.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1890, december 16-án.

Bodor Antal, *Szász Domokos,*
titkár. ref. püspök, mint elnök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XX. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1890. December 25.

52. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyaruta 9. sz.*

Karácson.

Azon parancsot vettük a Krisztustól, hogy a ki szereti az Istent, szeresse az ő atyjafiát is!

Miért ünnepeljük oly nagy kegyelettel a karácsonyt? Miért ragaszkodunk hozzá oly édes vonzalommal? Talán, az angyalok örömhirdetése, mely minden népnek üdvözítőt ígér, vagy a békesség és jóakarát édes kívánása dobbantják igaz öröme s hálás kegyeletre vallásos szívünket?

Megszületett az úr Jézus. Ez csendül meg ma angyalok és emberek ajkain. S mi van e szózatban nagy és felemelő, hogy eget és földet betölt s szokatlan meleg ünneplésre ösztönöz? Vajjon, az-e, hogy az isten az ő fiát engesztelésül bocsátotta el a mi bűneinkért? Nem! A karácsoni ünnepen más a fő. Az, hogy az isten mielőtt mi azt tudtuk volna, mielőtt megérdemeltük volna: atyánkká lett, szeretett minket s azért küldé az ő szent fiát, hogy éljünk általa. Kibékített bennünket Önmagával s azt akarja, hogy legyünk hasonlatosak Őhöz. A menny szállott le a földre s felmagasztalá ezt. Az istenség dicső lényege: a szeretet jött el a Jézus születésekor hozzánk, gyarló férgkekhez, hogy tökéletessé tegyen, mint a mi Atyánk tökéletes; hogy a kárhozatnak martalékaiból üdvözültekké s ellenségekben atyafiakká szenteljen! Ma látjuk a hit világánál, érezzük áldó melegénél, hogy a mit tehetetlennek tart a rövid elme, az bizonyos valóság: az isten emberré lőn a Krisztusban s mi ebben isten fiává magasztosulunk s vesszük általa az örökéletet. Hiszen, írva áll: Én és az Atya egy vagyunk; és ismét, látjátok mily nagy szeretetet adott nekünk az Atya, hogy isten fiainak hivattassunk s valósággal azok is legyünk.

Ezért ünnepeljük oly nagy kegyelettel a karácsonyt.

De mi tette Jézust isten fiává s mi által lehetünk mi is azokká? Nagy titok, de azért meg-

mondom, ha a hit világánál követtek. Hanem, ez egyszer nem a bethlehemi jászolhoz sietünk, hol tehetetlenül, pólyáiban fekszik a gyermek. El, Galilea felé, melynek városaiba sziklás út vezet; a Genezáreth tava felett zöldelő hegyoromra, hol megbizatosát teljesíti a Iérfi. Arcáról isteni lélek sugarai lövelnek szét, mélységes titkokat hirdet, minőket nem hallott eddig a föld; szívekre köti azt, mit nem gyakorolt eddig senki; ígér olyat, miért hasztalan fáradozott eddig az emberiség. Már halljuk is hívogató szavát: «Jöjjetek én hozzám és megnyugosztallak. Az én békességemet adom nektek. Boldogok a békességre igyekvők. Szeresétek ellenségeitöket. Jót tegyetek azokkal, a kik titeket gyűlölnék, hogy legyetek a ti mennyei Atyátok fiai.»

Látjátok, azért volt Jézus isten fia, mert ezen isteni ígékét nem csak hirdette, hanem nagy szeretetéből gyakorolta is. Ebben volt egy az Atyával. Ezen alapult lelkének nyugodalma, állandó békessége.

De hiszen, általa nekünk is isten fiává kell lennünk s az ő békességét örökölnünk. Ez hivatásunk; ez üdvösségünk, melyet már e földön élvezhetünk! De, csak úgy, ha az isteni nagy szeretet szívünkbeszáll a Jézus által s ujra szül bennünket hogy kövessük őt, hogy magunkra vegyük az ő ígáját s hordozzuk isten iránti halálíg menő engedelmességgel; hogy szeressük ne csak szájjal istent s szívből önmagunkat; ne csak azokat, kik viszont szeretnek: hanem szeressük isteni nagy szeretettel felebarátainkat, még ellenségünket is, mielőtt azt tudná, mielőtt érdemes volna rá. Mert ebben áll keresztyénségünk fölismertető jele; ebből látszik meg, hogy isten fiai vagyunk, alkalmasok a békességre isten és emberek iránt s elhívottak az Ur nyugasztalására minden körülmények közt.

Ezeket ígéri a karácson s hogy ne vonzódnánk hozzá édes vonzalommal!

Mi is azért a Krisztustól vett azon parancsolatnak: «a ki szereti az istent, szeresse az ő atyafiát is», buzgó és sikeres hirdetése végett küldjük ki a karácsoni szent innepekre hozzátok a mi kedves tanítványunkat — — s kérünk, fogadjátok atyafiságos jó indulattal, melylyel mi is vagyunk tihozzátok.

Nagy-Enyeden, 1890. advent első vasárnapján.

Hegedüs János,
theol. akad. dekán.

Berde Sándor,
theol. tanár, mint jegyző.

Karácsoni hangulat

Minden évben szívben, lélekben átélni az eszme születését, növekedését, az ó-világgal szemben isteni erejével fölfegyverkezett tusáját, üldöztetését, kinszenvedését és dicsőséges föltámadását: oh mily kimeríthetetlen gazdag erőforrás ez a küzdő, a harcoló léleknek! Évről-évre új ujjászületés, de a mely az előzőnél bölcsességben gazdagabb, céljaiban magasztosabb, az elérhetetlen végcélhoz egy állomással közelebb. És mint Dante, midőn a paradicsomban, a földi lét salakjától megtisztulva, annak minden viszályát a Lethe megízlése után feledve, kimondhatatlan izgalmat érezett abban a mértékben, a mint az égi körökbe emelkedve, a legszentebbhez közeledett: az igazság kutatásába mélyedő lélek mind nagyobb vágyódást érez főlebb, főlebb emelkedni. Excelsior! Excelsior!

E hangulat a karácsoni hangulat. Érezni itt létét annak, kiből századok szent reménye valóra válik; érezni itt létét annak, ki a törvényt betölti, mert a törvény igazi értelmét megadja; látni az emelkedő csillagot, mely elvezérli az egyszerű pástort a jászolhoz, hogy fölemelkedjék; a bölcseset, hogy meghajoljon; a királyt, hogy a porba hulljon. E csillag az emberiség haladásának végcélján útján a vezérlő csillag. Vezérlő csillag, mert a földi bujdosás az ég felé közeledés.

Vezérlő csillag, mert az uttalan ut is a cél elé vezet. De minő mély kötelezettség, minő szent elavatás, minő lerázhatatlan, de gyönyörűséges ga, mely a lelket elvonja e világ érzéki gyönyöreinek, kápráztató pompájának, hiu kedvtelésének, szennyes érdekeinek, vértforraló szenvedélyeinek köréből; de nem, épp ezek közepette, épp ezeken keresztül vezet amaz ország elé, melyet a szentkönyv oly kibeszélhetetlen íkesszólással nevez «isten országá»-nak.

A középkori zsolozsma: Sursum corda!

átcseng évszázadokon keresztül. A fényes Róma alá ásott katakombákból a martýrok csontjai mellett rebtent el az üldözött keresztyén ajkán e szó; a Huss máglyájának lángjai közt ugyane szó zendült meg; Gusztáv Adolf, midőn német földre lépve, letérdelve, első imáját rebegte: e férfi, e nagy ember lelkéből is e szó tört fel.

És viharos századokon át, az autodafék fénye mellett, melyek csak annál sötétebbé tették a századot, melyben lobogtak ugyan e szózat dobogtatá meg a sziveket.

És a történelmi fejlődés utvesztőjében, midőn újból, meg újból a sötét középkor homálya kísért körülöttünk: csak e szó tör fel ajkainkra. Emeljük föl szívünket oly magasra, hová nem ér fel e világ eszmeüldöző dolyfe, eszmegyilkos butasága, átkozódó feszítsd meg-je.

Emeljük föl szívünket ahoz, ki eljött, mert az «idő teljessége bekövetkezett.»

Én is e percben, visszatekintve arra a tusára, melynek színhelye a magyar parlament volt, ellenálhatatlanul érzem azt a feltartoztathatatlan dagályt, melyről Horváth Boldizsár beszélt, melynek árja már az Apponyi Albert hajóját is sodorja, ha szentséges borzalommal is zengi hozzá a «Magyar Állam» zengzetes káromlását.

Arra a tusára büszke lehet a magyar. Mert Európának ismét demonstrálta, hogy habár az európai népek verseny-porondjára majdnem a legutolsók közt ugrott (hejh, fényes századok bizonyítják, hogy aratott a magyar génusz régebben is babért a népek küzdőhomokján!) százados küzdelmek edzték meg karát, a lángész ihlete gyújtá meg szívét és emberi erőt meghaladó szorgalma gyarapítá esztét.

Arra a tusára büszke lehet a magyar. Mert az ország legkiválóbb férfiai a legkényesebb kérdésekben, melyeket a lelkiismeret fölzavarására, a vallásos aggályok fölkorbácsolására oly bámulatos ügyességgel és oly otromba szenvedélyességgel zsákmányoltak ki bizonyos körök, dicsően megállták helyüket. És ama legkiválóbb férfiak élén épp a kultusz-miniszter állta meg helyét.

Arra a tusára büszke lehet a magyar. A honatyák a helyzet magaslatára emelkedtek. Hadd, kísérelje meg érinteni valaki azt a szent kört, melyet a magyar állam fensége vont maga köré és a melynek összefoglaló fénye a legalkotmányosabb király homlokán ragyog.

A protestáns egyházak e szent kört soha sem érinték, mert ezt tiltá hazafiságuk és a protes-

táns egyházak hiveinek lelkében a magyar nemzet fenség-joga és az egyház jogköre meghasonlásba soha sem jöhetnek; nem jöhetnek, mert a lelkiismeret szabadságát, hála a századok véres tusáinak, hála a gályarabok láncot oldó imáinak, hála a pro patria et pro libertate összeforrott szimbólikus szent jelszavának, a magyar törvényhozás 1848-ban és 1868-ban kitörölhetetlen betűkkel írta be törvény-könyvébe, írta be a szivekbe és a korszellem Ament mondott reá.

Az állam joga és a lelkiismeret belvilága egymás ellen háborút nem indíthat, mert az állam jogát a jogegyenlőség teremti; a jogegyenlőség alfája és omegája: a lelkiismeret szabadsága.

Érezte ezt az a párt, mely magát katolikusnak szereti nevezni: ezért vette föl azt az álcot, melyet lelkiismeret szabadságának avatott szentté a kor és ezt teszi akkor, midőn a lelkiismeret ellen ma is a reverszális jogosultságát hirdeti vezér lapjában és tényleg gyakorolja. A keresztyéni szeretetet lábbal tiporja, mikor a szent káromlások özönével tisztel meg szent közlönyeiben és egy képviselő ajkán is nem kevesebb merészséget követ el, mint hogy a protestáns házasságot bigamiának nevezi.

De távol esik az én mostani hangulatomtól az a harag, mely a csata hevében jogosult, de a diadal után nemtelen.

Nem is harag szól belőlem, hanem óhaj-tás, kegyes óhaj-tás.

Mi ez óhaj?

Soha szerencsésebb körülmények nem figyelmeztettek minden protestáns felekezetet arra, hogy tartsák szárazon a puskaport.

Most elvonult a veszedelem, melyet elvakult hitbuzgóság, vagy papi ravaszság készítettek elő. De, ne higyjük, hogy végképp elvonult. Nem! Fájdalom, a legelőhaladottabb országok története bizonyítja, hogy a hit- és vallás-szabadságot fenyegető vihar még kitörhet és kérdés talál-e mindig oly összetartó közvéleményt, oly rendíthetetlen államférfiakat, a pártok oly szerencsés alakulását. Nem kell bizni. Belgium a legszabadabb ország: mint a alkotmánya van és mennyi belküzdelmet, mennyi forrongást kellett szenvednie! Az állami fenség-jogot el nem ismerő, világuralmi ábrándjaiból még eddig föl nem ébredt pápai hatalomtól függő katolikus egyház hiveinek lelkiismerete még többször lehet próbára téve. A legmélyebb tiszteletre méltó módon tudta és tudja egyeztetni e hivek messze tulnyomó több-

sege a vallás és haza iránti szeretet legszentebb kötelmeit: de a meghasonlás, a kétely, a gyűlölködés konkolyát hintik, egyre hintik és szent kezek hintik. A szelet vetik, egyre vetik és szent kezek vetik. Ki szelet vet, vihart arat! E bibli-kus igazság nehogy tétlenségre, közönyös vára-kozásra indítson. Mert e mondásnak nem is ez a célja. Össze kell tartani!

Épp ezért támadnak kegyes óhajaim.

Oh, bár a protestáns felekezetek minél szorosabban összetartanának! Nekem fájt volt az unitárius egyházzal szemben tanusított rideg magatartás is. Ez egyház ereje tiszteletre méltó. A szabad vizsgálódás igaz hívének mély és erős érdeklődést kell éreznie amaz egyház iránt, mely a hit elvek magyarázatában a legszélsőbb határig ment el a hazánkban bevett felekezetek közt. Nem a hitelvek harcát, de a kutatás szabadságát kockáztatja az, ki e szabadsággal szemben elutasító hidegséget tanusít. De ha fájt ez; fájt bizony az a tapasztalatom is, hogy a közéletben vajmi könnyen váltak e protestáns felekezet hivei oly irányok akaratlan hallgatólagos szövetségeseivé, mely irányokkal a hitelvek alapján soha sem lenne szabad még csak találkozniok sem. Sapiienti sat!

Az én kegyes óhaj-tásom és meg vagyok győződve, hogy az intéző körök óhajával ez óhaj nem áll ellentétben: békesség mi vélünk. Nem, nem csak békesség mi vélünk, de szeretet, de összetartás, de rokonszenv, de egyetértés. de közös munka. A történelmi egyházak ereje abban áll, hogy nem félthetik kivívott állásukat egymástól. De kockára tehető e kivívott állás a köztük támadó versengés következtében neki bátródott hatalmas politikai tényezők útján.

Ha már megindult a szabadelvű áramlat dagálya ragadjuk meg a kedvező alkalmat. Feledjük bántalmainkat, sérelmeinket, kicsinyes bántárvillongásainkat tartsunk össze!

Kevés virágzóbb ország van Hollandnál. És minden talpalatnyi földet a tenger ellen vont gáttokkal véd meg. E gáthoz minden kar! Több pusztulást visz véghez a diadalmaskodó ár egy pusztítása, mint a mennyit a mi köztünk támadt vetélkedés útján évtizeken át egymástól nyerhetünk.

Ha a karácson-est zsolozsmája fülünkbe cseng, zengjen lelkünkben is:

és a földön békesség s az emberekhez jó-akarát!

E jóakarathnak kell uralkodnia a vitélő egyház hiveiben egymás iránt. Az én lelkemben pedig a vitélő egyház a történelmileg külön vált egyházakat csak külön hadtestekül tekinti.

E hadseregnek közös védni valója van. Ne eledjük el az utolsó események benyomását.

A kulturharccal fenyegetnek. Én lehetetlenek tartom, de csak egy feltétel alatt: ha erőnk van. Az összetartás az erő biztosítója.

Mi, a szabadelvű Magyarország harcosai vagyunk. Nézzünk az ellenséggel szembe. A múlt idrája még felemelheti fejét. Legyünk készen. Szeressük egymást!

Hegedüs István.

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Vége.)

2. Mélt. báró Radák Ádám pátronus aa kolozsvári egyházközségünk külmagyarutczai temploma részére egy szép és értékes florenzi mozaik, nagy aranyozott falábon álló és a közepén a családi cimerral ellátott asztal adományozott.

3. Antos János és neje br. Radák Kata, a rétyi egyházban alapítványt tettek, mely szerint:

- 100 frtot adtak a rétyi iskola legjobb tanulója észére jutalmi alapul;
- a rétyi harang helyett újat öntetnek;
- minden confirmatiokor 5 fiúnak és 5 leánynak önyvajándékozást, a templomi éneklésre való buzdítás zéljából;
- életük tartamáig szolgáltatják az urasztalához a enyeret és a bort.

4. Dr. Kovácsy Sándor min. osztálytanácsos és estvérei, néhai atyjok, hadadi Kovácsy Sándor emlékére 100 frtot adományoznak az adámosi ref. egyházközség-ek és az adámosi ref. és unit. közös temetőhöz egy első telköt csatolták.

5. Kupcsay János, akad. szobrász és a hétfalusi műragászati iskola szaktanára, egy urasztalt ajánlott fel hétfaluvidéki körlelkészség építendő temploma számára.

6. Néhai Kakasi Sámuel és neje Tollas Druziánna. lukailenczfalvi iskola javára 300 frt készpénzt és 130 t értékű beperelt adóslevelet hagyományozott.

7. Panucza Krizi József és neje Czitros Mária, nyéni egyházközségünk torony-órája javára 443 frt 50 krról óló kötelezvényeket adományoztak.

8. Módy Elek csicsó-mihályfalvi patronus aa., végndeletileg egyházkerületünknek hagyományozza csicsó-ihályfalvi összes ingatlan vagyonát, $\frac{1}{4}$ részben az ottani egyház és iskola, $\frac{3}{4}$ részben a Kolozsvártt felállítandó teol. akadémia és paedagogium javára, utóbb e végrende-likészését oda módosítván, hogy halála esetére özvegyé-lik, élete fogytáig, évi 600 frt életjáradékot köteles az apítványi vagyon kiszolgáltatni.

9. Hegedüs Sándor orszgy. képviselő aa. 1000 frt apítványt tett kolozsvári kollégiumunkhoz, egy ezen

kollégiumban végzendő szegénysorsu kolozsvári egyetemi hallgató ösztöndij-alapjául.

10. Sárkány Ferencz aa. szucsáki tiszteletbeli fő-gondnok, 50 frtos regale-váltás-kötvényt adományoz a szucsáki egyházközség javára.

11. Vajna Károly, Lászlóé, ajándékozási okmány-nyal, kovásznai egyházközségünk kepe-váltó alapjának ajándékozta 30,000 frt értékű ingó és ingatlan vagyonát, magának életfogytiglani haszonélvezeti jogot kötvén ki.

12. Főt. püspök aa. mult évi közgyűlésünk óta a következő alapítványokat és adományokat tette:

a) A Kolozsvártt felállítandó theol. fakultás javára	500 frt.
b) A prot. irod. Társaság javára alapítvány	500 frt.
c) Az Emkének állandó járuléka ez évi részlete	200 frt.
d) A segesvári egyházközségnek állandó járuléka ez évi részlete	100 frt.
e) A vizaknai egyházközségnek temploma belső renoválására	150 frt.
f) A piskii egyházközségnek temploma belső felszerelésére	100 frt.
g) A dicső-szent-mártoni egyházközségnek építkezési céljaira	50 frt.
h) A küüllői egyházmegye traktuális építkezési céljára	50 frt.
i) A zalathnai egyházközségnek temploma fel- delének renoválására	50 frt.
k) A kőrösbányai egyházközségnek orgona alap- jára	60 frt.
l) A kristyori egyházközség templom-építésének befejezésére .	50 frt.
m) A fejrdi egyházközség orgona alapjára	20 frt.
n) A bodoni pap afiának	25 frt.
o) K.-szt.-királyi pap afiának	20 frt.
p) A «Károlyi-alap» javára	25 frt.
q) Egyes szükölködő papnék és tanítók javára	110 frt.
Összesen:	2010 frt.

13. Özv. gr. Bethlen Istvánné, gróf Teleki Ilona ő nagysága, noha sámsondi egyházközségünkben papi ke- pében 150, kántor-tanítóiban 60 frtot fizet; minden évben fölruház 12 szegény fiú- és leány-tanulót, 65 frttal; ellátja az iskolába járókat 15—20 frt értékű könyvekkel és tan- eszközzel és noha az utóbbi 5 év alatt adományozott a papilak építésére 500 frtot és 50,000 téglát, adósság- törlesztésre 400 frtot, templom-kulcsolásra 102 frtot, öz- szesen 1002 frtot és 50,000 darab téglát — sámsondi patronai választó jogát csupán 36 szavazatra kívánta sza- batni, holott az egyházközségi kepézők számához és ke- péjéhez mérve, törvény szerint, jóval többhöz lett volna igénye.

14. B. e. Soltész Nagy János alamori egyházköz- ségünk iskolájának 2000 frtot hagyományozván, ez öz- szeg befizetésére Teleki József és neje volt szerződés szerint kötelezve, az adósok azonban, időközben elhalá- lozván, kiskoru árváik ellen lesz vala a kereset megindi- tandó. Az alsó-fehérmegyei árvaszék, azonban, szavatos- ságot vállalván e 2000 frt befizetése iránt, Ig.-Tanácsunk megadta az időhaladékot a tartozásnak 1890. és 1891. november 1-én két egyenlő részben leendő befizetésére,

miért a nevezett árvaszék hatóságunk iránt, az árvák nevében, köszönetet is mondott.

16. A főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának föntartásával helyben hagyta és megerősítette Ig.-Tanácsunk a következő díjleveleket:

a) A csüdötteki fiók-egyház levita-tanítói díjlevelét 113 frt 90 kr. értékben.

b) A nyírsídi lévítai díjlevelet 172 frt értékben.

c) Az erdő-csinádi papi díjlevelet 742 frt 79 kr értékben.

d) A kajántói kántor-tanítói díjlevelet 226 frt 11 kr értékben.

e) A papolczi ének-vezéri díjlevelet 215 frt 14 kr értékben.

f) Az olasztelki anya- és baróthi leány-egyházközség papi díjlevelét 593 frt 9 kr értékben.

g) A brádi papi díjlevelet, kanonika porció jövedelmén kívül, 632 frt 67 kr értékben.

h) A magyar-láposi papi díjlevelet 624 frt értékben.

i) A kajántói papi díjlevelet 346 frt 18 kr értékben.

k) A feltorja-karatnai papi és énekvezéri díjleveleket.

l) A balázsfalvi kántori díjlevelet 66 frt 30 kr értékben.

m) A damosi egyházközség énekvezér-tanítói díjlevelét 141 frt 79 kr értékben.

n) A fogarasi II. papi és IV. tanítói díjleveleket, ad personam kiállítva, jóváhagyta.

o) A némai lévita-tanítói díjlevelet 141 frt 38 kr értékben.

p) A kidei papi díjlevelet 370 frt 9 kr értékben és a csomafája-gyulai lévita-tanítói díjlevelet 211 frt 67 kr értékben.

q) A magyar-péterlaki papi díjlevelet, mely az eddighez képest 40 frttal csökkent, a fakepe-tőke kamatlábjának alább szállása folytán.

r) A felső sófalvi papi és tanítói díjleveleket 900 frt, illetőleg, 600 frt értékben.

s) Az ajtoni egyházközség papi díjlevelét 445 frt 32¹/₂ kr. értékben.

t) A muzsnai egyházközség ének-vezéri díjlevelét 183 frt 20 kr értékben.

u) A sáros-m.-berkeszi egyházközség tanítói díjlevelét, 307 frt 68 kr értékben.

v) A cserefalvi pap ideiglenes díjlevelét 450 frt 90 kr értékben, míg a nyugalmazott pap él.

y) A torda-turi körlelkésztség papi díjlevelét 477 frt. 60 kr. értékben.

z) A sárpataki II. tanítói díjlevelet; a javadalom készpénzben 195 frt, lakás és ételmezés a papnál, a papi teendőkhöz való segédkezés fejében. A készpénz javadalomhoz három nagylelkű patronus: id. gr. Teleki Domokos 50, gr. Teleki Károly 60 és gr. Teleki József 60 frt évi adománygyűlés járul.

j) A kis-petrii kántor-tanító díjlevelét 194 frt. 33 kr. értékben.

17. Tűzkárt két egyházközségünk szenvedett, mely kárainkat az Első m. ált. bizt. Társaság, vele fönnálló szerződésünk értelmében, készséggel térítette meg.

Az összes díjak után egyházkerületünknek beszolgáltatandó 6%, ez évben 227 frt. 5 krt. tett s ez összeg

rendeltetése helyére, az egyházkerületi papok özvegyárvai alapjába, be is utaltatott.

18. A n.-károlyi egyházmegye ismeretes indítványára nézve több egyházmegyénk nyilatkozott, részint ellenezve, részint pártolva, részint módosítva az eredeti indítványt. Ig.-Tanácsunk meg levén győződve, hogy a zsinat előkészítése a kiküldött bizottságoknál, a konventnél és illetőleg az egyházkerületi közgyűléseknél a legilletékesebb kezekbe van és lesz letéve, nem tartá szükségesnek ez ügynek a tárgysorozatban külön pont alá fölvételét, hanem e helyen kéri ez eljárása jóváhagyását.

19. Hasonlóképp időelőttinek tartá több egyházmegyénk az iránti indítványának tárgyalását, hogy kepeváltó alapjaink adómentessé tétele ügyében nagyobb szabású akció lenne a mélt. és főt. közgyűlés által indítandó. Igazgató-Tanácsunk, ugyanis, utasította nt. esperes aait, hogy minden ilyes sérelmes ügyet felebbezzenek meg a pénzügyi főtörvényszékig. Valamig, tehát, a legfelsőbb forum döntvénye előttünk nem fekszik, időelőttinek tartjuk a rendkívüli eljárás kezdeményezését.

20. Az Erdélyrészi Közművelődési Egyesület segélyügyéről főt. püspök aa. emlékezvén meg jelentésében, e helyütt fölöslegesnek véltük a külön részletezést.

21. Egyházkerületünk kebelében viselt tisztjükről lemondtak: t. Csia György aa. egyházkerületi közgyűlési képviselőségéről, orbai algondnokká választván meg; gr. Bethlen Gábor, egyházkerületi főgondnok voltára hivatkozva, a fogarasi egyházközség főgondnokságáról; t. Zágonyi Pál és t. Viski Pál aai, egyházkerületi közgyűlési képviselőségükről, miután amaz a sepsii, emez a sz.-szolnoki egyházmegye főjegyzői tollát nyerte el és t. Kiss Sándor, lécfalvi tanító aa., a kézdii egyházmegye tanítónak egyházkerületi közgyűlési képviselőségéről. Kérjük a mélt. és főt. egyházkerületi közgyűlést gr. Bethlen Gábor aa. jelzett lemondásának elfogadására, s tudomásul vételére a többi lemondásoknak.

22. A halál is meglátogatta egyházkerületünk gondnoki és tanári, valamint közgyűlési képviselői karát, kiknek elköltözte sajnós ürt hagyott az illető munkakörökben s a kikre kegyeletes érzelmek közt emlékezünk.

Gondnoki karunknak, szolgálati idejére nézve legfiatalabb, de érdemekben, melyeket a nemzeti tudományosság, a fenekölt protestáns vallásosság és hűségesség egyházi szolgálat mezején szerzett, egyik leggazdagabb tagja, egyik legfőbb disze, dr. Szabó Károly, az első Ig.-Tanácsnak tagja, kolozsvári egyházmegyénknek azóta állandóan egyik egyházkerületi közgyűlési képviselője, mignem a múlt évi közgyűlés ugyanez egyházmegye egyik algondnoki székébe ülteté, ez év augusztusának végső napján végsőt lehelte és egy kristály-tiszta magyar protestáns szív megszünt dobogni. Az élet terhes éveinek súlya alatt t. Göncy Endre aa., a Kuun-kollégium egyik érdemes gondnoka, október 7-én roskadott sirjába; kolozsvári egyházmegyénk méltó főjegyzőjét, t. Baló Sándor aát. egyik legeruditusabb papunkat; t. Erdélyi Sámuel és t. Benkő Gyula aait. mint egyházkerületi közgyűlési képviselőket; t. dr. Demeter Károly, marosvásárhelyi kollégiumunk mély tudomány tanárát, élete legszebb virágában, tudományos működésének első felében s t. Fülöp Géza és t. Ince János szászvárosi, t. Tolvaly Zsig-

mond, sz.-udvarhelyi pap aait. mint tiszteletbeli kollégiumi tanárainkat, mind ez egyházi év hantolá el az anyaföld kebelébe s szabadította föl lelküket egy magasabb tanfolyam hallgatóiként. Áldás emlékezetükön, melyet anyaszentegyházunk büszkén vall saját romolhatatlan tulajdonának!

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, dec. 14. 15.

(Vége.)

A zilahi egyházközség képviselő testületének több tagja panaszt emelvén t. Magyarosi István pap aa. eljárása ellen s a vádlott a vele közölt panaszokra megadván feleleteit, az Ig.-Tanács kimondta, hogy fegyelmi kereset megindításának helyét nem látja ugyan, azonban a további eljárás megállapításának érdekében néhány hiányzó ügyiratot berendelt s a harangozási díjak ellenőrzésének módját megállapította.

A cultur-egylet választmánya panaszt emelvén a a Prot. Közlöny ellen egy közleményeért, melyet a Székely Nemzetből vett át, s melyet megjegyzéssel kísért, az Ig.-Tanács visszautasította az egyletnek a rosszalás kimondása iránt kifejezett kérését.

M.-Herepe és M.-Sülye egyházközségeinek az esperes kezdeményére az egyházmegye által kimondott tártitását Ig.-Tanácsunk helyesléssel fogadja, azonban némi riegészítőket rendel el, a többek közt arra nézve is, hogy a herepei ktanítói javadalom ez alkalommal főlebb mltessék.

A k.-kalotai egyhmezgye, az idei közgyűlésre már elkésve érkezett indítványt terjesztett be az iránt, hogy az egyházmegyei pénztárnok is tagja legyen az egyházmegyei tanácsnak. Az indítvány a jövő évi közgyűlés elé ug terjesztetni, addig is kimondta, azonban, Ig.-Tanácsunk, hogy a tanács az egyhmezgye bármely hivatalosát beszóthatja üléseibe tanácskozás végett, de az illető határozó zavazattal, a közgyűlés határozatáig, nem élhet.

A széki esperes, egy felmerült konkrét esetre hiatkozva, egyházmegyéje több oly egyházközségére hívja el Ig.-Tanácsunk figyelmét, a melyekben a tanítói állonások, a javadalom csekély voltánál fogva, ismételten s hosszabb ideig nem voltak betölthetők. Az Ig. Tanács, y esetek az egyházkerület egész területén fordulván elő, tasítja a tanügyi előadót, hogy az előadó ig.-tanácsossal gyütt készítse el a kimutatást az egész egyhkerület ily ajnos helyzetben levő iskoláiról, részint a rendszeres se-élyezés tervezetének megállapítása érdekében, részint, mert a közoktatásügyi miniszter a képviselőházban nem ég kijelentette, hogy azoknak a néptanítóknak ügyét, a iknek javadalma a törvényes minimumot sem üti meg, omolyan fogja tanulmányozni s módot fog keresni ez nomalia megszüntetésére.

A dézsi egyházmegye esperese jelenti, hogy az egyházmegye a theol. akadémiára és paedagogiumra tett lapitványát, addig is, míg a tőkét befizethetné, kama-oztatni fogja. Az Ig.-Tanács tudomásul veszi e jelentést, zsyszersmind fölhívást intéz az alapítványok tételére fölvottak közzül azokhoz, a kik még nem nyilatkoztak, ogy adják meg válaszukat.

A gyulafehérvári egyházmegye az idei közgyűlésre már elkésve érkezett indítványára, mely a papválasztási szabályok XVI. fejezetének módosítását kívánta, kimondja Ig.-Tanácsunk, hogy a jövő évi egyetemes zsinat amugy is revideálni fogja a papválasztást illető határozmányokat s így egyelőre fölösleges ez irányban az intézkedés.

Sz.-szolnoki egyhmezgyénkben ismételten fölmerült az a sajnós eset, hogy a néptanítók időközben távozván állomásukról, e miatt a tanítás szünetelt. Az Ig.-Tanács e baj elhárítására kimondja, hogy a távozni szándékozó tanítók hat héttel előre kötelesek az esperestől elbocsátó-levelet kérni, miről egyfelől Szilágymegye közigazgatási bizottsága átiratban, másfelől az összes népiskolai hatóságok körlevélben értesíttetnek.

A Kuun-kollégium második magyar németnyelvi és irodalmi, meg második mennyiség-természettani tanszékének betöltése iránt a közoktatásügyi miniszterhez megtétetik a fölterjesztés.

A kolozs-kalotai egyházmegye szegény népiskoláinak taneszközökkel leendő ellátása ügyében az elnökség fölkératik a krajczáros élőtöke kamataiból a megfelelő összeg kiutalására.

A makfalvi székely nemzeti iskola vagyoni ügyeiben földerített rendtelenségekért a gondnokság felelőssé tétetik s a kellő utasítások megadatnak részére.

A kis-eskülli szegényes javadalmu tanítói állomás már régen üresen áll s egy újabb pályázati hirdetés is eredménytelen maradván az Ig.-Tanács 40 frt központi segélyt állapít meg ez állomás részére s így rendeli el az újabb köröztetést.

A zilahi egyházközség és az ottani kollégium két drb. fekvő tulajdonjoga fölötti vitájának adataiból az tünvén ki, hogy a jogosult az egyházközség, az Ig.-Tanács ennek javára dönt, főnhagyván a kollégiumnak, hgy újabb és mellette szóló adatok bemutatása esetén a vitás földek becsárát követelje az egyházközségtől.

Zilinszky Pál, m. fiilpösi elaggult pap aa. nyugalomba helyezése, a bemutatott módozatok értelmében, jóváhagyatik, az esperes utasittatván a kellő intézkedések keresztülvitelére.

T. Boncz József, a.-kereszturi ny. ktanító, nagy szük-ségére tekintettel, a b. Bánffy Farkas-féle alapítványból 20 frt segélyt nyer.

Sepsiszentgyörgyi egyházközségünk az iránti folya-modása, hogy t. Bedeházi János, adminisztráns segédpapja még január végéig helytt maradhasson, annyiban sikert lát, hogy nevezett aa., körlelkészi állomása elfoglalására, a következő év januárjának 20-dik napjáig haladékat nyer.

A pulyoni, szervezés alatt álló, körlelkészség ügyében teendő lépések iránt, valamint a díjlevél miként leendő kiállítására nézve az esperes megkapja a kellő útasításokat.

Ezeken kívül, még feles számu kevésbbé közérdekű ügy láttatott el ez alkalommal, de azok részletezése helyett inkább általános bünbocsánatot kérünk ez évi gyarlóságainkért s még általánosabb jó kívánságainkat küldjük a közlő új évre mindenfelé. A viszont látásig, a békés együttműködésben, vagy, ha kell, a küzdelem mezején

TÁRCA.

Könyvismertetés.

(«Károlyi-Emlékkönyv.» Budapest, 1890 és «Protestáns Szemle» 1890. III—IV.)

(Vége.)

Lássuk most már az új munkatársak működését!

Józsa Zsigmondnak «A predikátor világnézetéről» írt dolgozata egyik legértékesebb közleményét képezi a szóban forgó füzeteknek. Világos és magyaros nyelvezete, nyomon járó s mindenki által megérthető fejtegetései, valódi tudományos alapon nyugvó következtetései, a közbe szőtt s igen szépen fordított mutatóvonalak mind a legelőnyösebb oldalról tüntetik fel szerző képességeit. Reméljük is, hogy gyakran lesz alkalmunk a Szemlében nevével hasonló becsű művek alatt találkozni.

Kenessey Dezső «Az egységes középiskoláról» írott elmélkedésével azokhoz csatlakozik, kik a középiskolai oktatás célját és helyes módszerét mindenki által elfogadhatóan megállapítani nem bírták. Az egységes középiskola ellen küzd s a klasszikus nevelés előnyeit mutogatja, de semmi olyat nem mond, az ellenkező álláspont megdöntésére, mit már eddig is nagyon sokan meg ne cáfoltak volna. Az egységes középiskola eszméje mind tágasabb körökben hódít, sőt nálunk remélhetőleg nem sok idő alatt meg is lesz valósítva, és pedig úgy, hogy a klasszicizmusból is meg lesz hagyva az, a mi belőle szükséges. A középiskola az életnek nevel s ennél fogva annak a követelményeit kell figyelemben tartania, nem pedig ósdi elveket, vagy éppen a kétezer év előtti viszonyokat. Egyébiránt ezen, nézetkülönbségből eredő megjegyzésem nem másítja meg azon véleményemet, hogy szerző a maga nemében derék munkát végzett. Régen hallott dolgokat ad ugyan elő, de azokat ügyesen csoportosítván s a meggyőződés melegétől áthatottan fejtegetvén, elismerésre méltán számot tarthat.

Kvacsala Jánosnak «A 17. századbeli chiliasmus történetéhez» nyújtott adalékai s «Kalinka Joachim superintendens első vizsgálati fogsága Pozsonyban» című másik tanulmánya méltó társai azon, igen becses dolgozatoknak, melyeket szerző a múlt év folyamán a Budapesti Szemlében, a Századokban s a az Ungarische Revue-ben emezekkel némileg összefüggő tárgyakról adott ki. Érdeklődéssel kísértem már eddig is e mostanában feltűnt jeles írónk munkálkodását s önálló forráskutatásaitól, kiváló kritikai érzékétől s általában minden tekintetben jelentékeny történetírói képességétől nagyon sokat várok. A Szemlében közölt dolgozatai ellen igazán alig tudok valami kifogást tenni, legfeljebb irálya az, melynek egy kevés előnyös változását óhajtanám. Van ugyan még egy megjegyzésem, de ez a szerkesztőt illeti, a mennyiben ő az, ki Franeker helyett következetesen Franekert nyomat. Én eddig soha sehol sem láttam ezt az alakot, hanem igenis latinul többnyire Franequerát, hollandul pedig állandóan Franekert. Hiszen holland szavakban «ck» nem is fordul elő. Az meg csupán tollhiba vagy talán sajtóhiba lehet, hogy Arnold a 435. lapon frankfurti tanárnak van mondva, holott franekeri volt.

Mitrovics Gyulától, a gyakorlati theologiai tudományoknak hazánkban legkitünőbb művelőjétől «A konfirmá-

cióról» írt s nagynevű szerzőjéhez egészen méltó liturgikai tanulmányt olvashatunk a III. füzetben. E dolgozat minden oldalról megvilágítja tárgyát. A konfirmáció eredetét és történeti fejlődését éppen olyan gondosan és kimerítően adja elő, mint azokat a különféle eljárásokat, melyekkel e szertartás az egyes államok protestáns egyházaiban végeztetik. Eddigi, e szakban dolgozó íróinktól eltérőleg, fő figyelmet mindenütt a magyar vonatkozásokra fordít, mi fényesen igazolja, hogy szerző nemcsak a külföldi irodalom feldolgozásával, hanem önálló kutatások eredményeivel is gazdagítja irodalmunkat, melynek vajha sok olyan önállóan gondolkozó s alaposan dolgozó munkása lenne, mint ő, kinek már «Egyházi szónoklattan» is általában a legbecsesebb hazai irodalmi termékek közé tartozik, a maga nemében pedig nálunk páratlanul áll. Melegen óhajtjuk, hogy a készülöben, vagy talán már készen is levő liturgika megjelenését is rövid idő múlva jelezhessük. De arra kérjük szerzőt, hogy az erdélyi specialitások iránti ellenszenvét sziveskedjék annyiban korlátozni, hogy kiadandó munkájában a liturgikus cselekvények leírása közben találjon helyet az erdélyi egyházkerület gyakorlata is, melyet e tanulmányában sajnosan nélkülöztünk s mint annak szerintünk egyetlen hibáját meg is kell említenünk.

Ám, ha Mitrovics a legkevésbé sem rajong az erdélyiekért, annál inkább szereti szép tehetségű s hasonló nevű fiát, és így bizonyára nagy lehetett szívének apai öröme, midőn az ifj. Mitrovics Gyulának «Csenkeszfai Poóts András életé»-vel foglalkozó, első nagyobb dolgozatát ugyanakkor láthatta a «Protestáns Szemle»-ben, a mikor e folyóiratban folytatandó munkálkodását ő is megkezdte. E tanulmány, habár főleg irodalomtörténeti szempontból, de viszont az egyháztörténeti vonatkozásokat sem mellőzve, tárgyalja egy szerencsétlen sorsu református lelkész viszontagságos életét. Mint kellemes olvasmányt, eddig felhasználatlan adatok alapján készült s hőstét teljes világításba helyező ügyes dolgozatot, örömmel fogadhatták a Szemle olvasói. Ám, egy lényeges tévedését helyre kell igazítnom. «Pridie Kal. Dec.» nem, mint szerző véli, december 31-e, hanem, igenis, november 30-a, s így Poóts születési napja nem amaz, hanem az utóbbi.

Szintén igen derék tanulmány a Schneller Istváné, mely «Az új pápás egyház és az új Olaszország» címen a katolicizmus legújabb történetéből a legérdekesebb és legfontosabb eseménynek, a pápai csalatkozhatatlanság kimondásának mozzanatait állítja hazai protestáns közönségünk elé. Élénken festi ama küzdelmeket, melyeknek eredménye utóljára sem lett egyéb, mint, hogy a világosság felé törekvés hajótörést szenvedett a vak elfogultság és szolgálai megalázkodás szirtjén. Ad vocem: csalatkozhatatlanság! Az általánosan használt s szerzőnél is szereplő «csalatatlanság» szó, noha hasonlóan hű fordítása a infallibilitásnak, ez esetben mégsem azt fejezi ki, a mit kellene kifejeznie s tényleg sok félreértésre adott okot. Sokkal helyesebb volna hát azt hozni gyakorlatba, a mely a mellett, hogy az eredetivel éppen úgy megegyező, még a dolog lényegének is teljesen megfelel, tudniillik az általam imént említett, melyet ugyan már használnak is némelyek.

Szász Bélának «Az akarat szabadságáról» tartott nagyhatású rektori székfoglaló beszéde a Szemle irodalmi

szinvonalanak emeléséhez jelentékeny mértékben hozzájárult. Értekezése tulajdonképpen a Korányi Frigyes és Schlauch, váradai püspök egymással ellentétes irányu nézeteinek bíráló ismertetése, de ezek csupán mintegy az alkalmat adják szerzőnek arra, hogy saját egyéni felfogását tüzetesen kifejtse s annak helyességét bámulatos szellemi erővel, de talán tulságosan tudós irálylyal bizonyitgassa. Ki kell, azonban, nyilvánitnom azon, magamon észlelt tapasztalatomat, hogy, habár érvei a hasonló meggyőződésűeknek véleményükben való megerősítésére minden kétségen kívül felette alkalmasak lehetnek is, de mégsem elég erősek az ellenkező álláspont híveinek meggyőzésére.

Ha felemlitem még, hogy a Könyvismertetés rovatában «Dr. Schlauch Lőrinc püspök beszédei» vannak hatalmas és beható kritika alá vetve, a mivel szerzője a protestántizmus védelmében maradandó érdemeket szerzett, immár be is fejezhetem hosszura nyult ismertetésemet, kívánván a kittingő szerkesztőnek továbbra is kitartást nemes foglalkozásához, mely által mind méltóbbá teszi magát az irodalomtörténet elismerésére, addig pedig minden jó protestáns őszinte hála-jára.

Zoványi Jenő.

Különfélék.

= **Ez utolsó számunk ez esztendőben.**

Nem tettünk kevesebbet ebben sem, mint eddig. Akaratunk volt, és buzgó igyekezetet visztünk át a jövőbe. Olvasóink megitélhetik, hogy a «Hivatalos Részen» kívül is, Lapunk pótol-e szűkséget, vagy nem; anyaszentegyházunk, egyházkerületiink javára, becsületére szolgál-e, vagy nem?

E kérdésekre feleljenek azzal, hogy támogatásukat ne vonják meg e Laptól, mely lelkiismeretes munkát végez, és a mely kegyelmet nem kér senkitől és nem fél senkitől; mert felemelt fővel áll barát és ellenség előtt.

Boldog ünneplést; boldog ujesztendőt!
Kolozsvár, dec. 22. 1890.

Szász Gerő.

= **Beküldetett «Hétköznapi Könyörgések»,** templomi használatra. Irta Csécsi Miklós, ára 1 fnt 50 kr. A nagy oktáv-alakban megjelent kötet becsületére válik a gyomai vidéki nyomdának. A Csécsi neve elég biztosíték, hogy egyelőre szívesen ajánljuk olvasóink figyelmébe. Majd bővebben is szólunk róla.

= **Megjelent ismét három füzet** az Arany János-féle ponyva-irodalmi vállalatból, melyet Ráth Mór ad ki. «Jóka ördöge», «Első lopás», és «Szent I. ászló füve», egyenkint 4, olvasd négy krajcárért. Oly hallatlan olcsóság, hogy még a koldus is megszerezheti. Annál inkább kérjük paptársainkat, a tanító urakat, hogy a nép figyelmét e vállalatra fordítani sziveskedjenek. Megmérhetetlen az a haszon, mely a nép erkölcsi életére háramlik e füzetekből oly parányi árért, mit figyelembe venni, nem lehet.

= **Papválasztás.** A deési egyházmegyében lévő,

magyar-láposi egyházban folyó december 14-én a legszebb rendben történt meg a papválasztás, mikor is az öt pályázó közül általános szavazattöbbséggel Barabás Samu, színyei körlelkész afa választatott meg. A választás kezdetén több párt mutatkozott, de kibékülve, az említett mellé sorakoztak, kit minden izgalom nélkül választottak meg. Őszintén óhajtuk, hogy megválasztott lelkész afa munkásságát a krisztusi szeretet hassa át, hogy ez ekzsponált helyen lévő szép egyháznak bizalmát hosszú időn keresztül méltán kiérdemlje.

= **«Keresztes Áronné,** szül. Szilágyi Borbára 1889. dec. 25. és Keresztes Áronné, szül. Szilágyi Borbára 1890. okt. 1.» Ez a két rövid felirat azt jelenti, hogy főgondnokunk nejeinek áldott keze ifju egyházköztségünk urasztalát két remek, egy nagyobb s egy kisebb, urasztali terítővel ékesítette fel. Csaknem egy esztendőn át, naponta munkálkodva, lett meg ez a két páratlan szépségű s értékű ajándék. A szeretet szent asztalát a szeretet tette ékessé. Az ily tett magamagában birja jutalmát. Mi csak szívből jövő hálás köszönetünket, elismerésünket fejezzük ki érette. Áldja meg az ég, ki így szereti egyházköztségét s adjon nekünk minél több ily nemes lelket. A marosludasi egyház nevében Vásárhelyi Lőrinc, ref. körlelkész.

= **Helyreigazítás.** A «Protestáns Közlöny» 51. számában, a sz.-csehi egyházközség s.-papi állomásának pályázati határideje 1890. jan. 31. helyett jan. 15-re igazittatik ki. Kolozsvártt, 1890. dec. 22. V a j d a F e r e n c, püspöki titkár.

Hivatalos rész.

1736—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a küküllői egyházmegyébe kebelezett küküllővári énekvezéri állomásra. ezenel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és veteményes kerten kívül: a) 4 hld. 795 ö l szántó, 1 hld. 1500 ö l rét és 242 ö l szőlő; b) a hivektől 2 kalongya búza, 1215 ltr. törökbúza és 189 ltr. bor; c) az egyházközség pénztárából 4 fnt készpénz; d) szabad legeltetési jog. A szántók adóját az egyház fizeti.

Az énekvezéri teendőkön kívül köteles hetenként 2 órán az állami iskolában éneket tanítani.

A nyugalmazott 80 éves kántor élete tartama alatt, a megválasztandó fennebbi javadalomnak felét kapja, lakással és kerttel.

Pályázati határnap 1891. jan. 31. Folyamodványok nt. Kovács Elek esperes afaához küldendők, V.-Gállfalvára, u. p. Dicsőszenmárton.

Kolozsvártt, 1890. dec. 19.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök,

1755—1890.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a sz. szolnoki egyházmegyébe kebelezett széri egyházközség kántortanítói állomására, ezennel másodsor nyittatik pályázat.

Javadalom: kerttel ellátott lakás és 249 fnt 85 kr. egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap 1891. jan. 15. Folyamodványok nagytiszt. Nagy László esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1890. dec. 22-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

Mai számunkhoz 1/3 iv tartalom-jegyzék van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert nyomdájában Kolozsvártt.